

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Postoje seniorů k domácímu násilí

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program:

REHABILITACE

Autor: Bc. Markéta Volfová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Helena Zášková, CSc.

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem „ Postoje seniorů k domácímu násilí“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 2. 6. 2020

.....

Bc. Markéta Volfová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce, doc. PhDr. Heleně Záškové, CSc., za odborné vedení, cenné rady a vstřícný přístup.

Postoje seniorů k domácímu násilí

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá problematikou domácího násilí z pohledu seniorů.

Práce se skládá z teoretické a empirické části. Teoretická pasáž je rozdělena na tři hlavní části. První a stěžejní je věnována vymezení pojmu domácího násilí. V úvodu je popsán historický kontext s přesahem do dnešní společnosti a s tím související rozvoj legislativy v České republice. Dále jsou v práci vymezeny příčiny, které přispívají ke vzniku domácího násilí. Na tyto příčiny navazují dopady a to z hlediska psychického, fyzického i ekonomického. V závěru první části je věnován prostor aktérům domácího násilí, čili obětem a agresorům. U obětí domácího násilí je nejvíce pozornosti věnováno domácímu násilí páchaného na seniorech. Druhá část je věnována vymezením pojmu senior. Tato část zahrnuje postoje společnosti k seniorům a s tím související problém - ageismus. Závěr teoretické části se věnuje postojům, jeho složkám a funkcím.

Empirická část zahrnuje již vlastní výzkum, jehož hlavním cílem bylo zjistit názory, které zaujímají senioři k domácímu násilí, včetně rozdílů z hlediska pohlaví.

Dále si práce kladla za cíl zjistit, zda mají respondenti dostatek informací o tomto společenském fenoménu. Pro výzkum byla zvolena kvantitativní strategie. Jako technika sběru dat byl použit dotazník vlastní konstrukce. Po kontrole a následném vyřazení bylo pracováno s 227 dotazníky. Sběr dat probíhal v období od ledna do března roku 2020.

Z provedeného výzkumu celkově vyplývá, že o uvedené problematice je informována necelá polovina respondentů. Dále bylo zjištěno, že názory respondentů na domácí násilí jsou v určité míře stále ovlivněny stereotypy, které se k této problematice vztahují. Na základě statistického testování ale nebylo potvrzeno, že by přijímání těchto nepravdivých tvrzení záviselo na pohlaví. Výzkum potvrdil, že muži jsou více tolerantní k projevům domácího násilí a mají větší tendenci domácí násilí tajit a řešit vše bez pomoci zvenčí.

Klíčová slova

domácí násilí; oběť; senior; názory a postoje

Seniors' attitudes to domestic violence

Abstract

The diploma thesis is concerned with the problem of domestic violence from the perspective of the elderly people.

The work consists of the theoretical and empirical part. The theoretical part is divided into the three main parts. The first and the most challenging part is focused on the domestic violence term itself. The historical context overlapping today society situation is described in the introduction. The related development of the legislation in the Czech Republic is mentioned in the work as well. The causes leading to domestic violence are specified there too. The effects of these causes are evident, thus from the psychological, physical and economical perspectives. The participants, victims altogether with aggressors are discussed at the end of the first part. In terms of the victims the attention is mostly paid to the domestic violence committed against the elderly people. The second part deals with the definition of the term senior. This part includes the societal attitudes towards the elderly people and the problem related - ageism. The conclusion of the theoretical part is focused on the attitudes - their facets, segments and functions.

The empirical part includes its own research, which has the crucial aim to find out the opinions of the elderly people on domestic violence in terms of gender.

Another objective is to ascertain whether the respondents have plenty of information about this societal phenomenon. The quantitative strategy was chosen for this research. As a technique of the data collection was used a questionnaire of a specific structure. After the inspection and the following elimination of several entries respectable 227 questionnaires were used for the research. The collection of the data took place in the time period from January 2020 till March 2020.

Based on the research not even half of the respondents are informed enough about the issue. Another thing which was ascertained is that the respondents' opinions on domestic violence are still to a certain extent influenced by stereotypes which are related to this topic. The relevance of gender and embrace of these biased and untrue claims was not approved though, as statistics testing suggests.

The research proved true that men are more benevolent about the domestic violence than women, tend to keep it in secret and are likely to fix the potential problems without any help from the outside.

Key words

domestic violence; a victim; senior; opinions and attitudes

Obsah

Úvod	9
1 Současný stav	11
1.1 Domácí násilí.....	11
1.1.1 Historie domácího násilí	12
1.1.2 Formy domácího násilí	14
1.1.3 Znaky domácího násilí.....	16
1.1.4 Cyklus domácího násilí.....	17
1.2 Příčiny domácího násilí.....	18
1.3 Dopady domácího násilí.....	20
1.3.1 Tělesné dopady	21
1.3.2 Psychické dopady	21
1.3.3 Ekonomické dopady	23
1.4 Aktéři domácího násilí	23
1.4.1 Pachatelé	23
1.4.2 Oběti.....	25
1.4.3 Žena jako oběť	27
1.4.4 Muž jako oběť.....	27
1.4.5 Dítě jako oběť	28
1.4.6 Senior jako oběť.....	29
1.5 Vymezení pojmu senior	33
1.5.1 Stáří.....	33
1.5.2 Stárnutí.....	35
1.5.3 Změny ve stáří	35
1.5.4 Postavení seniorů ve společnosti	36
1.6 Vymezení pojmu postoje.....	37

1.6.1	Postoje.....	38
1.6.2	Složky postoje.....	39
1.6.3	Funkce postojů.....	40
2	Cíl práce a hypotézy	41
2.1	Cíl práce	41
2.2	Hypotézy	41
3	Metodika.....	42
3.1	Charakteristika výzkumného souboru.....	43
3.2	Zpracování dat.....	43
4	Vyhodnocení.....	44
4.1	Statistické vyhodnocení dat.....	65
4.1.1	Hypotéza H1	65
4.1.2	Hypotéza H2	67
4.1.3	Hypotéza H3	68
5	Diskuze.....	70
6	Závěr	78
7	Seznam použitých zdrojů.....	81
8	Seznam obrázků.....	88
9	Seznam tabulek	90
10	Seznam příloh.....	91
11	Seznam zkratk	101

Úvod

Domácí násilí je jednou nejrozšířenějších, zároveň ale také nejvíce utajovanou formou násilí ve společnosti. Jedná se o jev, který se vyskytuje v nejrůznějších sociálních vrstvách, bez ohledu na pohlaví, věk či národnost. Celou řadu let bylo domácí násilí považováno za soukromou věc, kterou bylo nutno tajit a řešit pouze v rámci rodiny. Ve společenském měřítku nebyla v minulosti této problematice věnována přílišná pozornost, což se změnilo až snahou neziskových organizací. Postupem času docházelo i k legislativním změnám, které měly za cíl poskytnout možnosti řešení a minimalizovat následky, které utrpěly oběti domácího násilí.

V současné době je tomuto tématu věnována větší pozornost jak ze strany odborníků, tak ze stran médií. V médiích jsou laické veřejnosti poskytovány informace o problematice domácího násilí. I přesto, že je v současné době věnována tomuto fenoménu mnohem větší pozornost, než tomu bylo v minulosti, pojí se s domácím násilím stále řada mýtů a stereotypů, které nebyly doposud překonány.

Předkládaná práce se zaměřuje na postoje seniorů, jelikož jsou to právě oni, na koho je v této problematice zapomínáno; přitom se jedná o jednu z nejohroženějších skupin obětí domácího násilí. Senioři se stávají snadnou obětí domácího násilí v důsledku ztráty soběstačnosti či zhoršení zdravotního stavu. Důvodem nižší informovanosti o násilí páchaném na seniorech je fakt, že se jedná o jev, který se obtížně podchycuje. Jelikož se násilí nejčastěji dopouštějí jejich vlastní děti či vnoučata, senioři pocítují stud a proto tato skutečnost zůstává jejich okolí většinou utajena. Téma diplomové práce bylo zvoleno z toho důvodu, že v otázce domácího násilí je stále často zapomínáno právě na seniory. Dle mého názoru je důležité na tuto problematiku neustále upozorňovat, aby povědomí veřejnosti o existenci tomto tématu neustále rostlo a tím dopomáhat ke zvyšování informovanosti celé společnosti.

Teoretická část se zabývá vymezením hlavních pojmů diplomové práce. První část se týká přímo domácího násilí. Druhá část je věnována vymezení pojmu senior, stáří a stárnutí. V závěru teoretické části je vymezen prostor pro objasnění základních pojmů v souvislosti s postoji.

Cílem diplomové práce je pomocí kvantitativního výzkumu zjistit názory seniorů na problematiku domácího násilí. Empirická část práce vnáší do problematiky genderový

pohled, jelikož se zaměřuje na to, jak se jednotlivé názory seniorů liší dle pohlaví. Dále bylo zjišťováno, v jaké míře respondenti souhlasí s nepravdivými tvrzeními, které v souvislosti s domácím násilím ve společnosti přetrvávají.

1 Současný stav

1.1 Domácí násilí

Domácí násilí je komplikovaný společenský problém. Obecně se jako násilí označuje špatné chování, jednání či zacházení, které způsobuje fyzickou, psychickou nebo sexuální újmu (Voňková, Spoustová, 2008). Odehrává se mezi dvěma osobami, které sdílejí společnou domácnost a mají k sobě blízký vztah (Holá, et al., 2016).

Dosud nebyla stanovena jednotná definice tohoto pojmu. V literatuře se setkáváme s různým rozlišováním pojmu domácího násilí. Domácí násilí - neboli domestic violence – je, jak zmiňuje Macková (2009), v anglicky mluvících zemích používáno jako synonymum pro násilí mezi partnery. Oproti tomu v německy mluvících zemích je užíván termín „Násilí v rodině a domácnosti“; toto označení zahrnuje širokou škálu rodinných vztahů, kdy aktéři mohou být rodiči, partnery, dětmi ale i prarodiči (Macková, 2009). V České republice je výraz „domácí násilí“ dle autorky chápán v širším slova smyslu. S tímto tvrzením souhlasí i Holá et al. (2016), která udává, že dnes se tento pojem bere jako synonymum násilí v rodině, které zahrnuje i další možné formy týrání. Tato tvrzení odpovídají definici násilí v rodině, kterou v roce 1985 definovala Rada Evropy: „*Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin nebo opomenutí spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti*“ (Voňková, Spoustová, 2008, s. 16).

Marvánová-Vargová, et al. (2008) uvádějí obecné rozlišování domácího násilí na partnerské a mezigenerační. Naproti tomu Ševčík a Špatenková (2011) zahrnují pod pojem domácí násilí veškeré násilí v rodině s projevy fyzického, psychického a sexuálního násilí, které je pácháno mezi kterýmikoli členy rodiny. Autoři oddělují týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte jako samostatnou podmnožinu násilí v rodině. Bednářová et al. (2009, s. 6) uvádí, že se „*domácím násilím zpravidla označuje týrání a násilné jednání odehrávající se mezi osobami blízkými, žijícími spolu ve společném bytě nebo domě, kdy jedna násilná osoba získává a udržuje moc a kontrolu. Jedná se o fyzické i slovní útoky, tělesné týrání, omezování osobní svobody, vydírání, sexuální zneužívání, výhrůžky apod. Toto chování vyvolává trvalý strach oběti ze svého trýznitele, což umožňuje násilníkovi udržovat nad obětí neomezené mocenské postavení*

a donutit ji, aby se podřídila jeho vůli. Kontrolu veškerého života oběti uplatňuje násilník jako svůj samozřejmý nárok“.

1.1.1 Historie domácího násilí

V minulosti bylo domácí násilí společností považováno za soukromou záležitost každé rodiny, do které nelze zasahovat. Mělo se za to, že se týká pouze sociálně slabších vrstev a osob s duševním onemocněním (Ševčík, 2011). Autor dále udává, že od 19. století bylo manželství chápáno jako vztah, který se musí udržet za každou cenu. Násilí na ženách bylo vnímáno jako norma, která do určité míry patří k partnerskému soužití (Marvánová-Vargová et al., 2008).

Vše vycházelo z patriarchálního uspořádání společnosti, kdy žena byla poslušná vůči svému muži (Holá, et al., 2016). Teprve na počátku 70. let 20. století došlo v Evropě a USA díky feministickému hnutí k otevření veřejného diskurzu na téma domácí násilí (Buriánek, et al., 2006).

(Baštecká, 2009) uvádí, že v České republice k otevření tématu domácího násilí došlo později a to až na konci 90. let 20. století. Pomoc ohroženým osobám poskytovaly nevládní organizace, jako jsou například Bílý kruh bezpečí, ProFem, Acorus, atd. Buriánek a Pikálková (2013) udávají, že v roce 1992 se začal výrazně zvyšovat počet specializovaných organizací zabývajících se problematikou domácího násilí. Autoři dodávají, že organizace poskytovaly služby především pro týrané ženy. Již v roce 1989 se některé nevládní organizace snažily přesvědčit zákonodárce, že domácí násilí je specifické protiprávní jednání, které vyžaduje speciální právní úpravu (Conwayová, 2007). Především díky aktivitám Bílého kruhu bezpečí byla zavedena nová praxe v řešení problematiky domácího násilí (Ševčík, Špatenková, 2011). Dne 14. března 2006 byl schválen zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (Conwayová, 2007). Jeho přijetím došlo k zavedení tzv. institutu vykázaní agresora ze společného obydlí a byla vytvořena síť intervenčních center (Velikovská, 2016). Zákon je tvořen třemi pilíři, které jsou popisovány jako policejní pomoc, sociální pomoc a soudní ochrana (Buriánek, Pikálková, 2013). Zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2007 a byl již několikrát novelizován. Dle Ševčíka a Špatenkové (2011) se Česká republika přijetím tohoto zákona zařadila mezi státy EU, které mají v právním řádu upravenou ochranu ohrožených osob před domácím násilím. Novotný et al. (2017) dodává, že problematika domácího násilí je řešena především v trestněprávní

oblasti, ale má svůj prostor i v občanskoprávní úpravě. Nový občanský zákoník obsahuje v §751 zvláštní ustanovení proti domácímu násilí, které se netýká pouze manželů, ale všech osob žijících ve společné domácnosti (Novotný, et al., 2017).

Současný legislativní rámec:

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: účinnost nabyl 1. 1. 2014. Nový občanský zákoník obsahuje zvláštní ustanovení proti domácímu násilí. Díky tomu může soud na návrh oběti vyloučit násilníka z práva bydlet po určitou dobu ve společném domě nebo bytě (Ježková, Vaňková, 2017).

Občanské soudní řízení je upraveno ve dvou zákonech:

- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který upravuje řízení nesporná;
  - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, jehož obsahem jsou řízení sporná
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník: klade důraz na trestněprávní ochranu práv a svobod člověka (Voňková, Spoustová, 2016). V tomto zákoníku byly formulovány nové skutkové podstaty trestných činů, jako je nebezpečné vyhrožování či stalking (Ježková, Voňková, 2017).
  - Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR: tento zákon byl novelizován v souvislosti s přijetím zákona 135/2006 Sb. Současná úprava zjednodušuje postup při vykázání násilné osoby. Dle tohoto zákona je policie oprávněna vykázat násilnou osobu na 10 dnů ze společného obydlí. O vykázání je policie povinna informovat intervenční centrum a v přítomnosti nezletilých dětí i orgán sociálně-právní ochrany dětí (Voňková, Spoustová, 2016). Autorky upozorňují, že se policie významně podílí na prevenci, intervenci a pomoci při řešení problémů s násilím.
  - Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách: zákon upravuje kompetence intervenčních center a jejich postavení (Voňková, Spoustová, 2016). Intervenční centra poskytují obětem domácího násilí pomoc v prvních dnech po vykázání násilné osoby (Ježková, Spoustová, 2017).
  - Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dítěte: zákon obsahuje práva a povinnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí žijících v nevyhovujících rodinných podmínkách. Povinností orgánu sociálně-právní ochrany dětí je

zaměřit se na děti ohrožené násilím mezi rodiči či osobami odpovědnými za jejich výchovu. Zákon byl v průběhu let několikrát novelizován, novela č. 303/2013 Sb. reaguje na změny v oblasti sociálně-právní ochrany dětí novým občanským zákoníkem (Voňková, Spoustová, 2016). Dle autorek došlo ke změnám především v oblasti rodičovské odpovědnosti a náhradní výchovy.

- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů: zákon vymezuje práva obětí a možnosti poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů (Ježková, Spoustová, 2017).
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád: byl v souvislosti s přijetím zákona č. 45/2013 Sb., novelizován. Posílil procesní postavení oběti a ustanovil předběžná opatření.

1.1.2 Formy domácího násilí

V literatuře se setkáváme s různým zaměřováním výrazů druh a forma domácího násilí. Co jeden autor považuje za druh, jiný bere jako formu (Bednářová, et al., 2009). Autorka udává, že druh domácího násilí je definován podle toho, mezi kterými skupinami osob se násilí odehrává. Jako forma domácího násilí je nejčastěji uváděno fyzické, psychické, sociální, ekonomické a sexuální násilí (Baštecká, 2009). Všechny tyto formy mají společný cíl - získat moc a úplnou kontrolu nad druhým (Ševčík, Špatenková, 2011).

Fyzické násilí

Fyzické násilí je považováno za nejzjevnější a nejhrubší formu domácího násilí (Ševčík, Špatenková, 2011). Patří sem fackování, bití rukou či ohrožování nejrůznějšími předměty, kopání, svazování, škracení a ohrožování zbraní (Zlámal, Dufková, 2005). Ševčík a Špatenková (2011) ve své knize popisují kromě již zmíněných i rafinované formy fyzického násilí, jako například neumožnění lékařského vyšetření, opuštění osoby na nebezpečném místě nebo odpírání jídla a spánku. Dle autorů obsahuje fyzické násilí rozsáhlé spektrum agrese, které má za cíl ublížit oběti. Fyzické násilí je dle Pikákové (2015) páčáno především proti slabším jedincům. K fyzickému napadání dochází častěji uvnitř rodiny, nežli od cizího agresora.

Psychické násilí

Psychické násilí je nejčastěji využívanou formou domácího násilí; cílem je způsobit duševní utrpení, úzkost či bolest. Může se vyskytovat samostatně, mnohem častěji je ale spjato s fyzickým nebo sexuální násilím (Buskotte, 2008). Autorka udává, že psychické násilí může být předchůdcem pro další formy násilí. Obtížně se prokazuje, jelikož nezanechává žádné viditelné stopy, jak je tomu u fyzického násilí, kde mohou být důkazem oděrký, popáleniny, fraktury či krevní podlitiny (Ševčík, Špatenková, 2011). Autoři udávají, že důsledky psychického násilí mají negativní dopad především na sebedůvěru, sebezpojetí, sebevědomí a sebeúctu oběti. U psychického násilí dochází k jasnému rozdělení kontroly a moci; jedná se o situace, kdy jeden může vše a druhý nic (Čírtková, 2008).

Psychické násilí má podobu:

- verbální: zastrašování, vyhrožování, ponižování a obviňování oběti, citové vydírání, znevažování a podceňování, zákazy omezující svobodné rozhodování
- neverbální: hrubé násilí a ničení oblíbených věcí oběti (Holá, et al., 2016)

Dle výsledků výzkum agentury *FRA* zažilo některou z forem psychického násilí 47% českých žen. Tato hodnota převyšuje průměr pro EU, který činí 43 % (Dvořáčková, 2016).

Sexuální násilí

Sexuální násilí zahrnuje sexuální činy, které jsou vynuceny a které oběť podstupuje nedobrovolně pod nátlakem druhé osoby (Voňková, Spoustová, 2008). Dle Dvořáčkové (2016) není primárním cílem sexuální uspokojení, ale získání kontroly nad obětí; s tím souvisí to, že sexuální násilí má tendenci prolínat se jak s fyzickým, tak psychickým násilím. Výzkumy poukazují na fakt, že sexuální násilí je častěji vykonáváno partnerem, než ze strany jiných mužů (Dvořáčková, 2016). Sexuální násilí může nabývat různých forem, od nucení k sexu, sexuálním praktikám, sledování pornografie až po znásilnění (Holá, et al., 2016). Chomová (2014) upozorňuje na množství forem sexuálního násilí, které nejsou trestně postižitelné a některé z nich, jako jsou například sexuální narážky či neslušné poznámky, jsou ve společnosti tolerovány.

Dvořáčková (2016) předkládá výzkumy agentury FRA, které odhalily, že se v rámci partnerských vztahů se sexuálním násilím setkalo 7% českých žen, což je průměrná hodnota i v rámci EU. Chomová (2014) udává, že z dostupných statistik vychází, že každá třetí žena na světě má zkušenost s nějakou formou sexuálního násilí. Autorka upozorňuje, že sexuálnímu násilí vůči mužům nebyla doposud věnována taková pozornost, nicméně z dostupných statistik vyplývá, že s nějakou formou sexuálního násilí má zkušenost 1 z 5 až 1 z 8 mužů.

Sociální násilí

Jedná se o absolutní izolaci oběti od přátel, ale i od rodiny (Voňková, Spoustová, 2008). Autorky popisují, že agresor postupem času přebírá moc ve všech oblastech společného života. Oběti zakazuje telefonování, rozhoduje o tom, co si oběť vezme na sebe, dochází také k zákazům či omezování jakýchkoli zájmů. Pachatelé často využívají děti nebo osoby, které jsou oběti blízké, jako prostředek pro vytváření nátlaku (Zlámal a Dufková, 2005).

Ekonomické násilí

Pro ekonomické násilí je charakteristické omezení přístupu k penězům, pachatel má absolutní kontrolu nad příjmy a výdaji oběti (Zlámal a Dufková, 2005). Oběti nejsou poskytovány žádné prostředky na společnou domácnost, agresor zatajuje celkovou finanční situaci rodiny (Ševčík, Špatenková, 2011). Cílem tohoto jednání je dle Dvořáčkové (2016) snížení soběstačnosti a nezávislosti oběti. Buskotte (2008) udává, že oběť je nucena o finance agresora prosit, přičemž jí agresor zakazuje či znemožňuje finance obstarávat. Oběť nemá možnost svobodně se rozhodnout, jak s penězi nakládat (Buskotte, 2008). Ekonomické násilí, společně s násilím sociálním, je typickým rysem především u mezigeneračního násilí, tj. násilí páchaného na rodičích či prarodičích dětmi a vnuky (Ševčík, Špatenková, 2011). Dle autorů sem patří také zneužívání věcí druhého pro vlastní potřeby a neoprávněné nakládání s majetkem ohrožené osoby (např. rozprodávání).

1.1.3 Znaky domácího násilí

Jedním z hlavních znaků, které jsou charakteristické pro domácí násilí, jsou opakující se incidenty, které mají neustále vzrůstající intenzitu (Baštecká, 2009). Vzrůstající intenzitu popisuje Vitoušová (2006), která udává, že násilí postupně přechází od

psychického týrání a snižování lidské důstojnosti k násilí fyzickému až k činům ohrožujícím lidský život.

Dalším znakem domácího násilí je jeho skrytost, což znamená, že k násilí dochází ve známém prostředí mimo zraky veřejnosti (Holá, et al., 2016). Čírtková (2016) udává, že oběť je v průběhu psychického, fyzického nebo sexuálního ubližování izolována od veškerých možností pomoci.

Posledním znakem je jasné rozdělení rolí. Novotný et al. (2017) udává, že oběti agresora respektují a mají k agresorovi ambivalentní postoj. Agresoři často řadu let vštěpují své oběti, že má spoustu chyb, je s ní těžké žít a že to s ní agresor myslí dobře. Po čase tomu začne oběť věřit a snaží se přizpůsobit co nejvíce požadavkům agresora (Novotný, et al., 2017). Důvodem vyhovění agresorovi je dle Bednářové (2009) snaha o zmírnění násilného chování a víra ve změnu celé situace. Podle Vitoušové (2006) výše zmíněné znaky umožňují identifikovat domácí násilí již na jeho začátku.

1.1.4 Cyklus domácího násilí

Jak již bylo řečeno, u domácího násilí se nejedná o jednorázový akt. Matoušková (2013) popsala fáze, které se u domácího násilí opakují. Cyklické střídání jednotlivých fází je popisováno jako „kruh domácího násilí“, nebo také „spirála násilí“; v názvech je zohledněna postupně se zvyšující agresivita útoků (Matoušková, 2013).

Cyklus domácího násilí prochází třemi fázemi:

1 Fáze: narůstání tenze

V této fázi má násilí podobu spíše pasivní agrese, násilná osoba je podrážděná, vše kritizuje, v některých případech přestává s obětí úplně komunikovat (Ševčík, Špatenková, 2011). Autoři popisují, že oběť cítí úzkost a strach a snaží se zabránit výbuchu agrese, je úslužná a veškerou vinu bere na sebe.

2. Fáze: násilí

Jedná se o fázi, která trvá od několika minut do několika hodin. Napětí z předchozí fáze eskaluje v otevřené násilí (Marvánová-Vargová, 2008). Při ní násilník rozbíjí věci, snaží se druhého zcela ovládnout a získat nad ním moc a kontrolu pomocí tyranizování, při kterém dochází k strkání, bití, svazování, zesměšňování, škracení, někdy i ke znásilnění.

Ševčík (2011) popisuje oběť, která je v této fázi; je zoufalá, zažívá pocity strachu a bezmoci. Postupem času dochází ke zhoršení situace. Agresor zjistí, že jeho jednání má minimální sociální důsledky a tak se naučí používat násilí jako přijatelný prostředek kontroly a manipulace (Ševčík, Špatenková, 2011).

3. Fáze: usmíření / klid

V mnoha publikacích je označována jako fáze lásky, ale můžeme se setkat i s označením „líbánky“. Ševčík a Špatenková (2011) charakterizují, že typická pro tuto fázi je změna strategie chování; násilníkovi totiž dochází, že by oběť mohla chtít vztah ukončit, proto se začne omlouvat, slibovat, že se to již nebude opakovat a že se změní. V této fázi je pro agresora typické projevování smutku, lítosti a vyjadřování náklonnosti formou darů. Autoři udávají, že v případě, kdy oběť jeho slibům a náklonnosti nepodlehne, začne násilník používat výhrůžek sebevraždou či sebepoškozováním. Dochází k uklidnění celé situace, násilná osoba plní některé ze svých slibů, ovšem problémy nadále přetrvávají a postupně se kumulují zpět do fáze napětí (Ševčík, Špatenková, 2011). Zpočátku bývá tato fáze nejdelší, ale v průběhu vztahu se výrazně zkracuje a v některých případech dojde k jejímu úplnému vymizení a nahrazení velmi rychlým přechodem do první fáze narůstání konfliktu (Marvánová-Vargová et al. 2008).

1.2 Příčiny domácího násilí

V odborné literatuře se můžeme setkat s různými teoretickými přístupy, které objasňují příčiny domácího násilí (Ševčík, Špatenková, 2011). Snaha o vysvětlení příčin domácího násilí vycházela původně z jednofaktorových teorií. Tyto teorie vycházejí z analýzy mimořádných a ojedinělých případů, které nedokážou vysvětlit širokou škálu jevové pestrosti domácího násilí (Čírtková, 2013).

- Biologicko-genetické teorie byly velmi brzo překonány, jelikož popisují pouze obecné predispozice k agresivitě a nepopisují specifické situace domácího násilí (Baštecká, 2009).
- Psychologické teorie se zaměřily na psychiku pachatele a příčiny domácího násilí hledaly v povahových zvláštностech pachatele (Voňková, Spoustová, 2008).
- Sociologické teorie se prosadily až později; jejich zásluhou došlo k ukončení psychiatrizace domácího násilí. Na základě těchto teorií se přestalo na aktéry

domácího násilí nahlížet jako na psychicky narušené osoby (Čírtková, 2013). Sociologické teorie se podstatně podobají feministickým přístupům. Oba tyto přístupy berou domácí násilí jako produkt „typicky mužské společnosti“ a vnímají to tak, že násilí souvisí s uplatňováním moci a kontroly ve společnosti (Baštecká, 2009). Ševčík (2011) považuje genderovou různorodost členů rodiny, jejich zájmy, konflikty a neshody v sociálních rolích za faktory, které přispívají ke vzniku domácího násilí. Dalším důležitým faktorem je dle autora vysoká míra tolerance násilí ve společnosti, v níž je rodina zakotvena.

V současnosti převládají multifaktorové přístupy, které nepřinášejí žádné nové teorie ani pohledy na domácí násilí. Tyto přístupy spojují jednofaktorové přístupy do interaktivního modelu, kde jsou prostřednictvím vzájemných vazeb propojeny dřívější teorie (Čírtková, 2013). Nejčastěji je zmiňován kauzální model D. G. Duttona; v tomto modelu se pracuje se čtyřmi strukturálními rovinami zdrojů a příčin domácího násilí (Baštecká, 2009).

- Makrosystémová rovina vidí příčinu násilí v uspořádání společnosti, hierarchii hodnot a vnímání mužské nadřazenosti (Ševčík, 2011). Právě toto patriarchální smýšlení se opírá o společenské přesvědčení, že mužská nadvláda a dominance je zcela přirozená (Dutton, 2006). Holá (2016) upozorňuje, že v této rovině je vytvářeno příznivé klima pro vznik domácího násilí.
- Exosystémová rovina je chápána jako životní a sociální okolí, v němž se jedinec pohybuje. Zahrnuje všechny formální i neformální vztahy, které působí na jedincovo chování (Holá et al., 2016). Baštecká (2009) popisuje faktory, které vedou k domácímu násilí. Jedná se například o nezaměstnanost, nedostatek financí a sníženou možnost přístupu k sociálním institucím (Baštecká, 2009).
- Mikrosystémová rovina se zabývá rodinou jako samostatnou sociální jednotkou, která nese rizika plynoucí z rodinného soužití (Baštecká, 2009). Mezi hlavní rizika patří privátnost rodiny, kde jsou těžko uplatnitelné mechanismy sociální kontroly, dále pak chování jednotlivých členů rodiny, které je dáno jednotlivými rolemi (Ševčík, 2011). Autor dále upozorňuje na skutečnost, že partneři dobře vědí, jak druhému ublížit, jak ho utěšit, jelikož znají jeho reakce.

- Ontogenetická rovina se zaměřuje na individuální charakteristiku a na vzájemnou interakci mezi pachatelem a obětí (Voňková, Spoustová, 2008). Teorie vychází z předpokladu, že násilná osoba se naučila řešit situace násilným chováním. Tyto osoby se často setkávaly s násilím již v dětství (Baštecká, 2009). S tímto tvrzením souhlasí Čírtková (2013), která udává, že rizikovým faktorem je přímý kontakt s násilím během dětství. Tato zkušenost může odstartovat pochody kriminogeneze nebo viktimogeneze (Čírtková, 2013).

Voňková a Spoustová (2016) ve své knize upozorňují, že obecně k domácímu násilí vede vztahová nespokojenost s partnerem/ partnerkou a nevyrovnané mocenské rozložení sil mezi jednotlivými aktéry domácího násilí.

Dnes se společně vyskytují dva pohledy na domácí násilí: kriminologický a feministický. U obou je předpoklad odlišnosti domácího násilí od ostatních podob kriminality, která se odehrává mezi cizími i známými lidmi (Čírtková, 2013).

Kriminologický přístup dle Čírtkové (2013) studuje násilí bez ohledu na pohlaví aktérů domácího násilí. V minulosti se tento přístup zabýval podrobným zkoumáním osobnosti pachatelů domácího násilí, kteří dle této koncepce měli vykazovat společné povahové vlastnosti. Tento předpoklad nebyl na základě výzkumu potvrzen, jelikož se u pachatelů vyskytovaly odlišné charakteristiky. Kriminologický přístup zdůrazňuje odlišnost domácího násilí s obvyklou kriminalitou.

Feministický přístup zdůrazňuje nadřazenost mužů (Ševčík, Špatenková, 2011). Ve feministických teoriích se do motivace pachatelů promítají patriarchální hodnotové stereotypy (Čírtková, 2016). Ševčík a Špatenková (2011) dodávají, že tyto patriarchální hodnoty upevňují podřazenou pozici žen a autoritu mužů.

1.3 Dopady domácího násilí

U osob, které byly vystaveny jakékoli formě násilí, se objevuje řada symptomů, ať už na tělesné, psychické nebo sociální úrovni (Vodáčková 2007). Dvořáčková (2016) poukazuje na stále častěji se vyskytující ekonomické dopady, kde jsou zahrnuty především náklady na léčbu či soudní jednání.

1.3.1 Tělesné dopady

Důsledkem fyzického násilí je vznik narušení fyzické integrity od lehčího zranění až po těžké ublížení na zdraví, v krajním případě usmrcení (Holá, et al., 2016). Vedle dlouhodobých zdravotních následků dochází ke zhoršení zdravotního stavu vlivem psychosomatických obtíží (Dvořáčková, 2016). Dále autorka poukazuje na časté zdravotní a psychosomatické následky jako např. migrény, chronické bolesti, gastrointestinální poruchy či hypertenze. Tyto problémy přetrvávají ještě dlouho poté, co již k násilí vůbec nedochází.

1.3.2 Psychické dopady

Holá et al. (2016) udává, že současně s fyzickou újmou se objevuje i újma emocionální. Mnohé výzkumy potvrzují, že se u obětí mohou vyskytnout emoční poruchy, poruchy osobnosti, deprese, úzkosti, sebevražedné myšlenky, alkoholismus nebo posttraumatická stresová reakce (Marvánová-Vargová, 2008).

Posttraumatická stresová reakce

Jedná se o psychiatrickou diagnózu, kterou je nutno stanovit lékařem, nejčastěji ve spolupráci s psychiatrem (Hendricks, 2014). Prokešová (2011) udává, že se jedná o poruchu, která se začne rozvíjet po emočně stresující události, která je na tolik závažná, že překračuje běžnou lidskou zkušenost a je traumatická pro většinu lidí. Autorka popisuje, že domácí násilí v jakékoli podobě vytváří situace, které jsou velmi stresující a přesahují běžné životní zkušenosti. Posttraumatická stresová reakce nevzniká ihned po silném emočním zážitku, ale rozvíjí se postupem času; na vzniku mají svůj podíl i nevhodné reakce od blízkých osob či necitlivý přístup soudů či policie (Hrdá, 2019).

Touto poruchou mohou trpět i osoby, které nejsou přímou obětí; k tomu dochází v případech dlouhodobého soužití (Vaňková, Spoustová, 2008). Mezi nejčastěji se vyskytující příznaky patří problémy se spánkem, noční můry, objevuje se pocit viny, deprese, flashbacky a silný strach z různých situací či míst (Hendricks, 2014).

Stockholmský syndrom

Tímto jevem je popisováno chování a jednání, které se vyskytuje u ohrožených osob. Tím je míněna tendence oběti setrvat v násilném vztahu a omlouvání či bagatelizování chování násilné osoby (Holá et al., 2016). Poprvé byl stockholmský syndrom popsán

v literatuře v 70. letech 20. století v případě přepadení stockholmské banky (Voňková, Spoustová, 2008). Při přepadení byli zadrženi 4 rukojmí, kteří byli propuštěni po 130-ti hodinovém vyjednávání. Po propuštění projevovali rukojmí náklonnost k pachatelům a odmítli svědčit u soudu proti nim (Holá et al., 2016). Syndrom vzniká v případech, kdy je ohrožená osoba odříznuta od jakékoliv možnosti pomoci (Kotková, 2014). Mezi násilníkem a obětí se vytváří vztah, při kterém se oběť identifikuje s chováním násilníka a snaží se mu zavděčit. Oběť si podvědomě tímto chováním chrání svůj život (Voňková, Spoustová, 2008) Autorky dále poukazují na fakt, že takovéto chování se vyskytuje i u dlouhodobých obětí domácího násilí. Aby se Stockholmský syndrom mohl rozvinout, musí být splněny čtyři podmínky:

- *život oběti je v ohrožení*
- *oběť je přesvědčena, že ze stávající situace není úniku*
- *oběť je izolovaná od lidí*
- *oběť pociťuje přechodnou náklonnost k násilníkovi (Voňková, Spoustová, 2008, s. 47)*

Syndrom týrané osoby

Tento termín byl poprvé použit psycholožkou Lenore Walker (1979), která hovořila o syndromu týrané ženy (Orenstein, 2014). V průběhu let ale odborníci připustili, že oběti domácího násilí se nestávají pouze ženy a tento termín se začal obecně vztahovat na týrané osoby (Ševčík, 2011). Syndrom bývá definován na základě rozvoje psychických, fyzických a sociálních symptomů, které se rozvíjí posupně (Marvánová-Vargová, et al., 2008). Tyto symptomy vedou ke snížené schopnosti oběti reagovat na násilí, které zažívá (Střílková, Fryšták, 2009). Typický je u syndromu týrané osoby přetrvávající vztah k agresorovi, setrvání ve vztahu, popírání viktimizace či zatajování zranění (Holá, et al., 2016). Střílková a Fryšták (2009) toto doplňují ještě o odmítání záchrany, kdy oběť popírá veškeré možnosti pomoci, které vnímá jako nepoužitelné. Všechny tyto symptomy řadí autoři pod sebezničující reakce, které se vyskytují u dlouhodobého domácího násilí.

Postupem času začne oběť věřit, že si za vše může sama a může u ní vzniknout naučená bezmocnost (Holá, et al., 2016). Jedná se o specifický důsledek týrání blízkým člověkem, kdy oběť ztrácí respekt ke své osobě, dochází k nejistotě a nerozhodnosti.

Týraná osoba ztrácí jistotu v hodnocení toho, co se kolem ní děje, neví, zda je v pořádku vše snášet nebo naopak vyhledat pomoc (Střílková, Fryšták, 2009).

1.3.3 Ekonomické dopady

Násilí může mít vliv jak na individuální ekonomickou situaci (následkem pracovní neschopnosti nebo propuštění ze zaměstnání), tak má vliv celospolečenský. Jak již bylo zmíněno, jedná se zejména o ekonomické dopady, vyplývající z vynaložené zdravotní péče (Dvořáčková, 2016). Ve studiích se odhady nákladů na domácí násilí rozdělují na přímé a nepřímé (Kunc et al., 2012). Autor do přímých nákladů zahrnuje náklady na práci justice, policie, zdravotnictví, sociální služby, sociální dávky, probační a mediační služby, na náhradní péči o děti. Mezi nepřímé náklady patří položky jako jsou ztracené výdělky, zmařená nebo neefektivní pracovní produktivita.

Ekonomické dopady byly odhadnuty na 1 328,2 milionů Kč; nejvíce peněz bylo vynaloženo na zdravotní péči (545,9 milionů), na práci policie, státního zastupitelství, soudů, dotace na poskytování sociálních služeb, náklady na podporu v nezaměstnanosti a nemocenské (Dvořáčková, 2016).

Zahraniční studie upozorňují na nutnost sbírat informace o nákladech při řešení domácího násilí, které by mohly být využity jako podklady pro rozvoj preventivních opatření (Kunc et al., 2012).

1.4 Aktéři domácího násilí

V této kapitole bude věnován prostor aktérům domácího násilí, za které jsou považováni pachatelé, čili osoby násilné a oběti, tedy osoby ohrožené. Případně lze za aktéry domácího násilí považovat další členy domácnosti, kteří jsou v roli svědků (Kotková, 2014).

1.4.1 Pachatelé

Za pachatele domácího násilí je považován kdokoliv, kdo se dopouští násilí jakoukoli formou na svých blízkých (Kotková, 2014). Autorka vyzdvihuje fakt, že pod označením „pachatel“ si většina osob představí muže, ale podle oficiálních statistik jsou násilnické i ženy. Pachatele domácího násilí je obtížné kategorizovat, lze pouze rámcově popsat typy osob, které se dopouštějí domácího násilí nejčastěji (Bednářová, et al., 2009). Dle Ševčíka (2011) je jakákoli typologie pachatelů pouhým zjednodušením; jelikož každý

pachatel, domácnost i situace je jedinečná, proto je možné pouze nastínit obecné rysy pachatelů domácího násilí. S tímto tvrzením souhlasí i Kotková (2014), která ale dodává, že typologie pachatelů může pomoci při porozumění příčinám domácího násilí a pro vytvoření plánu pomoci obětem.

Hlavními zdroji informací o pachatelích domácího násilí jsou kriminologické výzkumy, psychologicky zaměřené výzkumy a poznatky od obětí (Čírtková, Vitoušová, 2010). Názor, že pachatel je nevzdělaný člověk, je již vyvrácen; pachatel totiž může být člověk jakéhokoli vzdělání, věku, profese, národnosti nebo ekonomické situace (Bednářová, et al., 2009). I přesto, že je domácí násilí tvořeno řadou odlišných motivů a chování, popisují Voňková a Spoustová (2008) charakteristiky, které jsou pro pachatele velmi často společné. Autorky udávají, že pachatel domácího násilí mívá nízkou sebeúctu a nedokáže dostatečně kontrolovat impulsy. Ke zvládnutí stresových situací pachatelé využívají fyzických útoků vůči druhé osobě.

Dle výpovědí žen vychází dělení na dva základní typy pachatelů: na emocionálně reaktivní a instrumentální. Bednářová et al. (2009) udává, že častěji se vyskytuje emocionálně reaktivní typ pachatelů; zpravidla se jedná o osoby, které mají nižší vzdělání a zvýšenou impulzivitu. Takový typ člověka není schopen ovládat emoce, je vznětlivý, konfliktní a nedokáže kontrolovat své chování. V partnerských vztazích má potřebu mít partnerku zcela podřízenou a ovládat ji (Bednářová et al., 2009).

Násilník instrumentálního typu má dvě stránky osobnosti: doma je agresor pro okolí seriózní osoba, oběti ho popisují jako muže dvou tváří (Marvánová-Vargová, et al., 2008). Autorky popisují násilníka jako člověka, který si vytvořil obraz o sobě jako o dokonalém, silném a úspěšném muži, který dokáže imponovat svému okolí. Udávají, že pokud nejsou jeho představy naplňovány, dochází u něj k frustraci a nespokojenosti, která časem vyústí v domácí násilí. Násilí používá pouze na některé členy domácnosti, jeho agresivita je výběrová, na rozdíl od předchozího typu násilníka je schopen své chování podle potřeby ovládat (Bednářová, et al., 2009). Násilník je nejčastěji popisován jako zábavný a okouzlující jedinec, u kterého by nikdo nepředpokládal, že může být schopen dopouštět se násilného jednání (Kotková, 2014). Bednářová (2009) udává, že násilník považuje partnerku za svůj majetek a násilí využívá jako nástroj k upevnění své pozice a k uspokojení potřeby mít moc nad druhými.

Čírtková (2016) v knize „Mlčení bolí“ rozděluje typy agresorů na obecně agresivní pachatele domácího násilí a pachatele domácího násilí „specialisty“; k tomuto základnímu dělení přidává ještě pachatele domácího násilí s psychickou zátěží. Autorka popisuje pachatele jako osoby emočně labilní, často trpící pocitem nedostatečnosti a depresemi. Tento typ pachatelů se dopouští násilí pouze v domácím prostředí, chybí jim dovednost, jak řešit partnerské problémy.

1.4.2 Oběti

Vymezení pojmu „oběť“ nalezneme v zákoně č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů. *„Oběť se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“.*

V minulosti byla za oběť domácího násilí vždy považována žena. V současné době je již dobře známo, že tato představa je zastaralá a obětí se může stát kdokoli (Kotková, 2014). Domácí násilí se může týkat všech bez ohledu na národnost, pohlaví, věk, povolání nebo společenské postavení (Conwayová, 2007). Autorka podotýká, že problematika domácího násilí se netýká pouze heterosexuálních párů, ale i párů homosexuálních; domácí násilí zkrátka nedělá žádné rozdíly mezi lidmi.

Čírtková (2016) udává, že mnohé výzkumy potvrzují, že u laické veřejnosti jsou stále silně zakořeněné falešné představy o obětech domácího násilí. Dle Nedvědové et al. (2010) nepřetrvávají tyto představy pouze u laiků, ale bohužel mnohdy i mezi pracovníky v pomáhajících profesích, což znesnadňuje následnou práci s oběťmi domácího násilí. Dle Cimrmannové (2013) mají předsudky veřejnosti negativní vliv na oběť v souvislosti s vyhledáním pomoci. Nejčastěji zmiňovanou představou o obětech domácího násilí je to, že si oběť za násilí může sama, jelikož agresora provokuje (Rosa, © 2014). Další velmi častou představou je mínění, že situace není tak strašná, jinak by oběť odešla.

Čírtková a Vitoušová (2010) udávají existenci několika důvodů, proč oběti zůstávají v tomto prostředí a neodvážejí se z násilného vztahu odejít. Dle autorek je jedním z hlavních důvodů ekonomická závislost oběti na agresorovi, oběť nemá kam jít a ani nemá dostatečný finanční příjem. Dalším důvodem je strach z budoucnosti, kdy oběť má strach, co bude sama dělat, jak na to bude reagovat agresor a hlavně jak to přijme

okolí. Oběti mají v důsledku dlouhodobého násilí snížené sebevědomí a obávají se, že jim okolí neuvěří a neposkytne potřebou pomoc (Kotková, 2014). Oběti o situaci nikoho neinformují ze strachu, aby se to pachatel nedozvěděl a nechtěl se pomstít. Jako poslední důvod uvádějí Čírtková a Vitoušová (2010) vnímání tradičního obrazu role ženy, kdy má žena žít pro druhé, má potlačovat vlastní potřeby kvůli fungování rodiny a veškerá nefunkčnost v rodině je vnímána jako selhání ženy. S tímto souhlasí i Kotková (2014), která dodává, že ženy se často cítí odpovědné za zachování rodiny a mají sklon omlouvat násilné chování partnera.

Oběti jako takové lze dle Čírtkové (2016) dělit podle různých kritérií; na prvním místě je důležité rozlišení obětí z hlediska proběhlé viktimizace, podle toho, zda k viktimizaci domácím násilím skutečně došlo či dochází. Z tohoto důvodu rozlišuje autorka oběti na pravé, nepravé a falešné.

Pravé oběti

Vykazují typické znaky chování, jako je strach z reakce násilné osoby, pokračování v násilí či strach z reakce blízkého okolí. Oběti zažívají pocit viny za to, že dlouhodobě snášely násilné chování a nezačaly řešit celou situaci dříve. Stejná autorka upozorňuje, že oběti jsou velmi často ve špatném psychickém stavu a objevují se u nich výpadky paměti, problémy s vybavením si či správným časovým zařazením jednotlivých událostí.

Nepravé oběti

Svou roli „oběti“ nepředstírají; často se jedná o osoby, které mají s násilím zkušenost z minulosti a stále je provázejí psychické následky, které mají negativní vliv na nový vztah. Ve vztahu je oběť citlivější na hádky a běžné konflikty. Čírtková (2016) udává, že se tento pocit často vyskytuje u lidí trpících duševním onemocněním. Tito lidé jsou přesvědčeni, že jsou obětí, přestože u nich k násilí nedochází.

Falešné oběti

Falešná oběť si je vědoma toho, že není pravou obětí; jedná tak pouze ve svém zájmu, za účelem zisku, pozornosti či pomsty. Autorka dále upozorňuje na fakt, že se nejčastěji jedná o násilné osoby, které se tak chtějí vyhnout trestu a obvinít z násilného chování

pravou obětí. V projevu se typicky vyskytuje negativní postoj k partnerovi, přílišná kritika a naopak žádné přirozené doprovodné projevy, jako je například pláč či třes.

V širším slova smyslu lze oběti rozdělit do následujících skupin:

1.4.3 Žena jako oběť

Domácí násilí je vnímáno jako genderově podmíněný problém (Marvánová-Vargová, et al., 2008). Voňková, Spoustová (2008) dodávají, že po staletí bylo domácí násilí vnímáno jako soukromá záležitost každé rodiny. Dodnes jsou postoje společnosti zakořeněné v tradičním vnímání rodiny, zejména pak pohled na plnění manželských či partnerských rolí (Vymětalová, 2001).

V minulosti byla zaměřena pozornost především na fyzické domácí násilí páchané na ženách (Dvořáčková, 2016). Je předpoklad, že genderová asymetrie je podstatnou dynamikou v pozadí domácího násilí. Tento fakt ovšem nepopírá existenci násilí páchaného na mužích, ani nezmenšuje jeho závažnost (Dvořáčková, 2016). Autorka udává, že časem může dojít k narovnání genderových vztahů a násilí bude pácháno jak muži, tak ženami stejně. Doposud ale výsledky jednotlivých studií partnerského násilí prokazují, že převážnou část obětí tvoří ženy (Marvánová-Vargová, 2008). Proto je dle Ševčíka a Špatenkové (2011) pochopitelné, že se pozornost odborníků upírá právě k nim. Týrané ženy mají dle autorů obvykle sníženou sebeúctu a věří, že si takové chování zaslouží, projevy partnera bagatelizují a připisují vinu za jeho chování samy sobě. Stereotypní představy o oběti domácího násilí předpokládají, že se jedná o slabou osobu. Kotková (2014) upozorňuje, že v některých případech tomu tak opravdu je, není ale výjimkou, že se obětí stane žena, která je pracovně úspěšná a působí na své okolí sebevědomě.

„Týraná žena je žena, která je opakovaně vystavena určitému fyzickému nebo psychickému působení muže, jehož cílem je donutit ji, aby udělala něco, co chce on bez ohledu na to, co chce ona“ (Marvánová-Vargová, 2008, s. 10).

1.4.4 Muž jako oběť

Stereotypní vnímání muže jakožto zástupce silnějšího pohlaví může vést k obavám mluvit o tom, že se stal obětí domácího násilí ze strany své partnerky (Holá, et al., 2016). Dle autorky je pravděpodobné, že mužských obětí domácího násilí je více než

udávaných 2-5 %. V České republice ale doposud nebylo téma domácího násilí páchaného na mužích dostatečně zpracováno (Holá, et al., 2016).

Důvodem vysoké latence je to, že muži se často ani jako oběti domácího násilí nevnímají a to ani v případě, že u nich k násilí ze strany partnerky dochází (Čírtková, 2010; Voňková a Spoustová 2016). Dalším důvodem jsou dle autorek obavy mužů ze zveřejnění jejich případu, které by mohlo způsobit jejich stigmatizaci v očích veřejnosti. Často je v souvislosti s domácím násilím páchaným na mužích zmiňován fenomén dvojitých zavřených dveří, přičemž první dveře tvoří bariéry společné pro všechny oběti domácího násilí. Druhé jsou specifické pouze pro týrané muže.

Dle Ševčíka a Špatenkové (2011) jsou muži vystaveni jak fyzickému násilí (bití, házení předmětů), tak především emocionálnímu násilí, které se vyskytuje ve formě nadávek a ponižování. Partnerky také k násilí často využívají děti, kdy oběti zamezují veškerý kontakt s nimi. Jako poslední formu udává autor hrozby a zastrašování. Násilné chování ze strany partnerky bývá často podmíněno podpůrnými faktory, jako jsou alkohol, drogy a agresivita (Holá, et al., 2016).

1.4.5 Dítě jako oběť

Syndrom CAN - Child Abused and Neglect, neboli syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte - byl do terminologie převzat z anglosaské literatury (Sedláková, Kalátová a kol., 2010). Dle autorky se jedná se o multifaktoriální společenský jev, jehož poznání, prevence, terapie a rehabilitace je interdisciplinární záležitostí. Syndrom CAN vzniká následkem aktivního ubližování nebo zanedbávání důležitých potřeb dítěte (Vágnerová, 2014). Definice syndromu CAN dle Dunovského (1995, s. 15): „*Za týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte považujeme jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé (případně i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele anebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítavé a jež poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt*“.

Dle Vágnerové (2014) je agrese jedním z projevů nakumulovaného napětí, které vyplývá z rodinného života, který je pro agresora neuspokojivý a dítě se tak stává snadnou obětí těchto rodinných konfliktů.

Dunovský et al. (1995) představují tři základní rizikové faktory syndromu CAN.

Prvním rizikovým faktorem jsou rodiče, kteří trpí poruchou osobnosti, neurotickými obtížemi či závislostí na návykových látkách. Dále jsou do této skupiny řazeni lidé v hmotné nouzi a bezdomovci, rodiče nezaměstnaní ale také workoholici s vysokými nároky.

Mezi rizika na straně dítěte udávají Sedláková a Kalátová (2010) dítě neklidné, plačtivé, úzkostné a děti s mentální retardací. Dále autorky udávají, že domácí násilí se může vyskytnout u dětí, jež nesplňují očekávání rodičů.

Posledním faktorem jsou rizikové situace, mezi které patří například náhradní rodinná péče, rozvodová situace a styk rizikového dítěte s rizikovým dospělým.

Vágnerová (2014) upozorňuje na to, že vyšší riziko sexuálního ohrožení dítěte se vyskytuje v rodinách, kde žije cizí člověk; nejčastěji se jedná o partnera matky, který k dítěti nemá rodičovský vztah.

Agentura STEM v letech 2001-2006 realizovala výzkumy, které prokázaly, že v 80 % rodin, v nichž dochází k domácímu násilí mezi partnery, vyrůstá nezletilé dítě (Ševčík, Špatenková, 2011). Autoři upozorňují, že dítě vnímá tyto situace velmi intenzivně, vlivem toho dochází k poškození jeho vztahu k rodičům a dítě od nich přebírá vzorce problematického chování. Dále se dle autorů vyskytují symptomy syndromu CAN jak u přímých, tak nepřímých dětských obětí domácího násilí (Ševčík, 2011).

1.4.6 Senior jako oběť

Senioři jsou nejohroženější skupinou obětí domácího násilí v souvislosti s veškerými změnami, které se stářím souvisejí (Vojtíšková et al., 2016). Těmto změnám bude věnována samostatná kapitola. Pozice a schopnosti starších lidí jsou dle autorů ovlivněny především zdravotním omezením, nemocemi, zhoršenou ekonomickou situací a výrazným snížením sociálních kontaktů.

Někteří autoři považují problematiku násilí na seniorech za součást domácího násilí jako takového. Jiní hovoří přímo o syndromu EAN - elder abuse and neglect - syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného seniora (Ševčík, Špatenková, 2011). Pojmově převažuje označení „elder abuse“, v literatuře se ale můžeme setkat s označením „elder

abuse and neglect“. Kalvach (2004) udává, že v současné době se můžeme čím dál tím častěji setkávat i s označením „elder mistreatment“.

Příbyl (2015) považuje syndrom EAN za seniorskou variantu syndromu CAN. První zprávy o tomto syndromu pochází z Velké Británie, kdy lékaři upozorňovali na fenomén „bití babiček“ (Cimrmannová, 2013). Kalvach dodává, že syndrom týraného seniora vzbudil zájem až o 10 let později než syndrom týraného dítěte; byl formulován v roce 1962 a bylo mu věnováno 10x méně pozornosti. Autor dále dodává, že v České republice se toto téma objevilo se zpožděním 20 let. A poukazuje na to, že v geriatrii z roku 1981 problém týrání seniorů není žádným způsobem uváděn. (Kalvach, 2004)

Jak již bylo řečeno, senioři představují významnou skupinu ohrožených osob, ale doposud byla tato skupina výzkumníky i odborníky velmi opomíjená (Hrdá, 2019). Kvůli obtížné empirické přístupnosti jevu domácího násilí páchaného na seniorech lze míru jeho výskytu pouze odhadovat (Martinková, et. al., 2009). Dle WHO 1 z 6 lidí ve věku 60 let a více zažil v roce 2018 nějakou formu týrání. Hrdá (2019) udává, že z dosavadních průzkumů vyplývá, že mezi oběťmi je přibližně 3 – 5 % seniorů; toto číslo považuje autorka za zcela nereálné, skutečné číslo bude mnohem vyšší, jelikož tento druh domácího násilí má extrémní latenci. I dle Ševčíka (2011) je problematika násilí na seniorech velmi obtížně podchytilelná. Autor uvádí, že hlavní příčinou je snaha seniorů tuto skutečnost tajit. Jednou z hlavních příčin skrývání skutečnosti je nepředstavitelný stud seniora, který zažívá pocity viny kvůli tomu, že ho týrá někdo z jeho nejbližších. V případě týrání ze strany vlastních dětí to vnímá senior jako osobní selhání při jejich výchově (Hrdá, 2019).

Kosařová (2013) upozorňuje na další důvody, které vedou k popírání vážnosti celé situace. Prvním důvodem je strach z osamělosti; senior se proto snaží zachovat si společnost někoho blízkého i v případě, že mu dotyčný ubližuje. Jako častý důvod autorka udává strach z budoucnosti.

Nejvážnější situace nastává v případě, kdy je senior zcela odkázán na péči násilné osoby a v důsledku své nemoci není schopen rozpoznat závažnost celé situace (Hrdá, 2019). Vodáčková (2007) dodává, že se senioři často chápou jako přítěž pro svou rodinu a dochází u nich k obviňování sama sebe za jednání agresora - oběť má pocit, že dala agresorovi k jeho chování podnět. Senior se snaží vyhovět veškerým přáním a

požadavkům agresora. Pro zachování rodinných vztahů je ochoten udělat cokoliv (Kosařová, 2013).

Pachatelé domácího násilí u seniorů

Z dostupných průzkumů je zřejmé, že k násilí na seniorech nejčastěji dochází ze strany rodiny, od dětí, vnuků či partnerů (Haškovcová, 2012). Rodinní příslušníci začnou zneužívat změny, které sebou stáří přináší, jako jsou například poruchy paměti, úbytek fyzické síly, psychiatrická onemocnění a s ním související snížená sebedůvěra či zvýšená úzkostnost (Voňková, Spoustová, 2008).

Kosařová (2013) upozorňuje na to, že ve stáří mohou narůstat konfliktní partnerské problémy, které jsou způsobeny zhoršením zdravotního stavu a prohloubením závislosti na partnerovi. Ve vztahu se tak začne zvyšovat napětí, které se může vystupňovat až do domácího násilí (Kosařová, 2013). Senior je při prvním projevu násilí natolik zaskočen jednáním svých nejbližších, že není schopen adekvátně reagovat (Zimmelová, Stolín, 2006).

Násilí na seniorech v domácím prostředí vykazuje všechny typické znaky domácího násilí, jako je jeho dlouhodobost, opakování a postupně vzrůstající intenzita útoků (Ševčík, 2011).

Zimmelová a Stolín (2006) popisují rizikové faktory, které zvyšují riziko špatného zacházení se seniory. Ohrožené jsou osoby v celkově špatném zdravotním stavu či s poruchou kognitivních funkcí. Jako další faktory autoři uvedli ztrátu soběstačnosti, sociální izolaci a soužití s agresorem. Jako rizikové faktory na straně agresora jsou nejčastěji udávány psychopatie, závislost na alkoholu, drogách a špatná ekonomická či osobní situace agresora (Vojtíšková et al., 2016). Zimmelová a Stolín (2006) doplňují, že rodinní příslušníci se mohou začít chovat agresivně v zátěžových životních situacích, které souvisejí se ztrátou soběstačnosti seniora.

K násilí na seniorech nedochází pouze v domácím prostředí, ale i v rámci institucionální péče. Haškovcová (2010) popisuje problémy v institucionální péči, kdy je senior považován za neperspektivního a obtěžujícího, může docházet k odpírání léčby, která se již „nevyplatí.“ Autorka ve své knize udává hrubé prohřešky, například porušování soukromí seniora, přílišná medikace a v neposlední řadě nedostatečná péče. Ta se projevuje vznikem dekubitů, dehydrací nebo podvýživou seniora.

V důsledku násilí páchaného na seniorech dochází ke snížení kvality jejich života a k celkovému zhoršení zdravotního stavu (Almakki, et al., 2020). Rohringer et al.(2020) dodává, že u seniorů, kteří zažili domácí násilí, je častější výskyt depresí a demence ve srovnání s jinými seniory.

Formy domácího násilí u seniorů

Formy syndromu EAN jsou shodné s ostatními formami domácího násilí. Jedná s o fyzické ubližování, psychické, ekonomické, sociální a sexuální týrání. Ševčík a Špatenková (2011) ve své knize popisují příznaky jednotlivých forem domácího násilí. Jako příznaky fyzického násilí jsou uváděny podlitiny, nejasné pády a úrazy, popáleniny, známky po omezování. Mezi psychické příznaky autoři zařadili psychickou labilitu, zmatenost, depresi, plačtivost, úzkost, strach, nerozhodnost a pasivitu až apatii seniora. Příznaky ekonomického zneužívání pak autoři vymezili jako změny v závěti, ztráty šperků, mizející majetek a neobvyklé výdaje či platby platební kartou.

Příbyl (2015) navíc popisuje další typ syndromu EAN a tím je nerespektování lidské důstojnosti. Dle autora se tato forma vyskytuje především v institucionální péči. Jedná se o nerespektování soukromí (vstup do pokoje bez zaklepaní, familiární oslovení, předávání informací o pacientovi, nadávky a urážky od personálu). K výše zmíněným formám syndromu EAN je v odborné literatuře přidáno systémové násilí a pasivní forma domácího násilí, kterou je zanedbávání seniora (Kosařová, 2013).

Příbyl (2015) charakterizuje zanedbávání jako neposkytnutí či selhání při poskytování péče bez ohledu na to, zda se jedná o vědomý či nevědomý pokus způsobit seniorovi potíže.

Příznaky zanedbávání péče dle Ševčíka a Špatenkové (2011):

- zanedbaná domácnost, ve které senior žije
- zanedbání osobní hygieny
- zápach moči a fekálií
- podvýživa či dehydratace
- nedostatečné množství potravin či potravin s prošlou lhůtou spotřeby
- výskyt imobilizačního syndromu
- nedostatečné poskytování lékařské péče

Systémové týrání neboli druhotné ponižování je dle Kalvacha (2004) obdobné jako u dětí, které mohou být ohroženy „ve vlastním zájmu“ a to odebráním od problematické rodiny a umístěny do ústavní péče. Autor udává, že u seniorů je situace velmi podobná a souvisí s nadměrným tlakem společnosti na umístění seniorů do domova pro seniory. Časté a dálkové přemísťování seniorů v dlouhodobé péči bez ohledu na přerušení kontaktů s rodinou, přáteli a sociálním prostředím je považováno za jeden z nejzávažnějších projevů systémového týrání v České republice (Kalvach, 2004).

Stejně jako u ostatních skupin ohrožených domácím násilím se může i zde vyskytovat více forem současně. Dle Kosařové (2013) se u seniorů nejčastěji vyskytuje psychické násilí, které bývá velmi skryté a zahrnuje vyhrožování, ponižování a nerespektování přání. Psychické násilí je často doprovázeno fyzickým a velmi často i ekonomickým násilím (Kosařová, 2013). Ekonomické násilí zahrnuje úplné či částečné odebrání důchodu nebo financí, věcí, nucení k nechtěným právním úkonům, přepis majetku, nemovitostí a uzavírání nevýhodných půjček. Ekonomického násilí se nejčastěji dopouštějí vlastní děti či vnoučata (Vojtíšková et al., 2016)

1.5 Vymezení pojmu senior

Jako další stěžejní pojem pro tuto diplomovou práci je pojem „senior“. Existuje několik definic, pomocí kterých je možné definovat tento pojem. Příbyl (2015) upozorňuje, že záleží na úhlu pohledu; odlišné definice je možné vidět v psychologii, pedagogice či v gerontologii. S čímž souhlasí i Sak a Kolesářová (2011), kteří dodávají, že při definování tohoto pojmu je nutné brát v úvahu biologicko-medicínské a sociologické aspekty. „*Senior je člověk v završující životní fázi se specifickým postavením v společnosti*“ (Sak, Kolesářová, 2011, s. 26). V odborných publikacích jsou uvedeny různé spodní věkové hranice, podle kterých se člověk stává seniorem; část autorů se přiklání k hranici 60 let, jiní až k hranici 65 let.

Pojem senior je úzce propojen s dalšími souvisejícími pojmy - stáří a stárnutí, které budou následně v této kapitole vymezeny. Dále zde budou popsány změny, které souvisejí se stářím a přijímáním seniorů společností.

1.5.1 Stáří

Stáří je přirozenou součástí života, je označením pozdních fází ontogeneze (Kalvach, 2004). Autor udává, že se stáří projevuje celou řadou změn, které vedou k typickému

obrazu označovanému jako stařecký fenotyp. Tento obraz je ovlivňován mnoha faktory, mezi které patří zdravotní stav, životní styl, životní prostředí, adaptace, přijetí nové role a v neposlední řadě vliv sociálně ekonomický.

Kalvach (2004) udává, že kvůli obtížnému vymezení a členění stáří se z praktických a medicínských důvodů rozlišuje stáří na kalendářní, biologické a sociální.

Kalendářní stáří neboli chronologický věk výrazně ovlivňuje celkový společenský status jeho nositele z hlediska práv a povinností (Sýkorová 2007). Kalendářní věk je odvozen od data narození, jedná se o praktický údaj, který ovšem nemusí vypovídat o skutečném stáří jedince, ale ke kterému se váže celá řada praktických činností a sociálních opatření (Haškovcová, 2010).

Dělení stáří dle WHO:

- 60-74 let: rané stáří
- 75-90 let: pokročilý věk, vlastní stáří
- 90 a více let: vysoký věk, dlouhověkost

V současné době se v publikacích spíše setkáváme s vymezením seniorského věku až od 65 let. Tato změna je způsobena postupně se zvyšující hranicí odchodu do penze a zlepšování funkčního stavu ve stáří (Haškovcová, 2010). Z toho vyplývá následující dělení stáří:

- 65-74 let: mladí senioři
- 75-84 let: staří senioři
- 85 a více let: velmi staří senioři

Sociální stáří představuje změnu sociálních rolí, potřeb i životního stylu a ekonomického zajištění (Kalvach, 2004). Autor udává, že za začátek sociálního stáří je považován vznik nároku na starobní důchod. Sociální stáří se váže ke společenskému očekávání chování, které je přiměřené biologickému věku jedince (Stuart-Hamilton, 1999). Kalvach (2004) upozorňuje na rizika, která jsou spojena se stárnutím jedince, jako je například malá adaptace na penzionování, ztráta společenské prestiže, osamělost a pokles životní úrovně. Pacovský (1994) udává, že reakce a adaptace na stáří je významně ovlivněna průběhem celé životní dráhy jedince.

Biologické stáří je označení pro skutečný rozsah involučních změn, využívá se k obecnému vyjádření celkového stavu lidského organismu. Pro specifitější určení biologického věku se využívá anatomický věk (vyjadřuje stav kosterní soustavy), karpální věk (stav karpálních kůstek) a fyziologický věk (vyjadřuje fyziologické procesy organismu) (Stuart-Hamilton, 1999).

1.5.2 Stárnutí

Langmeier a Krejčířová (2006, s. 202) popisují stárnutí „*jako souhrn změn ve struktuře a funkcích organismu, které podmiňují jeho zvýšenou zranitelnost, pokles schopností a výkonnosti jedince, které kulminují v terminálním stádiu a ve smrti*“.

Všeobecně je stáří a stárnutí chápáno s negativním nábojem, kdy jsou očekávány převážně problémy související s různými omezeními, ztrátou soběstačnosti, snížením kognitivních funkcí a ztrátou kontaktu se společenským prostředím (Malíková, 2011). Autorka zároveň udává, že vždy závisí na průběhu stárnutí konkrétního jedince. Stárnutí se rozděluje na fyziologické a patologické (Malíková, 2011).

Ve stáří dochází v organismu k celé řadě změn (Holmerová, 2007). Venglářová (2007) pak tyto změny popisuje pomocí třech úrovní: tělesné, psychické a sociální. Všechny úrovně se vzájemně prolínají a tvoří odraz celkového stárnutí jedince (Pacovský, 1994).

1.5.3 Změny ve stáří

V souvislosti se změnami, které stáří přináší, je nutné hledat nový způsob života (Venglářová, 2007). Přehled změn souvisejících se stářím přibližuje tabulka 1. Autorka dále udává, že reakce seniora na tyto změny jsou ovlivněny několika faktory, mezi které patří osobnost seniora, reakce od okolí a především možnosti dostupné pomoci v případě nemohoucnosti seniora.

Tabulka 1: Změny ve stáří

Tělesné změny	Psychické změny	Sociální změny
<ul style="list-style-type: none"> - změny vzhledu - úbytek svalové hmoty - změny termoregulace - změny činnosti smyslů - degenerativní změny kloubů - kardiopulmonální změny - změny trávicího systému	<ul style="list-style-type: none"> - zhoršení paměti - obtížnější osvojování nového - nedůvěřivost - snížená sebedůvěra - sugestibilita - emoční labilita - změny vnímání - zhoršení úsudku	<ul style="list-style-type: none"> - odchod do penze - změna životního stylu - stěhování - ztráty blízkých lidí - osamělost - finanční obtíže

(Zdroj: Venglářová, 2007, s. 12)

1.5.4 Postavení seniorů ve společnosti

Úcta ke stáří, soužití více generací a samozřejmá péče o seniory patřily v minulosti k hodnotám tradiční rodiny, ale v atmosféře dnešní společnosti bývá stáří bráno jako překážka výkonnosti, rychlosti a produktivity (Cimrmannová, 2014). Ve společnosti totiž převládá názor, že senior není schopen sám o sobě rozhodovat a je třeba, aby někdo činil rozhodnutí za něho (Holmerová, 2007). Zároveň autorka udává, že tento pohled společnosti vychází z toho, že se zvyšujícím věkem se senior stává zranitelnější, jeho reakce na změny jsou pomalé a je v něm budován pocit závislosti na okolí ve všech oblastech.

Postoje společnosti vůči starým lidem jsou převážně odsuzující, negativní a podceňující. Toto vyplývá z hodnotového systému dnešní společnosti, která klade důraz především na zachování mladistvého vzhledu a výkonu; tato tendence je podpořena i ze stran medií, která zdůrazňují důležitost vnějšího vzhledu (Vágnerová 2007). I Haškovcová (2010) upozorňuje na vliv medií pro utváření negativního obrazu stáří, kde jsou senioři

zobrazování jako nemohoucí a nesoběstační lidé, kteří jsou osamocení a strádající. Na základě uvedeného hodnotového systému je stáří chápáno jako období ztrát, celkového úpadku a zhoršené kvality života (Vágnerová, 2007).

S orientací společnosti především na výkon a mládí vzniká i opačný problém a tím je **ageismus**. Pojem ageismus poprvé použil Robert Butler, první ředitel National Institute on Aging v USA v roce 1969 (Tošnerová, 2002). Odborná definice: „*Ageismus je ideologie založená v sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu manifestovaná skrz proces systemické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku nebo na jejich příslušnosti k určité generaci*“ (Haškovcová, 2010).

Tento pojem je odvozen od slova age - věk, stáří; jedná se o společenské předsudky vůči stáří a starým lidem (Tošnerová, 2002). Znevažování na základě věku je jedna z nejrozšířenějších forem diskriminace v České republice (Trusínová, 2013). Ageismus je forma diskriminace, která je ve společnosti nejvíce akceptovaná, na rozdíl od ostatních forem diskriminace, včetně rasismu a sexismu (Officer, 2018). I přesto, že ageismus může ovlivnit jakoukoli věkovou skupinu, jsou nejvyššímu riziku negativních důsledků vystaveni senioři. Výzkumy ukazují, že ageismus má negativní dopad na zdraví a pohodu starších lidí (Ayalon, 2019).

Ageismus, stejně jako jiné předsudky, stáří příliš zjednodušuje a nadměrně generalizuje, což způsobuje, že jsou všichni senioři bráni stejně bez ohledu na jejich individualitu (Vágnerová, 2007).

Holmerová (2007), konstatuje, že respektování lidské důstojnosti není opomíjeno pouze u seniorů, ale jsou to právě senioři, kteří jsou nejzranitelnější společenskou skupinou. Problematika respektování lidské důstojnosti dle autorky vede napříč celou společností a zahrnuje veškeré vztahy a humanizaci zdravotní i sociální péče.

1.6 Vymezení pojmu postoje

V závěru teoretické části diplomové práce je nutno vymezit postoje jako další důležitý pojem diplomové práce. V následující části se budu zabývat teoretickým vymezením postojů, jejich složkami a na závěr uvedu funkce postojů.

1.6.1 *Postoje*

Tento pojem byl do sociální psychologie a sociologie vnesen dvojicí autorů W. J. Thomasem a F. Znanieckym, kteří vypracovali rozsáhlou práci o polském rolníkovi (Nakonečný, 2009a). Jednotná definice postojů doposud neexistuje, v literatuře se setkáváme s mnohými pokusy o definici pojmu „postoj“. (Osgood, Sucim a Tannenbaumen 1957 in Hayes, 2013) ve své definici kladou důraz na to, že postoje připravují člověka k činnosti. Definice od těchto autorů zní: *„Postoje jsou predispozice k reakci, které se od jiných stavů připravenosti liší hodnotícím charakterem reakce, ke které predisponují“*.

Fishbein a Ajzen (1975): definují postoj jako *„naučené predispozice k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu či událost“*. Tato definice klade důraz na základní rysy postojů: postoje jsou naučené, konstantní a týkají se příznivých a nepříznivých reakcí (Hayes, 2013). Vágnerová (2009) udává obecné chápání postojů, které je definováno *„jako přetrvávající získané dispozice k určitému hodnocení a z toho vyplývajícímu specifickému způsobu chování v různých situacích, resp. ve vztahu k nějakým objektům“*.

Sociální psychologové pojmem „postoj“ vyjadřují vytváření vztahu člověka k věcem, situacím a druhým lidem; postoje představují hodnotící vztahy. Obecně bývají definovány jako *„naučené sklony reagovat příznivě nebo nepříznivě na předměty, situace nebo na druhé osoby, na jejich chování či na jejich osobní přesvědčení“* (Kořa, 2013). Autor upozorňuje, že se postoje nevztahují pouze k věcem či lidem, ale i k velmi abstraktním předmětům, jako je například mír, válka nebo jakákoli filosofická či náboženská přesvědčení. Při vyjadřování pocitů hrají důležitou roli sociální strategie a sociální omezení, takže přestože mezi vyjádřením postojů a skutečnými postoji existuje souvislost, nemusejí být totožné (Hayes, 2013). Řezáč (1998) dodává, že postoje ovlivňují utváření vztahů jedince s jeho prostředím, jelikož se projevují v jeho chování a jednání. S tímto tvrzením souhlasí i McLeod (2018), který dodává, že postoje, které vycházejí ze zkušenosti jedince, ovlivňují chování více než postoje, které byly utvářeny nepřímo, například pouhým slyšením či vnímáním informací z médií.

Z hlediska stupně stálosti a míry intenzity lze postoje rozlišit na centrální a okrajové (Kořa, 2013). Centrální postoje jsou takové, které se týkají významných objektů, jako je například rodina, zaměstnání, přátelé nebo politika daného státu (Nakonečný, 2009b).

Jako okrajové postoje označuje autor objekty, které jsou pro jedince méně podstatné. Výrost (2008) udává, že část postojů je vrozených, zároveň ale upozorňuje na to, že většinu postojů získáváme v průběhu života přímou formou osobních zkušeností s objekty, nebo zprostředkovaně, formou sociálního učení. S tímto tvrzením souhlasí i Kořa (2013), který dodává, že na jejich vznik má vliv uspokojování potřeb. Utváření postojů lze objasnit pomocí principů učení; autor zmiňuje klasické a operativní podmiňování. Autor dále upozorňuje, že na vývoj postojů může působit i zprostředkované učení, při němž dochází k učení se věcí od druhých lidí. Stává se to v situacích, kdy jedinec nemá vlastní zkušenosti s danými objekty. Tímto způsobem děti často získávají názory, představy a výhrady od svých rodičů (Kořa, 2013).

1.6.2 Složky postoje

Definice pojmu postoj se liší především v tom, kterou z následujících tří komponent autor ve své definici zdůrazňuje nejvíce. Všechny tyto komponenty jsou ovšem velmi důležité pro vývoj postoje (Hayes, 2013).

- Kognitivní složka se týká názorů a myšlenek; jedná se o souhrn informací, které má subjekt o objektu (Vágnerová, 2009).
- Emocionální složka postoje se týká toho, že subjekt něco cítí vůči objektu (Hayes, 2013). Dle Vágnerové (2009) může emocionální složka postoje výrazně ovlivňovat rozumové hodnocení. K ovlivnění může dojít prostřednictvím výběru příslušných podnětů, nebo jejich interpretací či eliminací (Vágnerová, 2009). Nakonečný (2009a) upozorňuje, že postoje, které jsou výrazně emočně ovlivněny, mohou být iracionální a mohou je provázet nepravdivé informace; jedná se zejména o předsudky. Tato složka určuje intenzitu postoje, která může být od extrémně pozitivního přes neutrální až k extrémně negativnímu postoji (Nakonečný, 2009a).
- Konativní složka - jedná se o vnější projev postoje, tendenci subjektu reagovat vůči objektu určitým způsobem (Nakonečný, 2009a). Konativní složka postoje je dle Nakonečného (2009a) často zaměňována s motivací. Autor upozorňuje, že zásadní rozdíl mezi postojem a motivem je v tom, že postoj determinuje způsob chování, kdežto motiv je příčinou jednání.

U jednotlivých autorů se můžeme setkat s různou mírou zastoupení jednotlivých komponent. Například Nakonečný (2009a) zdůrazňuje, že komponenty bývají velmi

vyvážené. Naproti tomu autoři Bordens a Horowitz (2002) poukazují na studie, ve kterých převládá především komponenta emotivní. Dominanci emotivní komponenty označuje Nakonečný (2009b) jako sentiment.

1.6.3 Funkce postojů

Obecně se dá říci, že hlavní funkcí postojů je umožnění člověku adaptovat se na prostředí (Výrost, 2008). D. Katz (1962) vymezil funkce postojů následovně:

- Ego - defenzivní funkce: Postoje pomáhají chránit integritu osobnosti a přispívají k posílení sebeúcty každého jedince (Oskamp, Schultz, 2005). Pomocí postojů se redukuje úzkost, dochází ke kompenzaci negativní složky sebepojetí prostřednictvím podceňování negativních vlastností, které si jedinec připisuje (Nakonečný, 2009a). Dle autora postoje chrání před uznáním nepříjemných pravd o činech a vlastnostech člověka. Oskamp, Schultz (2005) udávají, že všichni využívají obranné mechanismy, ale více je využívají jedinci, kteří jsou nejistí a zažívají hluboké vnitřní konflikty.
- Instrumentální neboli utilitární funkce: Kořeny utilitární funkce nalezneme v teorii učení (Bohner, 2006). Autor udává, že v tomto případě je funkcí postoje ovlivňovat chování tak, aby byly maximální odměny a minimální tresty. Pozitivní vztah si vytváříme vůči objektům, které si spojujeme s odměnami, naopak negativní postoje si vytváříme k objektům asociovaným s tresty. (Bohner, 2006). Dle Nakonečného (2009a) se tím vyjadřují zobecněné zkušenosti subjektu.
- Hodnotově expresivní funkce: Postoje usnadňují vyjádření nejdůležitějších hodnot subjektu. Jedinec může nacházet uspokojení v tom, že vyjadřuje své postoje a má možnost se identifikovat s konkrétní vztáženou skupinou (Bohner, 2006).
- Kognitivní funkce: Pomáhá člověku uspořádat poznatky o sobě i o světě, chápat smysl jednotlivých událostí, vytvářet vztahy mezi nimi a strukturovat vlastní zkušenosti (Nakonečný, 2009a). Dle autora se nejedná pouze o funkci kognitivní, ale také o subjektivní význam poznatků.

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit názory, které zaujímají senioři k domácímu násilí, včetně rozdílů z hlediska pohlaví. Dalším cílem bylo zjistit, zda mají respondenti dostatek informací o tomto společenském fenoménu.

2.2 Hypotézy

Na základě hlavního výzkumného cíle byly stanoveny následující hypotézy:

H1: Muži souhlasí s nepravdivými výroky o domácím násilí častěji než ženy.

H2: Ženy častěji souhlasí s tvrzením, že při domácím násilí je nutný zásah zvenčí v porovnání s muži.

H3: Ženy považují více projevů za domácí násilí ve srovnání s muži.

3 Metodika

Empirická část diplomové práce byla provedena pomocí kvantitativního výzkumu.

V případě kvantitativního výzkumu jsou využívány náhodné výběry, experimenty a velmi strukturovaný sběr dat, která jsou získávána pomocí testů, dotazníků a pozorování (Hendl, 2016). Podstatou kvantitativního výzkumu je zkoumání vztahů mezi proměnnými (Punch, 2008). V kvantitativním výzkumu se požaduje, aby měření dat bylo validní a spolehlivé (Hendl, 2016).

K získání dat byl použit dotazník vlastní konstrukce. Dotazník patří dle Onderkoviče (2007) k nejčastěji využívaným výzkumným nástrojům v kvantitativních výzkumech. Jako výhody autor vyzdvihuje více prostoru pro respondenta na přemýšlení nad jednotlivými otázkami. Největší výhodou dotazníkového šetření je množství respondentů, které lze pomocí dotazníku oslovit. Skutil (2011) dodává, že další výhodou dotazníkového šetření je jeho anonymita a rychlá administrace. Naopak nevýhody dotazníků vidí autor především v tom, že v případě nejasností nelze respondentovi otázky vysvětlit a vzniká zde riziko, že se respondent vyhne otázkám, jimž neporozumí.

Dotazník byl vzhledem ke struktuře cílové skupiny předkládán pouze v tištěné formě ve formátu A4 a obsahoval 29 otázek.

V úvodu bylo respondentům vysvětleno, za jakým účelem je jim dotazník předkládán a bylo jim zdůrazněno, že veškeré informace budou sloužit výhradně pro potřeby mé diplomové práce. Dále byli respondenti ujištěni, že vyplnění dotazníku je zcela anonymní. Následně byly v dotazníku použity sociodemografické otázky, které sloužily ke zjištění pohlaví, věku, bydliště a rodinného stavu respondentů. Dále byly použity tři otevřené otázky, které se zaměřovaly na zdroj informací a na názor seniorů ohledně potencionálních obětí. Další otázky zjišťovaly, zda se senioři s domácím násilím setkali, ať již osobně, případně jestli někoho takového mají ve svém okolí. Ostatní otázky byly škálové, kde respondenti vyjadřovali svůj názor na předložený výrok. Jedna z nejvyužívanějších škál, která se používá na měření názorů a postojů respondentů, je Likertova škála (Skutil, 2011). Tato škála byla vyvinuta v roce 1932 a představuje jednu z nejspolehlivějších technik pro měření postojů (Hayes, 2013). V diplomové práci byla využita pětibodová Likertova škála, která byla od naprostého nesouhlasu po naprostý

souhlas s daným výrokiem. Konkrétně se jednalo o otázky od čísla 12 do čísla 28. Poslední otázka dotazníku byla zaměřena na označení chování, které respondenti považují za projevy domácího násilí. (viz. příloha č. 1)

3.1 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkum byl prováděn do 25. ledna do 2. března 2020 a probíhal na území okresu Nymburk, ležícího ve Středočeském kraji. Pro realizaci výzkumu byli zvoleni senioři starší 60-ti let, žijící či využívající sociálních služeb v nymburském okrese. Samotnému výzkumu předcházel předvýzkum, kterého se zúčastnilo 10 respondentů. Po vyhodnocení předvýzkumu bylo několik otázek upraveno tak, aby byly respondentům více srozumitelné.

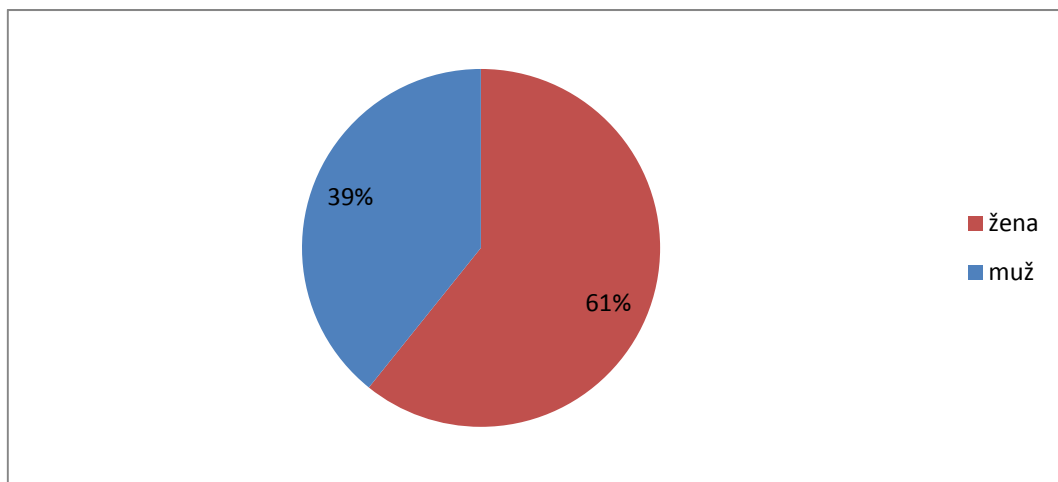
Počet rozdaných dotazníků nelze přesně určit, jelikož byl do některých zařízení rozeslán pomocí elektronické pošty na e-mailové adresy konkrétních zaměstnanců. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 232 respondentů. Na základě kontroly dat muselo být 5 dotazníků z důvodu neúplného vyplnění vyřazeno. Ochota vyplnit dotazník zabývající se problematikou domácího násilí byla ze strany seniorů nízká. Tuto informaci jsem získala od pracovníků některých organizací či spolků, ve kterých byl dotazník k dispozici. Zpracováno tedy bylo 227 dotazníků (100 %). Konkrétně se výzkumného šetření zúčastnilo 138 (61 %) žen a 89 (39 %) mužů.

3.2 Zpracování dat

Sběr dat probíhal v období od ledna 2020 do března 2020. Po vytvoření dotazníku byl proveden předvýzkum, na základě něhož byl dotazník upraven a jeho finální podoba byla rozdána respondentům. Po navrácení vyplněných dotazníků byla provedena kontrola získaných dat, na jejímž základě bylo 5 dotazníků vyřazeno pro jejich neúplné vyplnění. Následně byla data zapsána v programu Microsoft Excel, ve kterém byla provedena i popisná statistika dat. Pokročilé testování dat bylo provedeno v programu Statistica en 13. U hypotéz byl využit Shapiro-Wilkův test k zjištění normálního rozdělení dat. Pro testování stanovených hypotéz byl zvolen Welchův t-test a Mann-Whitneyův test. Zvolená hladina významnosti činila 5 %.

4 Vyhodnocení

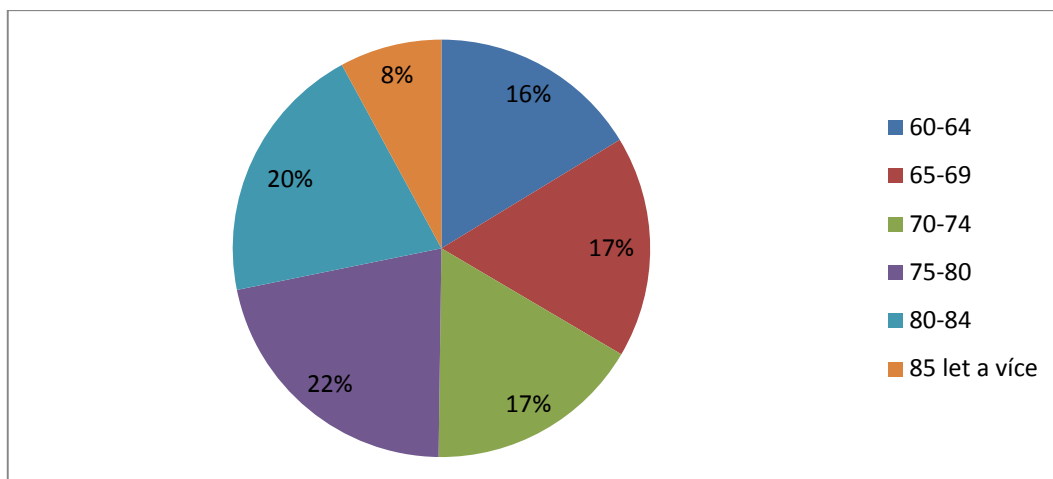
V této kapitole je věnován prostor pro představení výsledků. Získaná data z dotazníkového šetření jsou nejprve vyhodnocena pomocí popisné statistiky. Každá odpověď je znázorněna prostřednictvím grafu spolu s krátkým komentářem. Popis výsledků se odvíjí od pořadí otázek, ve kterém byly uvedeny v dotazníku. Nejprve jsou popsány sociodemografické údaje, kterými jsou pohlaví, věk, rodinný stav a bydliště respondentů. Dále jsou graficky znázorněny odpovědi na otázky týkající se informovanosti a subjektivních představ respondentů o domácím násilí. V následujících grafech jsou vyhodnoceny odpovědi, které se týkaly konkrétních názorů seniorů na domácí násilí. Následně je uvedeno statistické vyhodnocení jednotlivých hypotéz.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 1: Rozdělení respondentů dle pohlaví

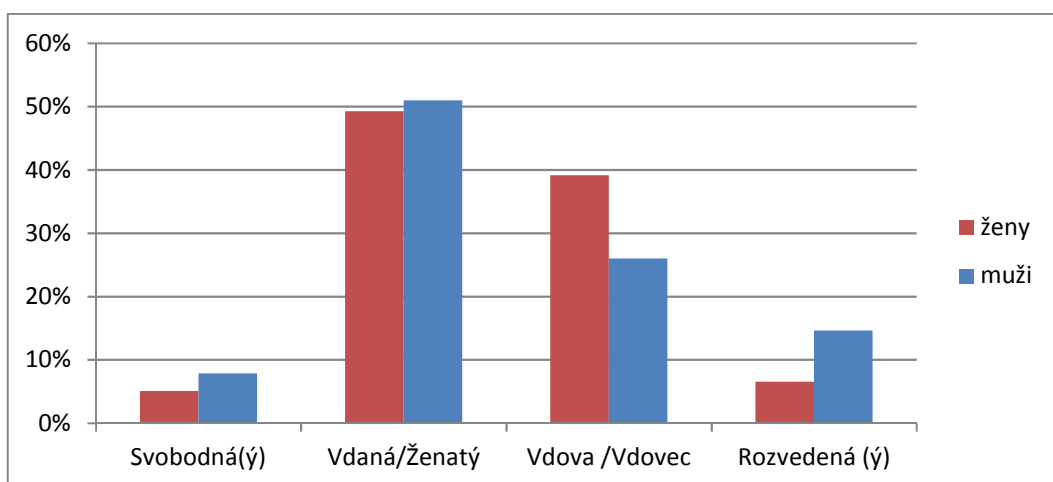
Výše uvedený obrázek znázorňuje zastoupení mužů a žen ve výzkumu. Z celkového počtu 227 (100 %) respondentů se dotazníkového šetření zúčastnilo 138 žen, což činí 61 % a 89 mužů, čili 39 %.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 2: Rozdělení souboru podle věkových kategorií

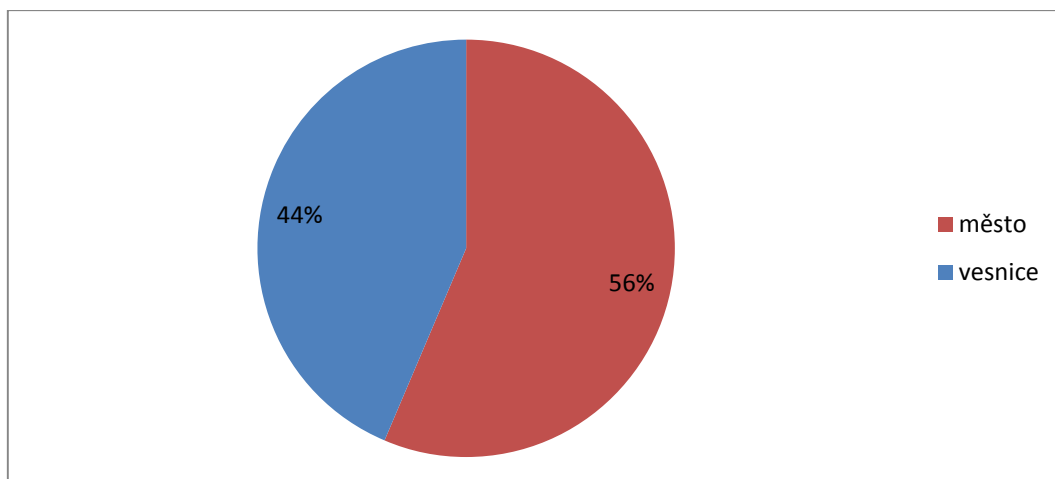
Výzkumného šetření se zúčastnilo 37 (16 %) respondentů ve věku 60-64 let, 39 (17 %) respondentů ve věku 65-69 let, 38 (17 %) respondentů ve věku 70-74 let a 49 (22 %) respondentů ve věku 75-80 let. Ve věku 80-84 let se zúčastnilo 46 (20 %) respondentů. Ve věku 85 let a více se zúčastnilo 18 (8 %) respondentů.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 3: Rodinný stav respondentů

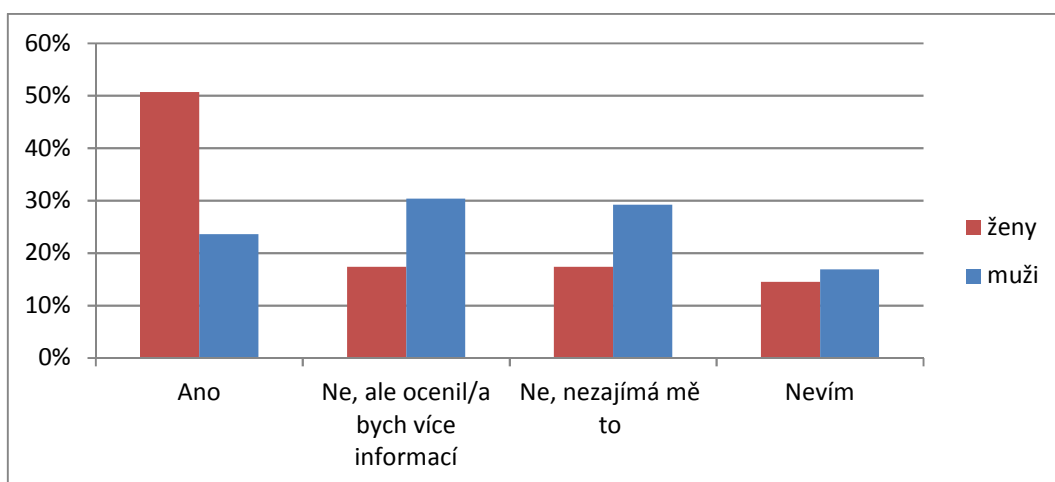
Obrázek 3 znázorňuje rozložení respondentů dle rodinného stavu. 7 (5 %) žen a 7 (8 %) mužů je svobodných. 68 (49 %) žen a 46 (51 %) mužů žije ve svazku manželském a 9 (7 %) žen a 13 (15 %) mužů je rozvedených. Výzkumu se zúčastnilo 54 (39 %) vdov a 23 (26 %) vdovců.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 4: Rozdělení souboru dle místa bydliště

Následující obrázek 4 znázorňuje zastoupení respondentů podle místa bydliště. Dotazníkového šetření se zúčastnilo více respondentů žijících ve městě. Celkem se výzkumu zúčastnilo 128 (56 %) respondentů, kteří žijí ve městě a 99 (44 %) respondentů žijících na vesnici.

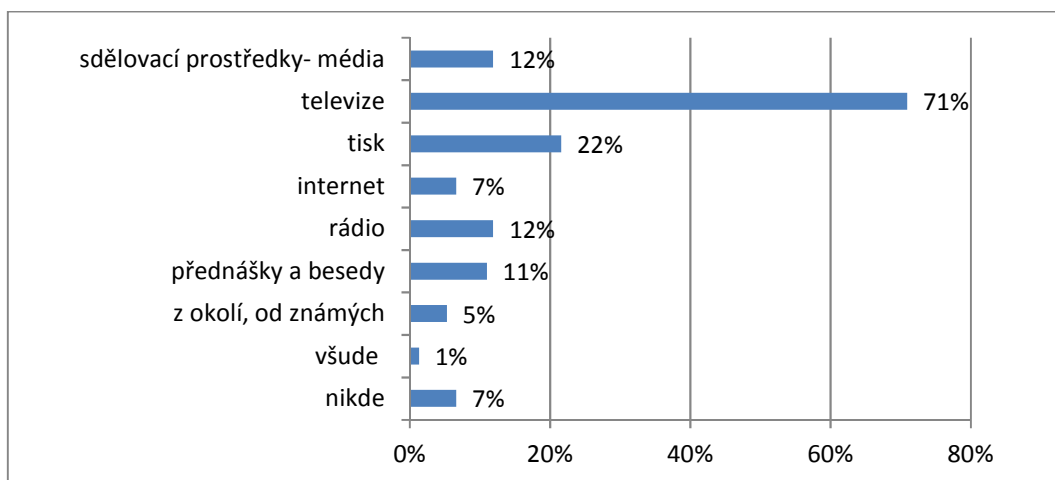

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 5: Subjektivní názor na dostupnost informací o domácím násilí

Z obrázku 5 vyplývá, že 70 (51 %) žen a 21 (24 %) mužů se domnívá, že má dostatek informací o problematice domácího násilí. 24 (17 %) žen a 27 (30 %) mužů nemá dostatek informací, ale měli by o více informací zájem. Stejný počet žen, čili 24 (17 %), označilo odpověď, že nemají dostatek informací a ani o ně nemají zájem; takto

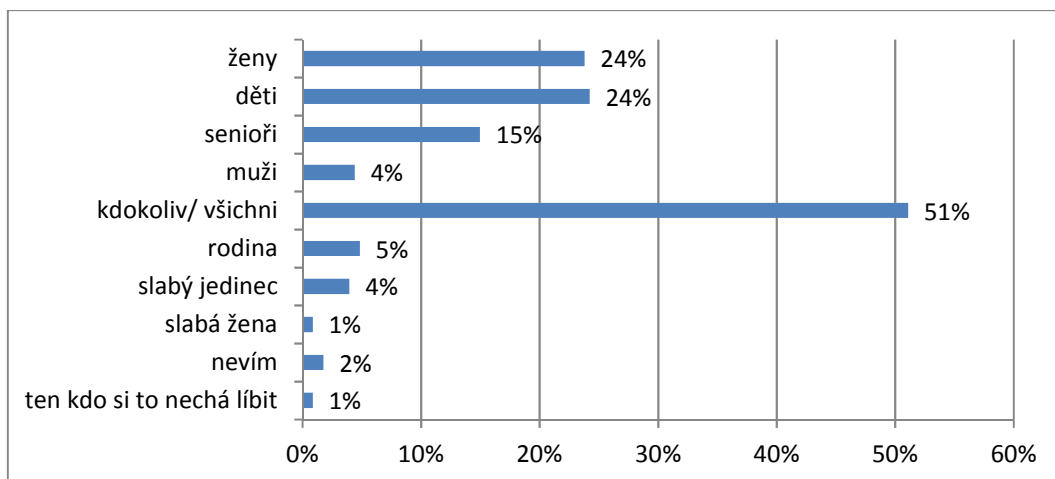
odpovědělo i 26 (29 %) mužů. Možnost „nevím“ zvolilo 20 (15 %) žen a 15 (17 %) mužů.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 6: Zdroj informací o domácím násilí dle respondentů

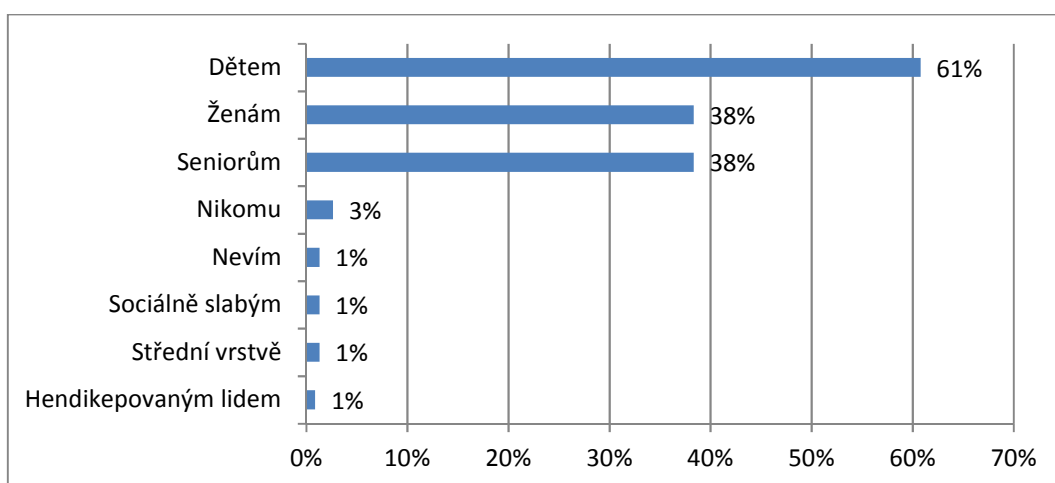
Obrázek 6 zobrazuje odpovědi na otázku, kde se respondenti setkávají s informacemi o domácím násilí; graf vyjadřuje odpovědi mužů a žen dohromady. Jednalo se o otevřenou otázku. 27 (12 %) respondentů do svých odpovědí uvedlo, že se s informacemi o domácím násilí setkávají prostřednictvím sdělovacích prostředků. Dále byla jednotlivá média rozepsána konkrétně. Nejčastěji byla respondenty zmiňována televize a to v počtu 161 (71 %), tisk 49 (22 %), 15 (7 %) internet a 27 (12 %) rádio. Přednášky a besedy uvedlo 25 respondentů (11 %). 12 respondentů (5 %) uvedlo, že se s informacemi setkávají ve svém okolí a od známých. 3 z dotazovaných (1 %) uvedli, že se s informacemi setkávají všude a 15 respondentů (7 %) naopak uvedlo, že nikde.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 7: Potenciální oběti domácího násilí dle názorů respondentů

U této otázky měli respondenti možnost vypsát více možných odpovědí. Jednalo se o otevřenou otázku. Respondenti nejčastěji uváděli, že obětí domácího násilí se může stát kdokoliv; celkem tuto odpověď uvedlo 116 (51 %) respondentů. Dále respondenti označili za osoby nejvíce ohrožené domácím násilím děti v celkovém počtu 55 (24 %) a ženu jako osobu ohroženou domácím násilím uvedlo 54 (24 %) respondentů. Seniora uvedlo 34 respondentů (15 %), muže 10 respondentů (4 %). 11 respondentů (5 %) zmínilo, že domácím násilím je ohrožena celá rodina.

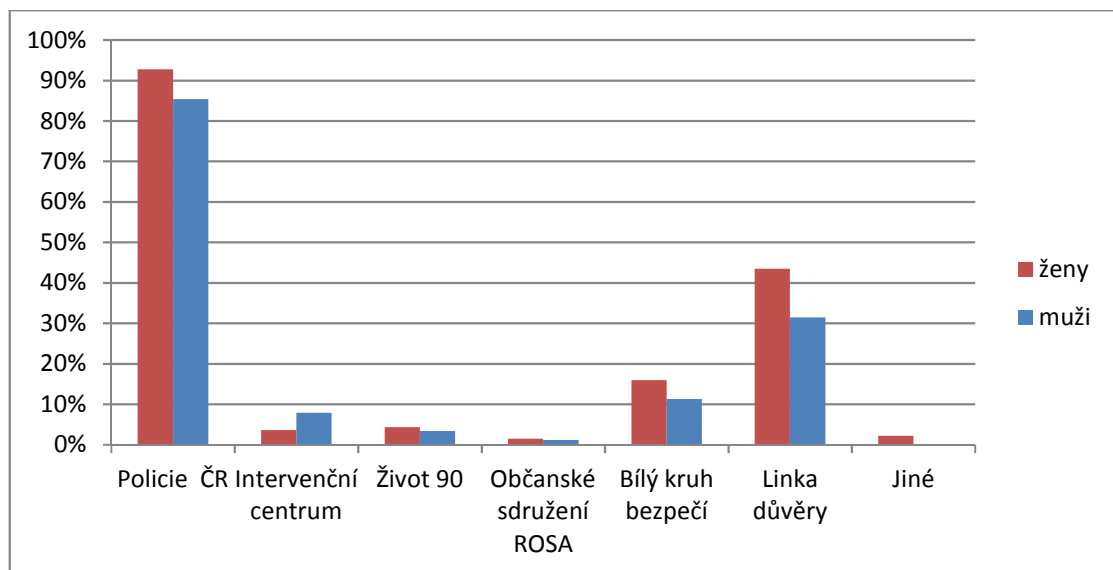

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 8: Zobrazení skupin ohrožených osob, kterým je dle respondentů věnována největší pozornost veřejnosti.

U této otázky měli respondenti možnost uvést více možných odpovědí. Z obrázku 8 je patrné, že v celkovém počtu 138 (61 %) respondentů uvedlo, že největší pozornost veřejnosti je věnována dětem. 87 (38 %) respondentů uvedlo, že největší pozornost je věnována ženám; shodný počet, čili 87 respondentů (38 %) odpovědělo, že největší pozornost je věnována seniorům. 6 respondentů (3 %) zvolilo odpověď „nikomu“. A shodným počtem 2 respondentů (1 %) byli zastoupeni sociálně slabí, střední vrstva společnosti a lidé s hendikepem.

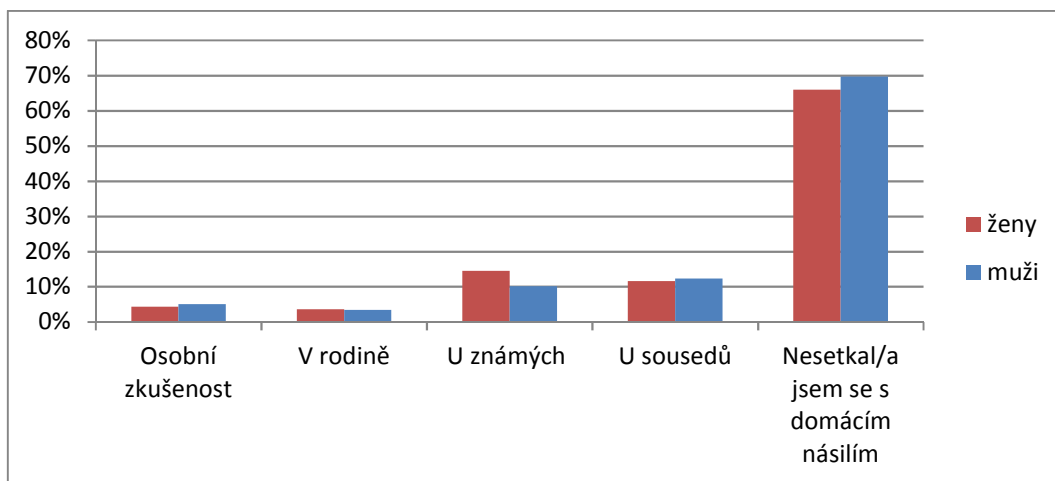

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 9: Organizace poskytující pomoc při výskytu domácího násilí dle odpovědí respondentů

V této otázce byly respondentům nabídnuty možnosti, kam se obrátit o pomoc při podezření na domácí násilí. Tato otázka byla polouzavřená, respondenti měli možnost dopsat variantu, která jim v nabídce scházela. Dále zde byla možnost vybrat více vhodných odpovědí. 128 (93 %) žen vybralo, že by se o pomoc při výskytu domácího násilí obrátily na Policii ČR. Druhou, nejpočetnější skupinu, tvoří Linka důvěry, na kterou by se obrátilo 60 (43 %) žen. Následoval Bílý kruh bezpečí, který označilo 22 (16 %) žen. Život 90 vybralo 6 (4 %), ještě o něco méně získalo Intervenční centrum v celkovém počtu 5 (4 %) žen. Občanské sdružení Rosa označily 2 (1 %) ženy. 3 (2 %) ženy navíc na rozdíl od mužů využily možnosti „jiné“, kam dopsaly jednotné evropské číslo tísňového volání - 112. U mužů můžeme sledovat obdobné výsledky. Na policii ČR by se obrátilo 76 (85 %) mužů. I u mužů je druhou nejpočetnější skupinou Linka

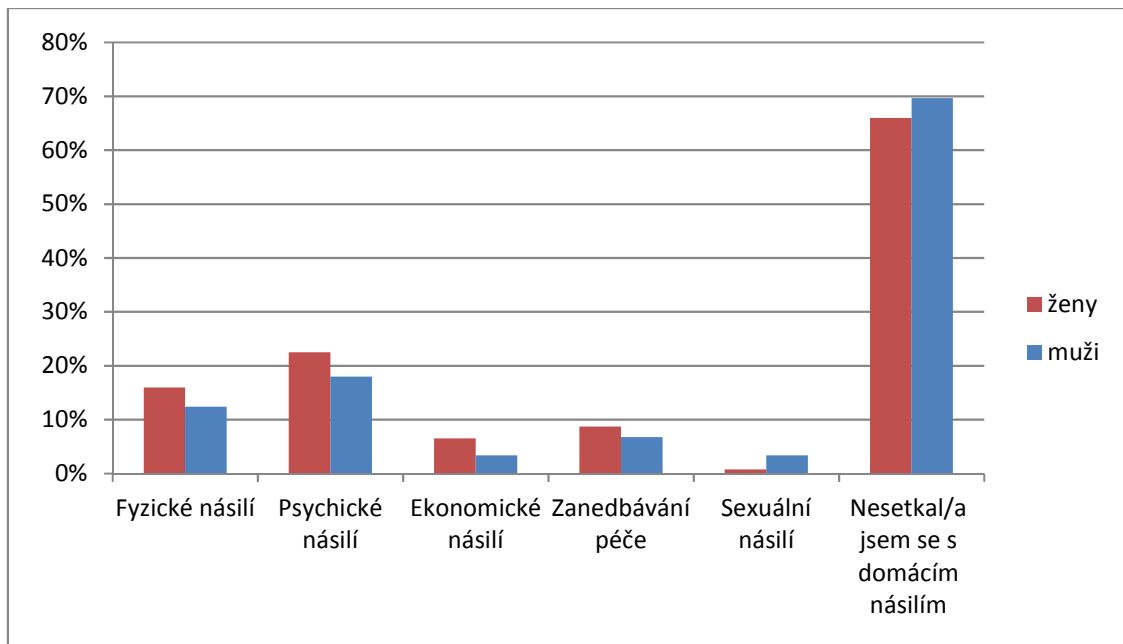
důvěry, kterou zvolilo 28 (31 %) mužů. Na Bílý kruh bezpečí by se o pomoc obrátilo 10 (11 %) mužů. Intervenční centrum označilo 7 (8 %) mužů a Život 90 3 muži (3 %). Občanské sdružení ROSA zvolil 1 (1 %) muž. Žádný z 227 (100 %) respondentů neoznačil možnost Dona linka.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 10: Případné zkušenosti respondentů s domácím násilím

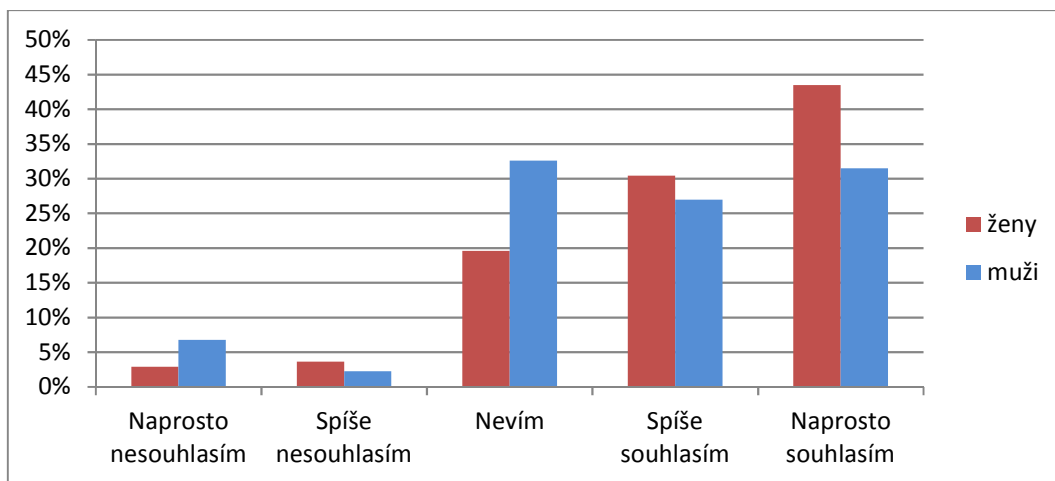
Obrázek 10 znázorňuje zkušenosti respondentů s domácím násilím; na první pohled je patrné, že většina respondentů se s domácím násilím nesetkala ani osobně, ani v rámci svého okolí. Z celkového počtu respondentů se s domácí násilím nesetkala 91 žen (66 %) a 62 (70 %) mužů. 6 (4 %) žen má s problematikou domácího násilí osobní zkušenost a 5 (4 %) se s ním setkala v rámci své rodiny. U 20 (14 %) žen byla označena odpověď, že se setkaly s domácím násilím u svých známých a 16 (12 %) žen u sousedů. Z grafu vyplývá obdobné zastoupení i u mužů. 4 (5 %) muži mají osobní zkušenost s domácím násilím a 3 (3 %) muži udávají výskyt domácího násilí v jejich rodině. 9 (10 %) mužů se setkala s násilím u známých a 11 (12 %) u sousedů.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 11: Případná zkušenost s konkrétními formami domácího násilí

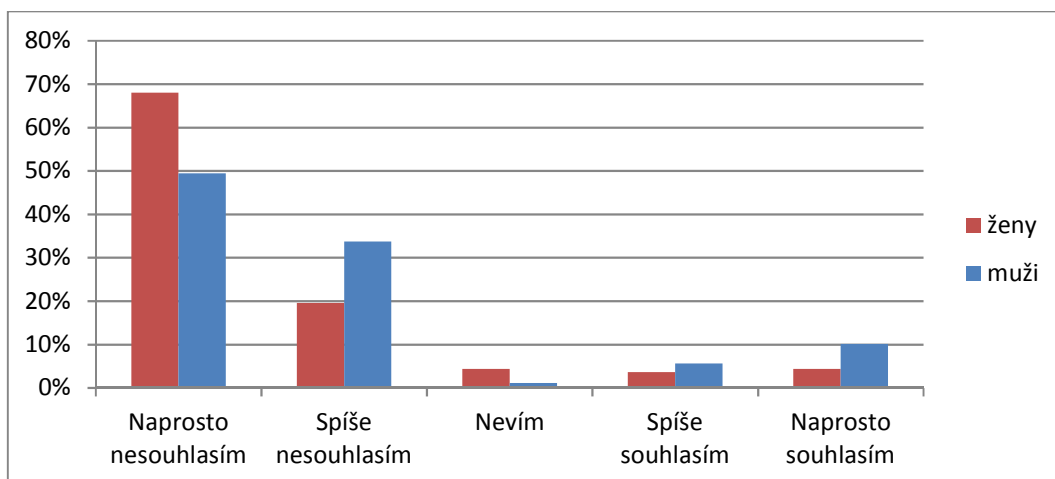
U této otázky mohli respondenti označit více odpovědí podle toho, zda a s kterou formou domácího násilí se ve svém životě již setkali. Nejčastěji respondenti udávali, že se s žádnou formou domácího násilí nesetkali. Z obrázku 11 je patrné, že psychické násilí označilo 31 žen (22 %) a 16 (18 %) mužů. Druhou, nejčastěji označovanou formou, bylo násilí fyzické, které označilo 22 (11 %) žen a 11 (12 %) mužů. Zanedbávání péče označilo 12 (9 %) žen a 6 (7 %) mužů. S ekonomickým násilím mělo zkušenost ať již osobní nebo zprostředkovaně ze svého okolí 9 (7 %) žen a 3 (3 %) muži. Sexuální násilí uvedla 1 žena (1 %) a 3 muži (3 %).

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 12: Domácí násilí začíná velmi nenápadně

S tvrzením, že domácí násilí začíná velmi nenápadně, naprosto souhlasí 60 (43 %) žen a 28 (31 %) mužů. 42 (30 %) žen a 24 (27 %) mužů s tímto tvrzením spíše souhlasí. Variantu „nevím“ zvolilo 27 (20 %) žen a 29 (33 %) mužů. Obrázek 12 ukazuje, že nejméně se u této otázky vyskytovaly možnosti nesouhlasu. Spíše nesouhlasí 5 (4 %) žen a 2 (2 %) muži. A naprostý nesouhlas s tímto tvrzením vyjádřili 4 (3 %) ženy a 6 (7 %) mužů.

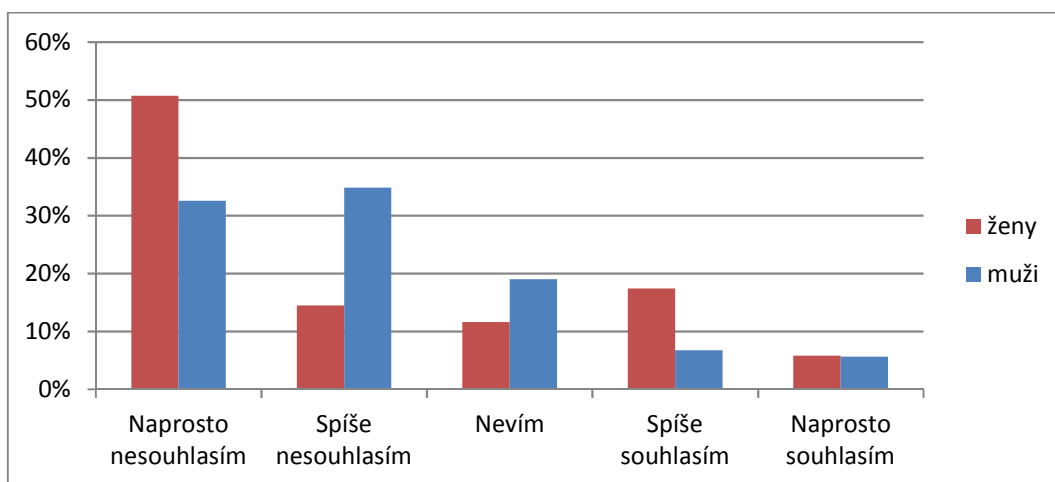

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 13: Domácí násilí je soukromá věc, kterou je lépe před okolím tajit

Z obrázku 13 je patrné, že respondenti s tvrzením, že „Domácí násilí je soukromá věc, kterou je lépe před okolím tajit“, nesouhlasí. Naprostý nesouhlas s tímto tvrzením

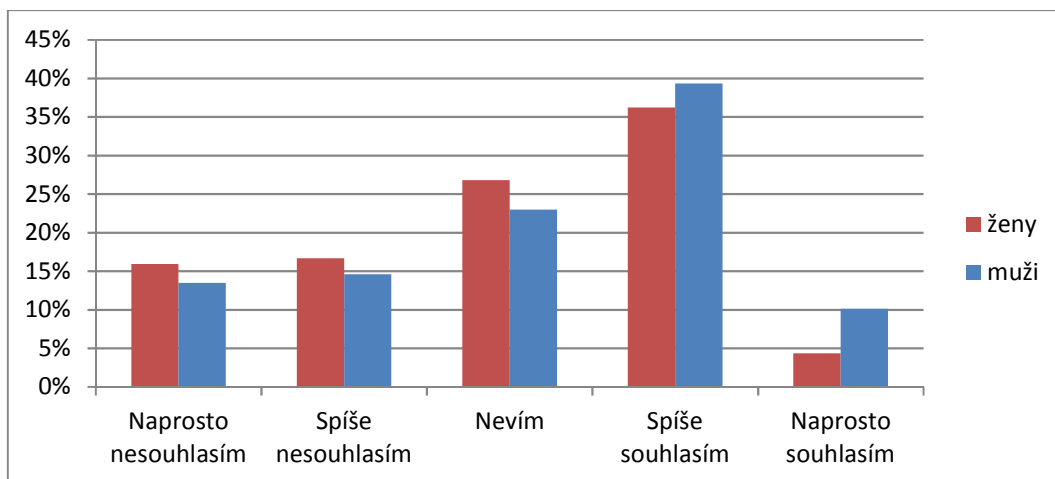
vyjádřilo 94 (68 %) žen a 44 (49 %) mužů. Spíše nesouhlasí 27 (20 %) žen a 30 (34 %) mužů. Variantu „nevím“ zvolilo pouze 6 (4 %) žen a 1 (1 %) muž. Spíše souhlasí 5 (4 %) žen a 5 (6 %) mužů. Naprosto souhlasí 6 (4 %) žen a 9 (10 %) mužů.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 14: Násilí se týká pouze sociálně slabších vrstev

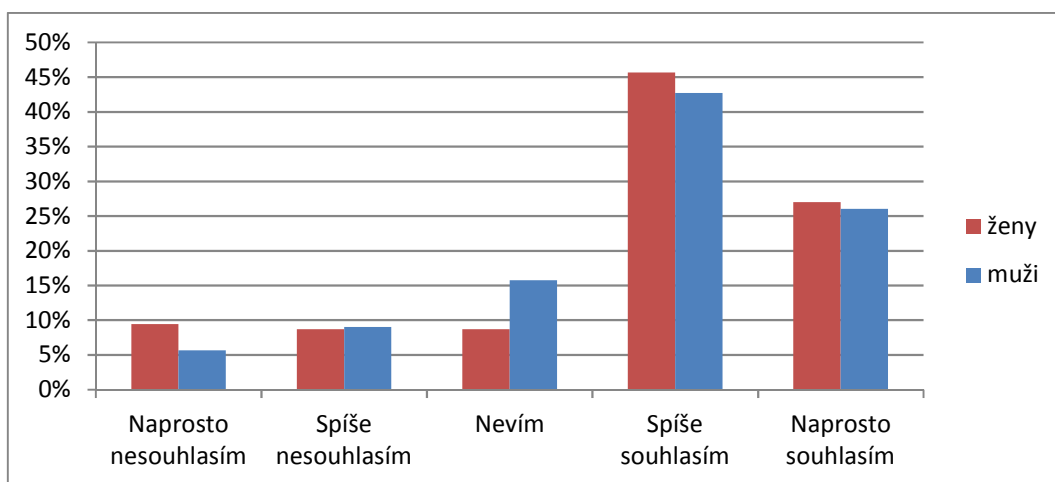
Obrázek 14 ukazuje odpovědi respondentů na jeden z častých mýtů, který se váže k problematice domácího násilí. U tvrzení, že „Násilí se týká pouze sociálně slabších vrstev“ vyjádřilo naprostý nesouhlas 70 (51 %) žen a pouze 29 (33 %) mužů. Spíše nesouhlasí 20 (14 %) žen a 31 (35 %) mužů. Odpověď „nevím“ zvolilo 16 (12 %) žen a 18 (19 %) mužů. S tímto tvrzením spíše souhlasí 24 (17 %) žen a 6 (7 %) mužů. Stejně procentní zastoupení bylo u možnosti „naprosto souhlasím“ v počtu 8 (6 %) žen a 5 (6 %) mužů.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 15: V situacích, kdy je toho na člověka hodně, se může stát, že mu „ujede ruka“

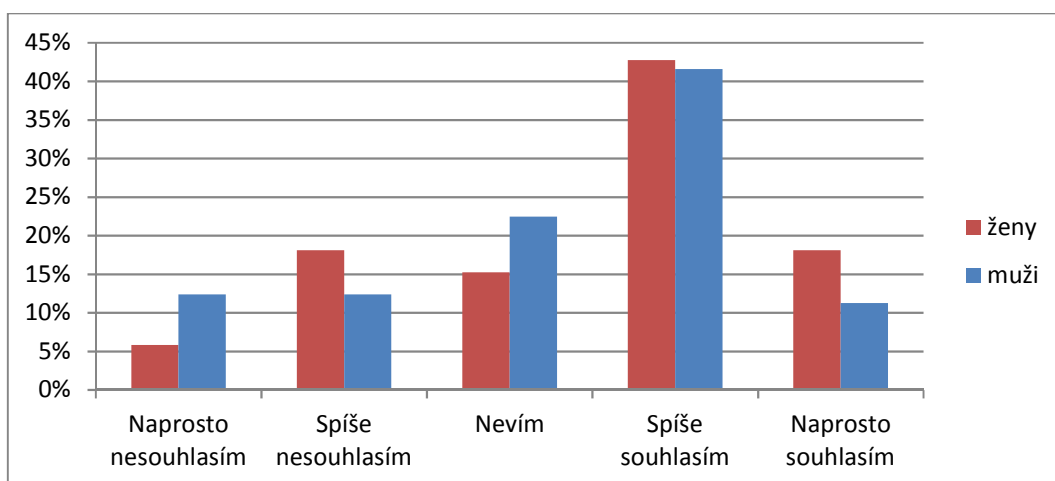
Dalším tvrzením v dotazníku bylo, že „V situacích, kdy je toho na člověka hodně, se může stát, že mu „ujede ruka“. Obrázek 15 znázorňuje, že nejvíce respondentů, tedy 50 (36 %) žen a 35 (39 %) mužů, s tímto tvrzením spíše souhlasí. Naopak naprostý souhlas vyjádřilo pouze 6 (4 %) žen a 9 (10 %) mužů. Druhou nejčastěji volenou variantou byla možnost „nevím“, kterou zvolilo 37 (27 %) žen a 20 (23 %) mužů. S tímto tvrzením spíše nesouhlasí 23 (17 %) žen a 13 (15 %) mužů a naprostý nesouhlas poté vyjádřilo 22 (16 %) žen a 12 (13 %) mužů.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 16: Senioři výskyt domácího násilí často tají

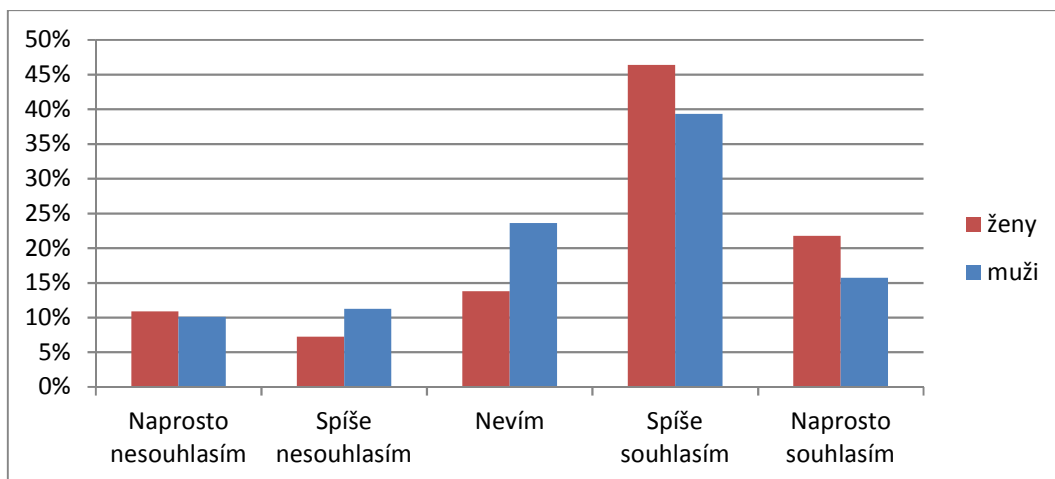
Z obrázku 16 můžeme vidět názory respondentů na tvrzení, že „Senioři výskyt domácího násilí často tají.“ Respondenti nejčastěji uváděli, že s tímto tvrzením spíše souhlasí a to v počtu 63 (46 %) žen 38 (43 %) mužů. Dále 38 (27 %) žen a 24 (26 %) mužů s tvrzením naprosto souhlasí. Oproti tomu naprostý nesouhlas vyjádřilo pouze 13 (9 %) žen a 5 (6 %) mužů. Spíše nesouhlasí 12 (9 %) žen a 8 (9 %) mužů. 12 (9 %) žen a 14 (16 %) mužů neví, zda s tímto tvrzením souhlasit či nesouhlasit.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 17: Nejčastěji se násilí na seniorech dopouštějí jejich děti

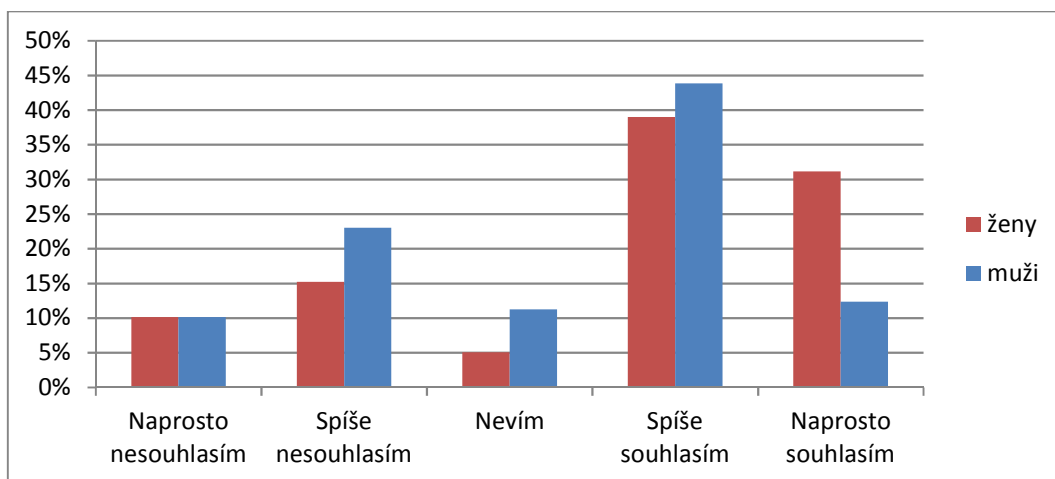
Shodně jako u předešlé otázky respondenti nejčastěji uváděli, že s tvrzením „Nejčastěji se násilí na seniorech dopouštějí jejich děti“ spíše souhlasí. Takto odpovědělo 59 (43 %) žen a 37 (42 %) mužů. Méně byl vyjádřen názor naprostého souhlasu, který vyjádřilo 25 (18 %) žen a 10 (11 %) mužů. Možnost odpovědi „nevím“ využilo 21 (15 %) žen a 20 (23 %) mužů. S tímto tvrzením spíše nesouhlasí 25 (18 %) žen a 11 (12 %) mužů a naprostý nesouhlas vyjádřilo 8 (6 %) žen a 11 (12 %) mužů.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 18: Násilí vůči seniorovi vzniká v důsledku ztráty jeho soběstačnosti

Z výše uvedeného obrázku je patrné, že respondenti s tvrzením, že „Násilí vůči seniorovi vzniká v důsledku ztráty jeho soběstačnosti“ spíše souhlasí. Uvedlo tak 64 (46 %) žen a 35 (39 %) mužů. Naprostě souhlasí 30 (22 %) žen a 14 (16 %) mužů. Varianta „nevím“ byla více volena muži a to v počtu 21 (24 %) mužů ku 19 (14 %) ženám. S tímto tvrzením spíše nesouhlasí 10 (7 %) žen a 10 (11 %) mužů a naprostý nesouhlas vyjádřilo 15 (11 %) žen a 9 (10 %) mužů.

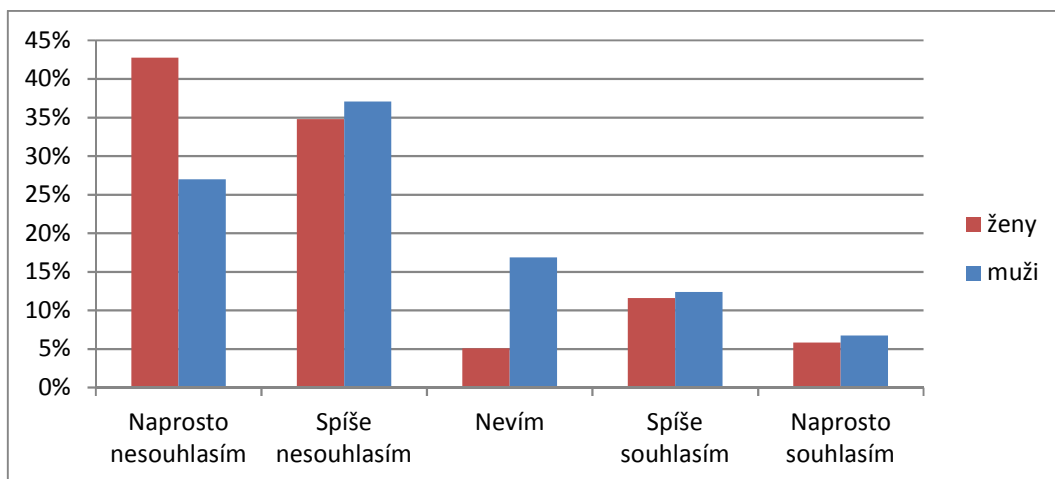
(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 19: Příčinou domácího násilí je alkoholismus agresora

Tvrzení, že „Příčinou domácího násilí je alkoholismus agresora“ je mýtus, který je často spojován s problematikou domácího násilí. Obrázek 19 ukazuje, že s tímto mýtem spíše

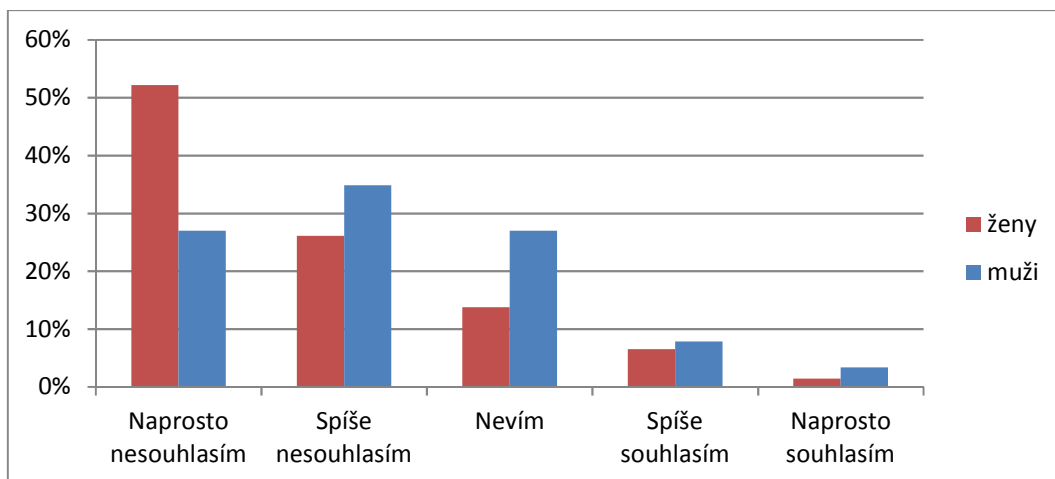
souhlasí 53 (39 %) žen a 39 (44 %) mužů a naprostý souhlas pak vyjádřilo 43 (31 %) žen a 11 (12 %) mužů. Oproti tomu spíše nesouhlasí 21 (15 %) žen a 20 (23 %) mužů a naprosto nesouhlasí 14 (10 %) žen a 9 (10 %) mužů. Variantu „nevím“ zvolilo 7 (5 %) žen a 10 (11 %) mužů.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 20: Pachatelem domácího násilí je pouze nevzdělaná a agresivní osoba

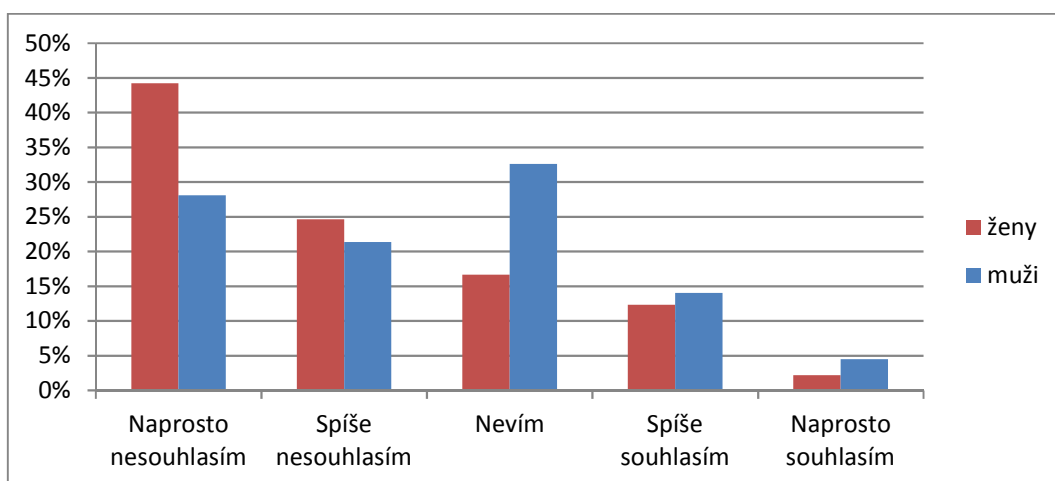
Z obrázku 20 je patrný nesouhlas s tvrzením, že „Pachatelem domácího násilí je pouze nevzdělaná a agresivní osoba“. Toto tvrzení je další velmi častý mýtus, spojovaný s problematikou domácího násilí. Ženy nejčastěji vyjadřovaly s tímto tvrzením naprostý nesouhlas, celkově tak odpovědělo 59 (43 %) žen, ale pouze 24 (27 %) mužů. U mužů se nejčastěji objevovala možnost „spíše nesouhlasím“, kterou zvolilo 33 (37 %) mužů a 48 (35 %) žen. Spíše souhlasí 16 (11 %) žen a 11 (12 %) mužů a naprostý souhlas vyjádřilo 8 (6 %) žen a 6 (7 %) mužů. 7 (5 %) žen a 15 (17 %) mužů nevyjádřilo souhlas či nesouhlas s tímto tvrzením a zvolili variantu „nevím“.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 21: Pachatele domácího násilí lze poznat na první pohled

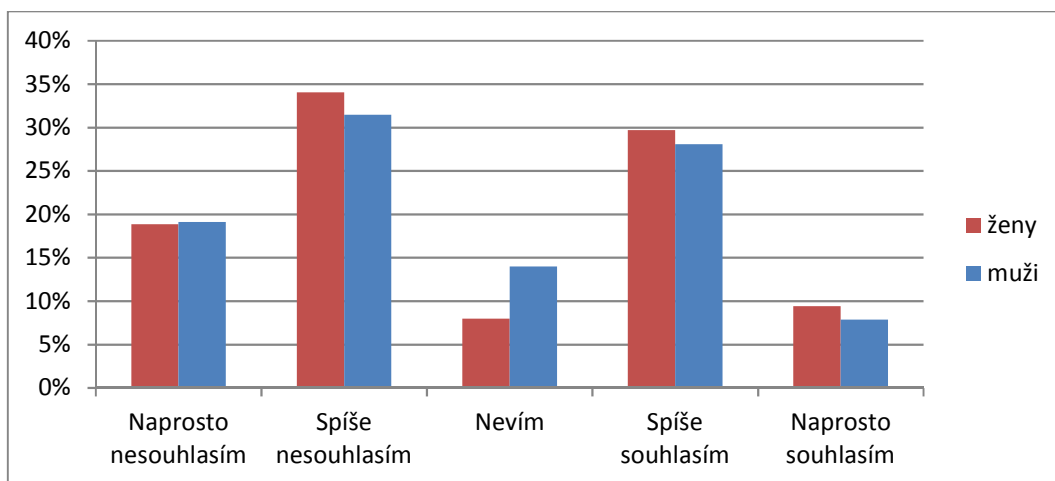
U obrázku 21 je viditelný významný rozdíl v zastoupení odpovědí „naprostο nesouhlasím“ u mužů a žen. Zatímco tuto možnost zvolilo 72 (52 %) žen, mužů bylo pouhých 24, což tvoří 27 %. Možnost „spíše nesouhlasím“ zvolilo 36 (26 %) žen a 31 (35 %) mužů. Varianta „nevím“ u tvrzení, že „Pachatele domácího násilí lze poznat na první pohled.“, byla více využita muži. V celkovém počtu 24 (27 %) mužů oproti 19 (14 %) ženám. Zastoupení respondentů, kteří souhlasí s tím, že lze pachatele poznat na první pohled bylo velmi nízké. S tvrzením spíše souhlasí 9 (7 %) žen 7 (8 %) mužů a naprostο souhlasí 2 (1 %) ženy a 3 (3 %) muži.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 22: Oběť svým chováním agresora k násilí provokuje

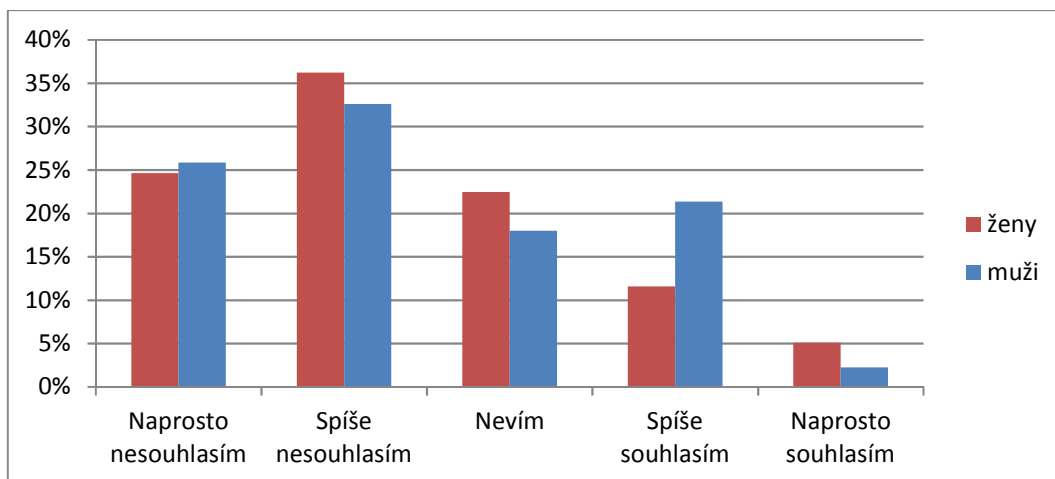
Výše uvedený obrázek 22 znázorňuje, že u tvrzení „Oběť svým chováním agresora k násilí provokuje“, vyjádřilo naprostý nesouhlas 61 (44 %) žen a pouze 25 (28 %) mužů. Spíše nesouhlasí 34 (25 %) žen a 19 (21 %) mužů. Naopak 17 (12 %) žen a 12 (14 %) mužů s tímto tvrzením spíše souhlasí a naprosto souhlasí 3 (2 %) ženy a 4 (4 %) muži. Varianta odpovědi „nevím“ byla volena především muži a to v počtu 29 (33 %) mužů a 23 (17 %) žen.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 23: Obětí domácího násilí se stává pouze osoba, která je nesamostatná a nechá si vše líbit

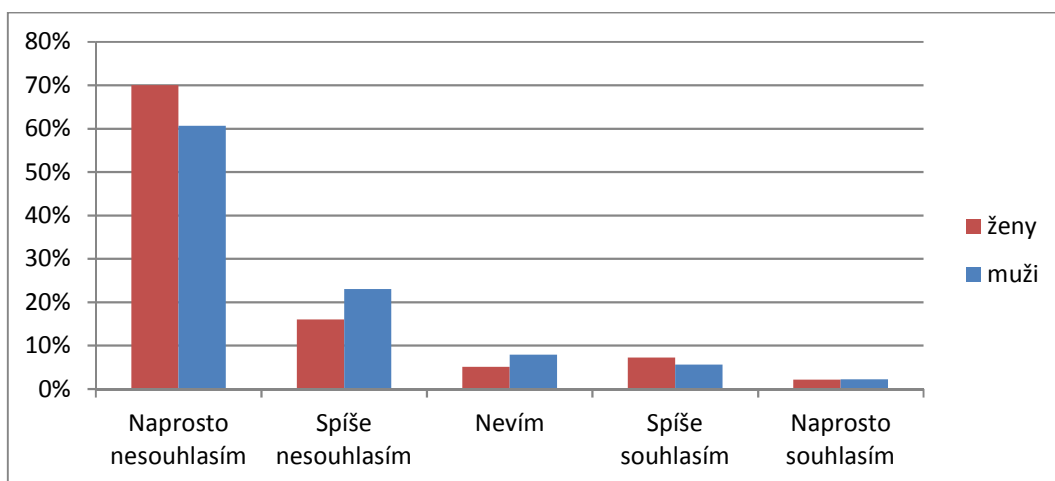
Z obrázku 23 je viditelné vysoké zastoupení názorů respondentů jak u možnosti „spíše nesouhlasím“, tak „spíše souhlasím“. Možnost „spíše nesouhlasím“ zvolilo 47 (34 %) žen a 28 (31 %) mužů. Naopak spíše souhlasí 41 (30 %) žen a 25 (28 %) mužů. Třetí, nejpočetnější skupinu, tvořili respondenti, kteří s tvrzením, že „Obětí domácího násilí se stává pouze osoba, která je nesamostatná a nechá si vše líbit“ naprosto nesouhlasí a to v počtu 26 (19 %) žen a 17 (19 %) mužů. Naopak naprostý souhlas s tímto tvrzením udalo 13 (9 %) žen a 7 (8 %) mužů. Variantu „nevím“ zvolilo 11 (8 %) žen a 12 (14 %) mužů.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 24: Situace není tak závažná, jinak by oběť od agresora odešla

U tvrzení, že „Situace není tak závažná, jinak by oběť od agresora odešla“, vyjádřilo naprostý nesouhlas 34 (25 %) žen a 23 (26 %) mužů. Spíše nesouhlasí 50 (36 %) žen a 29 (33 %) mužů. Velmi často byla u tohoto tvrzení volena varianta „nevím“ a to v počtu 31 (22 %) žen a 16 (18 %) mužů. V grafu je viditelné vyšší zastoupení mužů u možnosti „spíše souhlasím“ v počtu 19 (21 %) mužů a 16 (12 %) žen. Naprostý souhlas s tímto tvrzením poté vyjádřilo pouze 7 (5 %) žen a 2 (2 %) muži.

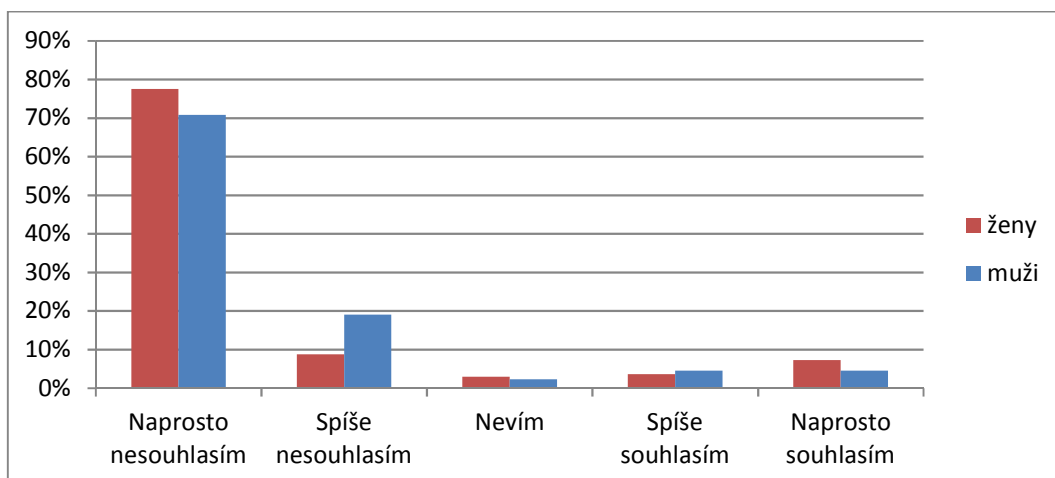

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 25: Muž má vždy hlavní slovo a žena ho musí poslouchat

Z obrázku 25 je viditelné že respondenti vyjádřili ve velké míře nesouhlas s tvrzením, že „Muž má vždy hlavní slovo a žena ho musí poslouchat“. Naprostě nesouhlasí 97 (70 %) žen a 54 (61 %) mužů. Spíše nesouhlasí 21 (16 %) žen a 21 (23 %) mužů. 7

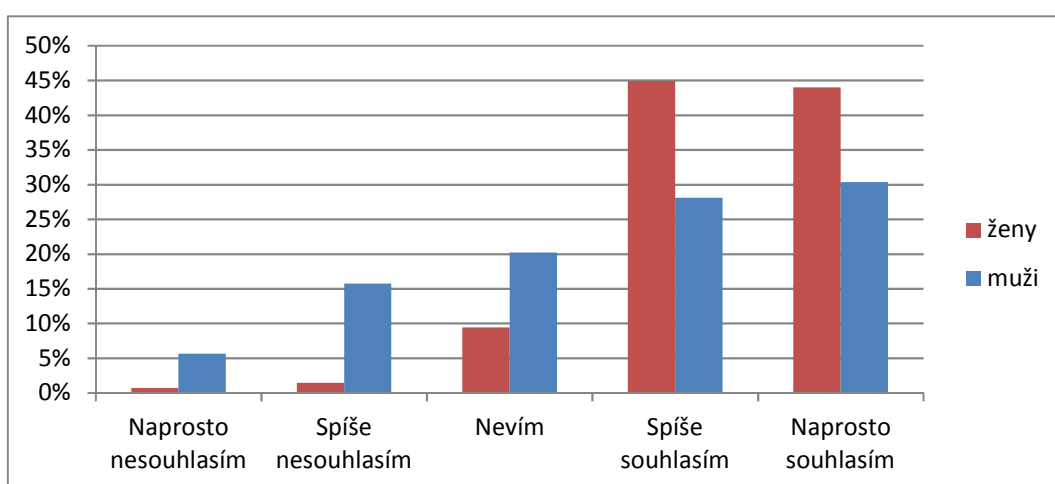
(5 %) žen a 7 (8 %) mužů zvolilo variantu „nevím“. Spíše souhlasí 10 (7 %) žen a 5 (6 %) mužů a naprostý souhlas vyjádřily 3 (2 %) ženy a 2 (2 %) muži.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 26: Partner má právo zakazovat druhému partnerovi kontakt s přáteli a známými

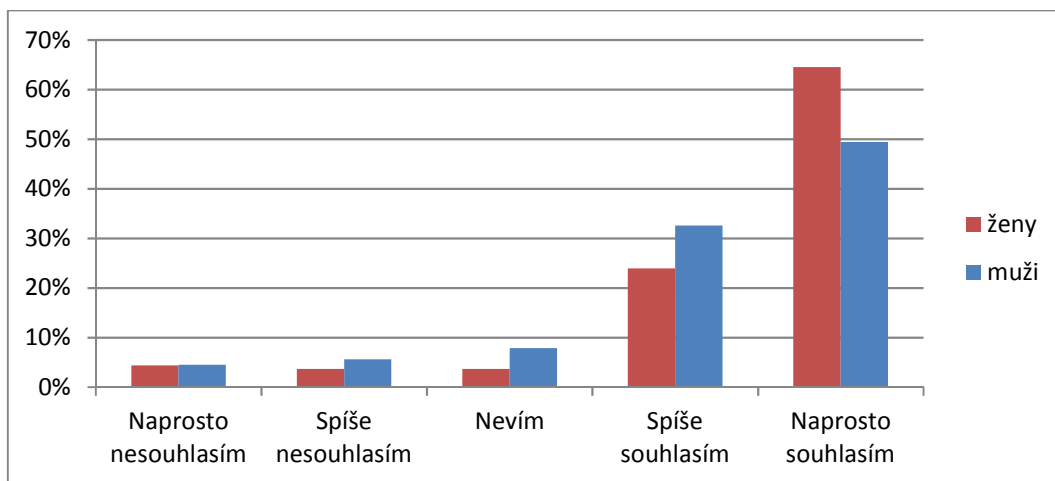
Z obrázku 26 je patrné, že nejčastěji respondenti volili možnost naprostého nesouhlasu s tvrzením, že „Partner má právo zakazovat druhému partnerovi kontakt s přáteli a známými“. V počtu 107 (77 %) žen a 63 (71 %) mužů vyjádřili svůj naprostý nesouhlas. Spíše nesouhlasí 12 (9 %) žen a 16 (19 %) mužů. Variantu „nevím“ zvolily pouze 4 (3 %) ženy a 2 (2 %) muži. Spíše souhlasí 5 (4 %) žen, 4 (4 %) muži a naprostý souhlas vyjádřilo 10 (7 %) žen a 4 (4 %) muži.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 27: Při domácím násilí je nutný zásah zvenčí

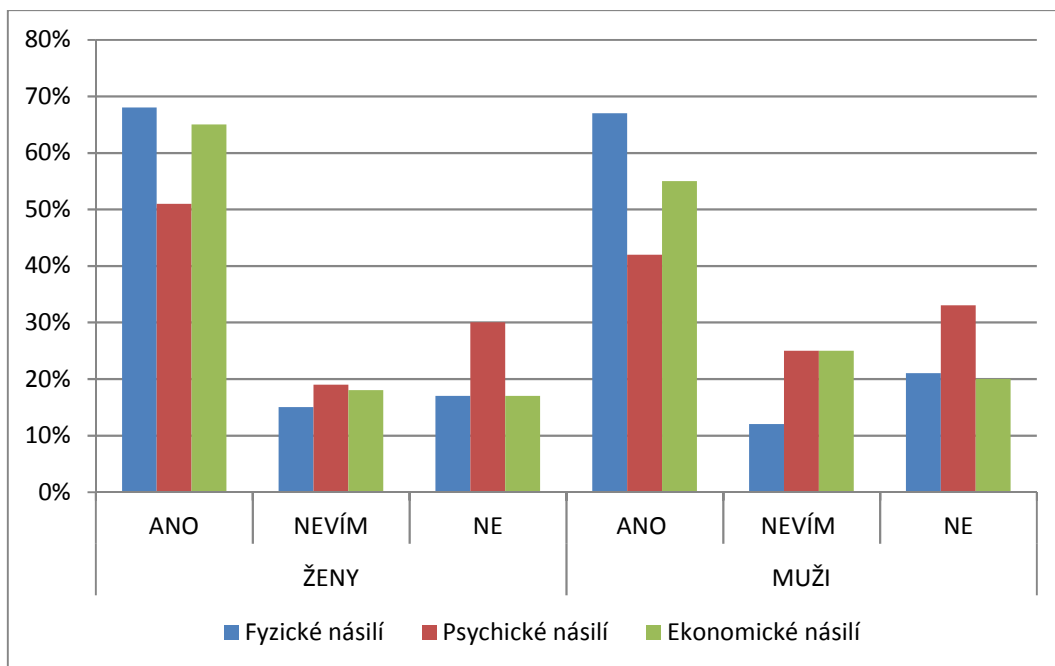
Názory mužů a žen na tvrzení, že „Při domácím násilí je nutný zásah zvenčí“, jsou rozdílné, což je viditelné z obrázku 27. U obou pohlaví nejvíce respondentů vyjádřilo s tímto tvrzením souhlas. Naprosto souhlasí 60 (44 %) žen a pouze 27 (30 %) mužů. Spíše souhlasí 62 (45 %) žen a 25 (28 %) mužů. U obou možností je výrazně vyšší zastoupení žen. Oproti tomu možnost „nevím“ zvolilo více mužů a to v celkovém počtu 18 (20 %) mužů a 13 (9 %) žen. Spíše nesouhlasí 14 (16 %) mužů a 2 (1 %) ženy. A naprostý nesouhlas s tímto tvrzením vyjádřilo 5 (6 %) mužů a 1 (1 %) žena.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 28: Pachatelé domácího násilí by měli být vždy trestně stíháni

U tvrzení, že „Pachatelé domácího násilí by měli být vždy trestně stíháni“, byl nejčastěji vyjadřován názor naprostého souhlasu. Tento názor má větší zastoupení u žen v počtu 89 (64 %) žen a 44 (49 %) u mužů. S tvrzením spíše souhlasí 33 (24 %) žen a 29 (33 %) mužů. Pouze 5 (4 %) žen a 7 (8 %) mužů neví, zda by měli být pachatelé trestně stíháni a 5 (4 %) žen a 5 (6 %) mužů s tímto tvrzením spíše nesouhlasí. Shodné procentní zastoupení měla možnost naprostého nesouhlasu, kterou vyjádřilo 6 (4 %) žen a 4 (4 %) muži.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 29: Výskyt forem domácího násilí a jejich projevy dle názorů respondentů

U poslední otázky v dotazníku měli respondenti označit, zda se jedná o projev domácího násilí. V nabídce byly projevy psychického, fyzického a ekonomického násilí. Z obrázku 29 lze vidět procentní zastoupení odpovědí u jednotlivých forem domácího násilí.

Do fyzického násilí byly zařazeny následující projevy: strkat do druhé osoby, udeřit druhou osobu, neposkytovat potřebnou péči

V případech psychického násilí se vyskytovaly výhrůžky udeřením, zákazy návštěv příbuzných, křik, neochota komunikovat a naslouchat, vyvolávání pocitu viny, urážky či zesměšňování blízké osoby

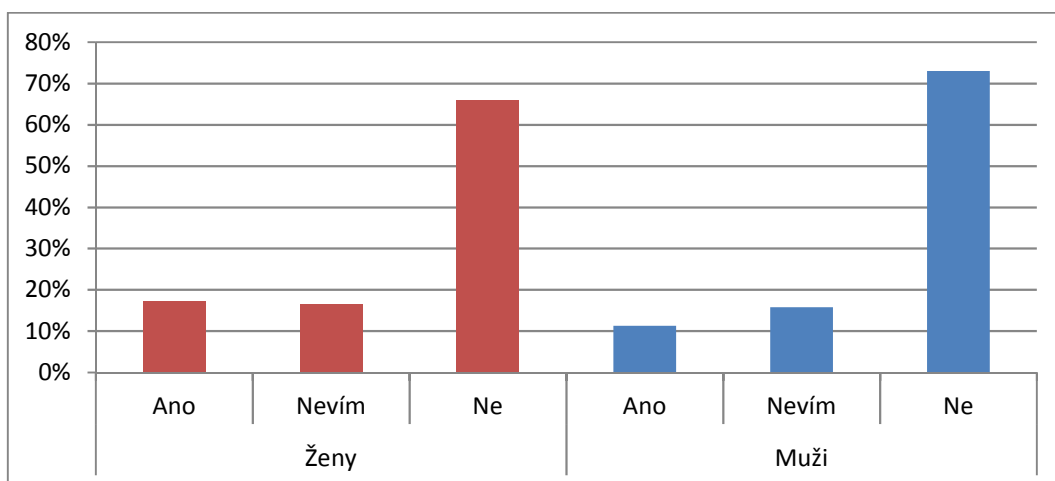
Neoprávněné nakládání s majetkem druhé osoby, odebírání výplaty/ důchodu, kontrola veškerých výdajů, neposkytování finančních prostředků na provoz domácnosti patří do ekonomické formy domácího násilí.

Z grafu je patrné, že jak muži, tak ženy nejpřísněji hodnotili projevy fyzického násilí. Konkrétně 68 % žen označilo zmíněné projevy jako domácí násilí, naopak 17 % žen neoznačilo některý z projevů jako násilí a 15 % žen nevyjádřilo svůj názor. U mužů můžeme pozorovat obdobné výsledky. Muži celkově méně označovali projevy jako

domácí násilí, konkrétně 21 % mužů dané projevy nepovažuje za domácí násilí. 67 % mužů označilo projevy jako domácí násilí a 12 % označilo možnost nevím.

U psychického násilí je již větší rozdíl z hlediska pohlaví. 51 % žen považovalo projevy za domácí násilí a 30 % žen tyto projevy jako násilí nevnímá. 42 % mužů označilo možnost ano a naopak 33 % mužů zvolilo variantu ne. Variantu nevím označilo 19 % žen a 25 % mužů.

Z výše uvedeného obrázku můžeme vidět vyšší procentní zastoupení žen i v případě hodnocení projevů ekonomického násilí. 65 % žen považovalo zmíněné projevy jako domácí násilí. Procentní zastoupení u mužů činilo 55 %. Naopak 17 % žen a 20 % mužů některé ze zmíněných projevů nepovažuje za domácí násilí. Opět varianta nevím byla častěji volena muži. Tuto možnost využilo 25 % mužů, oproti tomu pouze 18 % žen.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 30: Samostatné znázornění - hodnocení pohledu na hádku s druhou osobou dle pohlaví

Na výše uvedeném obrázku je znázorněno, jak vzájemnou hádku vnímají senioři a zda ji považují za možný projev domácího násilí. Z výzkumného šetření vyplývá, že 17 % žen a 10 % mužů považuje hádku s druhou osobou za projev domácího násilí, což je do určité míry méně očekávaný výsledek. Většina lidí za projev domácího násilí hádku nepovažuje. Tento názor vyjádřilo 80 % mužů, ale pouze 66 % žen. Ostatní respondenti neví, zda lze považovat tento projev za domácí násilí.

4.1 Statistické vyhodnocení dat

Veškeré uváděné výsledky byly vypočteny pomocí programu Statistica en 13. Hladina významnosti činila 5 %. Pro testování hypotéz byl zvolen Mann-Whitneyův test a Welchův t-test.

4.1.1 Hypotéza H1

H_0 : Muži nesouhlasí s nepravdivými výroky o domácím násilí častěji než ženy.

H_A : Muži souhlasí s nepravdivými výroky o domácím násilí častěji než ženy.

Tabulka 2: Shapiro-Wilkův test - testování normálního rozdělení

Pohlaví	p-hodnota	Rozhodnutí
Žena	0,000	Nulovou hypotézu o normálním rozdělení dat zamítáme
Muž	0,000	Nulovou hypotézu o normálním rozdělení dat zamítáme

(Zdroj: vlastní výzkum)

Ke zjištění normálního rozdělení dat byl využit Shapiro-Wilkův test. Tento test zamítl normální rozložení počtu souhlasů pro ženy i muže ($p < 0,05$). Dle histogramů bylo zjištěno, že porucha normálního rozložení spočívá v asymetrii dat. Na základě tohoto výsledku byl zvolen neparametrický Mann-Whitneyův test.

Tabulka 3: Číselné charakteristiky znázorňující počty souhlasů s nepravdivými výroky

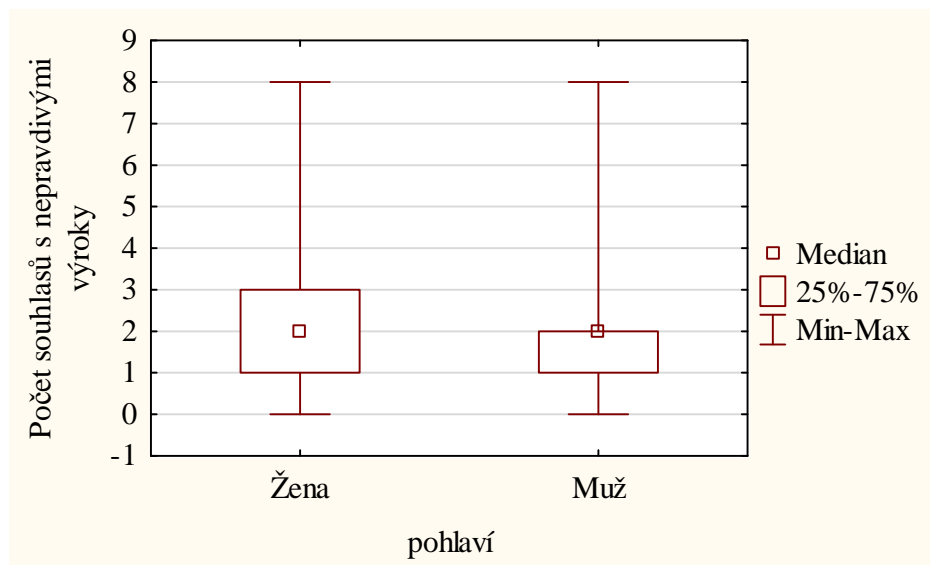
Pohlaví	dolní kvartil	medián	horní kvartil	průměr	sm. odch.	p-hodnota
Žena	1	2	3	1,96	1,46	0,470 (nezamítáme H_0)
Muž	1	2	2	1,92	1,74	

(Zdroj: vlastní výzkum)

Výrok byl započítán jako souhlas v případě, že respondent zvolil odpověď „spíše souhlasím“ nebo „naprosto souhlasím“. Počet souhlasů s nepravdivými výroky o

domácím násilí byl tedy pro muže a ženy stejný v dolním kvartilu a mediánu. V horním kvartilu byl o 1 vyšší pro ženy. V průměru měly ženy počet souhlasů vyšší o 0,04, což je zanedbatelný rozdíl.

Po otestování dat pomocí Mann-Whitneyova testu vyšla p-hodnota s ohledem na 3 desetinná místa 0,470, tedy vyšší než 0,05. Na základě tohoto výsledku statistického testování byla hypotéza H1: Muži souhlasí s nepravdivými výroky o domácím násilí častěji než ženy, zamítnuta. Na hladině významnosti 0,05 nebyla prokázána závislost počtu souhlasů s nepravdivými výroky o domácím násilí na pohlaví.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 31: Pořadové charakteristiky zobrazující míru souhlasu s nepravdivými výroky

4.1.2 Hypotéza H2

2H₀: Ženy častěji nesouhlasí s tvrzením, že při domácím násilí je nutný zásah zvenčí v porovnání s muži.

2H_A: Ženy častěji souhlasí s tvrzením, že při domácím násilí je nutný zásah zvenčí v porovnání s muži.

Tabulka 4: Tabulka četností

Pohlaví	Souhlasím		Spíše souhlas.		Spíše nesouhlasím		Nesouhlasím		Nevím		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Žena	60	44	62	45	2	1	1	1	13	9	
Muž	27	30	25	28	14	16	5	6	18	20	
P-hodnota:	0,009				rozhodnutí o H ₀ :			zamítáme			

(Zdroj: vlastní výzkum)

Pro testování pomocí Mann-Whitneyova testu byli vyřazeni respondenti, kteří odpověděli, že neví. Zbylé varianty odpovědí tvořily ordinální škálu, která byla pro muže a ženy porovnána.

P-hodnota Mann-Whitneyova testu vyšla s ohledem na 3 desetinná místa 0,009. Nulová hypotéza byla zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy. Na hladině významnosti 0,05 byla prokázána závislost počtu souhlasu s tvrzením, že „při domácím násilí je nutný zásah zvenčí“ na pohlaví. Ženy s tímto tvrzením souhlasí statisticky významně častěji než muži.

4.1.3 Hypotéza H3

$3H_0$: Ženy nepovažují více projevů za domácí násilí ve srovnání s muži.

$3H_A$: Ženy považují více projevů za domácí násilí ve srovnání s muži.

Tabulka 5: Shapiro-Wilkův test - testování normálního rozdělení

Pohlaví	p-hodnota	rozhodnutí
Žena	0,024	Nulovou hypotézu o normálním rozdělení dat zamítáme
Muž	0,076	Nulovou hypotézu o normálním rozdělení dat nezamítáme

(Zdroj: vlastní výzkum)

Shapiro-Wilkův test zamítl normální rozložení počtu situací hodnocených jako domácí násilí pro ženy ($p < 0,05$). Dle histogramů bylo zjištěno, že porucha normálního rozložení není výrazná a nízká p-hodnota Shapiro-Wilkova testu je dána spíše vysokým počtem pozorování než poruchami typu asymetrie nebo extrémní hodnoty. Z toho důvodu byl pro porovnání zvolen parametrický Welchův t-test. Následné provedení neparametrického Mann-Whitneyova testu bylo zařazeno pouze pro kontrolu.

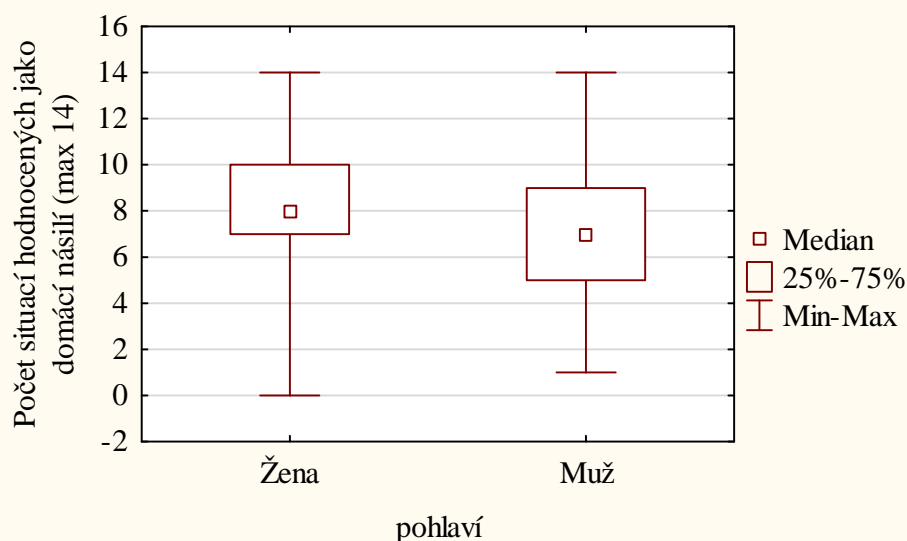
Tabulka 6: Welchův t-test: p-hodnota a číselné charakteristiky

Pohlaví	průměr	sm. odch.	medián	p-hodnota	M-W p-hodnota
Žena	7,91	2,45	8	0,003 (zamítáme H_0)	0,001 < 0,05
Muž	6,87	2,66	7		

(Zdroj: vlastní výzkum)

Z celkem 14-ti situací hodnotily ženy jako domácí násilí v průměru 7,91 situací při směrodatné odchylce 2,45 situace. Muži hodnotili jako domácí násilí v průměru 6,87 situací při směrodatné odchylce 2,66 situace. Jako domácí násilí hodnotily ženy v mediánu 8 situací, muži 7. Počet situací hodnocených jako domácí násilí byl tedy pro ženy vyšší v průměru o 1,14.

Po statistickém vyhodnocení vyšla p-hodnota Welchova t-testu s ohledem na 3 desetinná místa 0,003, tedy nižší než 0,05 (Mann-Whitneyův test $p=0,001 < 0,05$ by dospěl ke stejnému závěru). Nulová hypotéza byla zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy. Na hladině významnosti 0,05 byla prokázána závislost počtu projevů posouzených jako domácí násilí na pohlaví. Ženy hodnotily statisticky významně více projevů jako násilí než muži.

(Zdroj: vlastní výzkum)

Obrázek 32: Pořadové charakteristiky zobrazující počet situací hodnocených jako domácí násilí

5 Diskuze

Cílem empirického šetření diplomové práce bylo zjistit, jaký názor mají senioři na Nymbursku na domácí násilí. V rámci praktické části byly porovnávány názory v závislosti na pohlaví respondentů. Dále bylo zjišťováno, zda mají respondenti dostatek informací k této problematice. Pro získání potřebných dat byl vytvořen dotazník vlastní konstrukce.

Původně byla očekávána vyšší účast respondentů zapojených do výzkumu, ale celá řada seniorů po zjištění tématu zkoumané problematiky vyplnění dotazníku odmítla. Celkově se tak výzkumu zúčastnilo 227 respondentů. Z dotazníkového šetření vyplývá, že mezi respondenty převažovaly ženy, kterých je 138. Mužů zapojených do výzkumu je 89. Vyšší zastoupení žen ve výzkumu je dle mého názoru způsobeno větším zájmem žen o zkoumanou problematiku. Ženám je obecně problematika domácího násilí bližší než mužům.

Nejvyšší zastoupení respondentů bylo ve věkové kategorii 75-80 let. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří senioři ve věku 80-85 let. Tato skutečnost mě překvapila, jelikož jsem očekávala, že se do výzkumu budou zapojovat spíše senioři v období raného stáří. Nejméně seniorů bylo dle předpokladu ve věkové kategorii 85 let a více.

Na základě empirického šetření bylo zjištěno, že polovina (51 %) žen se domnívá, že má dostatek informací o domácím násilí. Mužů, kteří mají dostatek informací, bylo ve výzkumu pouze 24 %, což je v porovnání s ženami podstatně méně. Z výzkumu vyplývá, že celkem 101 (45 %) respondentů se domnívá, že nemá dostatek informací o domácím násilí. Výrazný rozdíl v dostatku informací je dán tím, že ženy jsou novým informacím, které se týkají domácího násilí, více otevřené a projevují o ně větší zájem. Důvodem je dle mého názoru i to, že jsou to právě ženy, kdo se stávají nejčastěji obětí domácího násilí. Dalším důvodem větší informovanosti žen je zaměření kampaní proti domácímu násilí, které jsou směřovány především na získání pozornosti žen. Pešková (2014) v této souvislosti upozorňuje, že je důležité šířit informace, které jsou přímo cílené na muže.

Bylo zjištěno, že nejčastějším zdrojem informací o domácím násilí jsou pro seniory sdělovací prostředky, ze kterých byla nejčastěji zmiňována televize a tisk.

S informacemi o domácím násilí se prostřednictvím televize se setkala 71 % všech dotázaných respondentů.

Je třeba připomenout, že hodnocena nebyla skutečná informovanost, jelikož dotazník nezahrnoval přímý test na znalosti z oblasti domácího násilí. Dotazníkem byl zjišťován pouze subjektivní pocit respondentů, zda mají v této problematice dostatek informací.

Výzkum se dále orientoval na zjištění potenciálních obětí domácího násilí.

Dle Conwayové, (2007) se obětí domácího násilí může stát kdokoliv bez ohledu na národnost, pohlaví, věk, povolání nebo společenské postavení. I Vágnerová (2012) udává, že obětí se může stát jakýkoli člen rodiny, nejčastěji ten, který se z nějakého důvodu nemůže bránit. V souladu s těmito názory je tedy i výsledek výzkumu, ze kterého je patrné, že polovina (51 %) respondentů souhlasí s tím, že obětí domácího násilí se může stát kdokoliv.

Ševčík a Špatenková (2011) udávají, že z dostupných statistických údajů se obětí domácího násilí nejčastěji stávají ženy. S tímto souhlasí i Vágnerová (2014) a Voňková (2010) která ve své knize uvedla, že v letech 2004-2008 bylo odsouzeno za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí 927 osob. Mezi poškozenými bylo 85 % žen, 29 % dětí, 11 % seniorů a 4 % mužů.

Respondenti po nejčastější odpovědi, že obětí se může stát kdokoliv, uváděli jednotlivé skupiny, které jsou nejčastěji ohroženy domácím násilím. Ženy a děti byly nejvíce zastoupenou skupinou, kterou uvedlo 24 % respondentů. Po ženách a dětech následovali senioři, nejméně byli zmiňováni muži.

Pokud se oběť rozhodne svou situaci řešit, obrátí se dle Cimrmanové (2013) nejčastěji na policii. Tato skutečnost se potvrdila v rámci výzkumu, jelikož 93 % žen a 85 % mužů uvedlo, že při výskytu domácího násilí by se o pomoc obrátilo na Policii ČR.

K organizacím, které jsou mezi respondenty nejznámější, se řadí především Linka důvěry a Bílý kruh bezpečí. Organizace, jako je Intervenční centrum, Život 90 nebo občanské sdružení ROSA, vybralo vždy jen několik respondentů. Žádný z dotazovaných nevybral možnost využít pomoc prostřednictvím Dona linky.

Výsledky odpovídají výzkumu, který popisuje Topinka (2016) v publikaci *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu*, ve které autor upozorňuje, že veřejnost zná

organizace, které mají či měly silnou propagační kampaň, jako tomu je v případě Bílého kruhu bezpečí či Linky důvěry.

Otázky vztahující se k hypotéze č. 1 byly předloženy ve formě jednoduchých tvrzení, u kterých respondenti vyjadřovali svůj názor pomocí pětibodové Likertovy škály. Jednotlivá tvrzení byla do dotazníku zvolena na základě již provedených výzkumů zabývajících se problematikou domácího násilí. Topinka (2016) popisuje, že domácí násilí se v průběhu času mění a upozorňuje, že došlo k oslabení některých falešných představ. Zároveň ale dodává, že řada těchto představ ve společnosti v určité míře přetrvává i nadále. S čímž souhlasí i Cimrmanová (2013) a Nedvědová et al. (2010), kteří také upozorňují na stereotypy veřejnosti, které znesnadňují práci s oběťmi a znemožňují jejich odhalení, které by mohlo přispět k lepšímu prozkoumání problematiky. Výsledky potvrzují, že řada těchto falešných představ o domácím násilí a jeho aktérech ve společnosti přetrvává.

Dle Topinky (2016) bylo v minulosti běžné, že společnost vnímala domácí násilí jako soukromý problém, do jehož řešení není vhodné zasahovat zvenčí; v současné době jsou dle autora tyto představy společností spíše odmítány. Toto se na základě provedeného výzkumu podařilo potvrdit, jelikož většina respondentů tento názor také odmítá. Z výzkumu vyplývá, že je stále toto tvrzení několika respondenty přijímáno. Souhlas s tímto tvrzením je patrný především u mužů.

Jedním z častých názorů veřejnosti je přesvědčení, že se domácí násilí týká pouze sociálně slabších vrstev. Domácí násilí se ovšem vyskytuje bez ohledu na vzdělání či ekonomickou situaci ve všech vrstvách společnosti (ROSA, © 2014). K čemuž Ševčík (2011) dodává, že u sociálně slabších rodin je násilí více vidět. U rodin s vyšším ekonomickým statusem bývá násilí skryté a jeho formy jsou rafinovanější. Tento poznatek zmiňuje i Vitoušová a Vedra (2009), kteří udávají, že u osob, které se řadí k tzv. vyšší společenské třídě, je domácí násilí velmi skryté.

Výsledky výzkumu z roku 2015 ukazují, že s tímto tvrzením souhlasilo 13 % respondentů a 75 % respondentů nesouhlasilo s tím, že se domácí násilí odehrává pouze u sociálně slabších vrstev. Z mého výzkumu vyplývá, že nesouhlas vyjádřilo 65 % žen a 68 % mužů. Naopak 23 % žen a 13 % mužů s tímto tvrzením souhlasí. Z tohoto je také patrný především nesouhlas respondentů s tímto tvrzením, ale ne v takové míře, jako tomu bylo ve výzkumu uskutečněném v roce 2015.

Nejvíce přijímaným nepravdivým tvrzením mezi respondenty bylo to, že příčinou domácího násilí je alkoholismus agresora. V tomto případě souhlas vyjádřili ve větší míře ženy, kterých bylo 70 % oproti 56 % mužů. Přitom dle Buskotte (2008) nehraje alkohol ve výskytu domácího násilí primární roli. Lze ho považovat za jeden z rizikových faktorů, který může být spouštěčem pro agresivní chování, nikoliv však za jeho příčinu. Podnapilost využívají agresori jako velmi častou omluvu pro své násilné chování (Vitoušová, Vedra 2009).

Dle Buskotte (2008) po požití alkoholu padají zábrany a dochází k poklesu sebekontroly, což autorka považuje za důvod, že muži začnou řešit své problémy pomocí fyzických sil. Autorka ale zároveň podotýká, že existuje velká skupina osob, která se chová agresivně i bez požití alkoholu.

Dle Čírtkové a Vitoušové (2007) ve společnosti stále přetrvává představa o pachateli jako o nevzdělaném, vzteklém, impulsivním a v každé situaci agresivním člověku. Vitoušová a Vedra (2009) udávají, že stejně tak jako ekonomická situace či příslušnost k určité společenské třídě nebyl prokázán ani vliv vzdělání na páchaní násilí. Z odpovědí respondentů je patrný názor, že pachatelem není pouze nevzdělaná osoba.

Nesouhlas s tvrzením, že pachatelem domácího násilí je pouze nevzdělaná a agresivní osoba konkrétně vyjádřilo 78 % žen a 64 % mužů. Tento výsledek mě velmi překvapil, jelikož toto tvrzení je v mnoha publikacích zmiňováno jako velmi častý názor, který ve společnosti přetrvává.

S předchozím tvrzením úzce souvisí otázka, ve které byl zjišťován názor respondentů, zda souhlasí s tím, že pachatele domácího násilí lze poznat na první pohled. K domácímu násilí se uchylují i jedinci, kteří jsou ve svém okolí považováni za úspěšné, společenské osoby. Pachatelé domácího násilí mívají dvojí tvář, to znamená, že násilí používají pouze na některé členy domácnosti a před okolím vystupují jako seriózní osoby (Čírtková, Vitoušová, 2007).

Výsledky z výzkumu veřejného mínění, které proběhlo v roce 2015, ukazují, že s tímto tvrzením souhlasilo 21 % respondentů. Nesouhlas vyjádřilo pouze 59 % respondentů. Z výsledků mého empirického šetření je patrný také především nesouhlas s tímto tvrzením, který se vyskytl ve větší míře než v právě porovnávaném výzkumu z roku 2015. Nesouhlas vyjádřilo 78 % žen a 62 % mužů.

Dále byla do výzkumu zařazena tvrzení, která se zaměřovala na zjištění názorů respondentů na oběti domácího násilí. Dle Vágnerové (2008) se mezi lidmi stále objevuje představa, že oběť svým chováním agresora k násilí provokuje.

Co se týká respondentů, jsou v jejich názorech výrazné rozdíly. Z výsledků je patrné, že 69 % žen vyjádřilo názor, že oběť agresora svým chováním neprovokuje k násilí. S tímto se ztotožňuje pouze 49 % mužů.

Organizace Rosa (© 2014) upozorňuje, že za násilí nese odpovědnost ten, kdo násilí páchá. U domácího násilí se nejedná pouze o nezvládnutí konfliktu, ale o cílené chování, které vede k získání kontroly a moci nad partnerem nebo partnerkou.

Další představou, které laická veřejnost věří, je dle Čírtkové a Vitoušové (2007) ta, že obětí domácího násilí se mohou stát pouze pasivní, závislé a nesamostatné „puťky“, které si nechají vše líbit. Autorky udávají, že neexistuje typická oběť a kdokoliv se může dostat do pozice týrané osoby.

S názorem, že obětí domácího násilí se může stát pouze osoba s nízkým sebevědomím, co si nechá vše líbit, souhlasilo v roce 2001 61 % respondentů, v roce 2006 souhlas vyjádřilo 68 % (Topinka, 2016).

Ve výzkumu z roku 2015 s tímto tvrzením souhlasilo už jen 41 % respondentů. Výsledky mého výzkumu potvrzují klesající tendenci, jelikož s tvrzením souhlasilo pouze 39 % žen a 36 % mužů. Je to výrazně méně, než tomu bylo v minulých letech. I přesto byl tento názor druhým nejčastěji přijímaným tvrzením mezi respondenty.

Poslední otázkou vztahující se k této hypotéze bylo tvrzení, ve kterém měli respondenti vyjádřit svůj souhlas či nesouhlas s tím, že „Situace není tak závažná, jinak by oběť od agresora odešla.“ Souhlas s tímto tvrzením vyjádřilo 17 % žen a 23 % mužů. Velmi často u této otázky byla volena varianta odpovědi „nevím“ jak ze strany žen, tak ze strany mužů.

Tento názor je ve společnosti dle mého názoru velice rozšířený. Oběti se často samy viní z toho, co se doma děje, stydí se a mají strach z dalšího násilí. Odejít z takové domácnosti je pro oběť velmi náročné, oběť má obavy, že snaha odejít může vyústit v další výbuch agresora (Vitoušová, Vedra, 2009). Nejčastěji uváděné důvody, proč oběť

od agresora neodejde, jsou strach z fyzického ublížení, vydírání, pocit beznaděje a ekonomická závislost na agresorovi.

Na základě výše uvedených 8 výroků, byla testována hypotéza **H1: Muži souhlasí s nepravdivými výroky o domácím násilí častěji než ženy. Na základě statistického testování nebyla tato hypotéza potvrzena**, což znamená, že na 5% hladině nebyla prokázána závislost míry souhlasů s nepravdivými výroky o domácím násilí na pohlaví.

Z jednotlivých grafů je patrné, že s některými názory souhlasí více ženy a u některých jsou to naopak častěji muži. Konkrétně ženy souhlasily častěji s výroky, že násilí se týká pouze sociálně slabších vrstev, že příčinou je alkoholismus agresora a oběť častěji než muži vnímají jako osobu, která je nesamostatná a nechá si vše líbit.

U mužů byla větší míra souhlasu u tvrzení, že domácí násilí je soukromá věc. Častěji muži věřili nepravdivým tvrzením týkajících se pachatelů. Více souhlasili s tím, že pachatelem je pouze nevzdělaná a agresivní osoba a že lze pachatele poznat na první pohled. Vyšší míra souhlasu byla i u posledních dvou tvrzení: „oběť svým chováním k násilí provokuje“ a že „situace není tak závažná, jinak by oběť odešla“.

Z výzkumu dále vyplývá, že 174 (77 %) respondentů souhlasí s tím, že při domácím násilí je potřeba zásahu zvenčí. Tyto výsledky neodpovídají výzkumům z roku 2006 a 2015, kdy s tímto tvrzením souhlasilo 86 % respondentů a v roce 2015 až 93 % respondentů.

Rozdílnost výsledků je dána především cílovou skupinou, která se výzkumu účastnila. Ostatní výzkumy jsou přístupny pro osoby starší 15-ti let. Tento výzkum se orientoval pouze na osoby starší 60 let, u kterých je představa o domácím násilí vnímána stále jako věc, kterou si rodina má řešit sama a do které není vhodné nechat kohokoliv zasahovat.

Důležité je zde zmínit značnou rozdílnost názorů z hlediska pohlaví. Ženy častěji vyjádřily s tímto tvrzením souhlas, celkem tak odpovědělo 89 % žen. U mužů byl vyjádřen souhlas pouze u 58 % respondentů. Tento výsledek dle mého názoru vypovídá o tom, že muži celkově o této problematice hovoří méně než ženy. A v případě, kdy by se oni sami stali obětí domácího násilí, nechtěli by, aby se to jejich okolí dozvědělo. Holá et al. (2016) udává, že stereotypní vnímání muže jakožto zástupce silnějšího pohlaví může vést k obavám mluvit o tom, že se stal obětí domácího násilí ze strany své

partnerky. Dle Čírtkové (2010) muži nekontaktují policii, jelikož se obávají, že jim neuvěří a mají strach ze zveřejnění své totožnosti.

Hypotéza H2, která předpokládala, že s tvrzením, že při domácím násilí je nutný zásah zvenčí, ženy souhlasí častěji s porovnání s muži, byla na základě statistického testování potvrzena.

Dvořáčková (2016) v publikaci *Analýza existujících výzkumu v ČR v oblasti partnerského násilí* udává, že tolerance domácího násilí je v českém prostředí poměrně vysoká. V minulosti byl proveden například výzkum „Bezpečnostní rizika“ z roku 1999, na jehož základě byly zjišťovány formy chování, u kterých měli respondenti označit, zda se jedná o „opravdové a nepřijatelné násilí.“ U každé z položek se objevila skupina těch, kteří daný projev jako násilí nehodnotili (Vymětalová, 2001).

Z dosavadních výzkumů je i v současnosti dle Dvořáčkové (2016) patrná větší bagatelizace projevů domácího násilí právě u mužů. Z výsledků empirického šetření vyplývá, že u projevů fyzického násilí dosahovali muži i ženy podobných výsledků. U žen i mužů byly projevy hodnoceny přísněji než u dalších dvou forem násilí. Vymětalová (2001) udává, že za nejzávažnější projevy domácího násilí jsou vnímány například bití či škrcení. Z mého výzkumu vyplývá, že nejpřísněji hodnotili respondenti „úder druhé osoby“ Tento projev je zároveň jediný, který muži hodnotili přísněji než ženy.

Mezi projevy byla zařazena i hádka s druhou osobou. Vágnerová (2008); Buskotte, (2008) ve svých publikacích zmiňují, že hádku vyplývající z přirozených životních situací nelze považovat za domácí násilí, jelikož při hádce proti sobě stojí dvě rovnocenné osoby, které si vzájemně vyměňují své názory. I přesto z výsledků výzkumu vyplývá, že 17 % žen a 10 % mužů hádku za projev domácího násilí považuje.

Příčinou toho, že respondenti považují hádku za možný projev domácího násilí, mohou být odlišné životní zkušenosti; hádka může být u některých brána jako začátek pro ponižování či vyhrožování a v minulosti mohla vyústit až do fyzického napadení.

U ekonomického násilí ženy hodnotily projevy přísněji než muži. Ještě o něco větší rozdíl lze vidět u psychického násilí, kde opět ženy hodnotily jednotlivé projevy jako domácí násilí častěji. **Hypotéza H3, že „Ženy považují více projevů za domácí násilí ve srovnání s muži“, byla na základě statistického testování potvrzena.** To

znamená, že muži jsou k projevům domácího násilí více tolerantní v porovnání s ženami. Tomuto odpovídají výsledky, které přináší studie „Attitudes towards violence against women in the EU“. Výsledky studie ukazují na tolerantnější postoje k projevům domácího násilí u mužů, kteří berou například nadávky či kontrolu partnerky na lehkou váhu (Gracia, Lila, 2015).

Limity diplomové práce

K drobným problémům empirického šetření lze zařadit především neochotu respondentů odpovídat na otázky týkající se zkoumané problematiky. Z mé vlastní zkušenosti, či zprostředkovaně od sociálních pracovníků, vyplývá, že ochota seniorů vyplnit dotazník se snížila po představení tématu, který dotazník zkoumá a to i přes zajištění absolutní anonymity. Nejčastěji se odvolávali na to, že nemají s domácím násilím žádné zkušenosti a mají v rodině pěkné vztahy. Právě toto může ukazovat na jejich vnitřní obavy, které si vysvětlují tím, že mohou mít zkušenost s domácím násilím ať již osobně či u svých nejbližších. Do výzkumu se tedy podařilo získat pouze osoby, které byly ochotny dotazník vyplnit; proto nelze tyto výsledky považovat za zcela validní.

6 Závěr

Diplomová práce se věnuje domácímu násilí, na které je v rámci výzkumu pohlíženo prostřednictvím názorů seniorů; právě senioři jsou v tomto tématu často opomíjenou skupinou. Realizované výzkumy zabývající se touto problematikou se orientují na postoje či názory celkové populace, kde je zastoupení seniorů velmi nízké.

Práce je teoreticko - empirického charakteru. Teoretická část se zaměřuje na základní vymezení pojmu domácí násilí z pohledu různých autorů. V úvodu jsou popsány formy, znaky a cyklus domácího násilí. V práci jsou uvedeny příčiny vzniku domácího násilí, na které navazují psychické, fyzické a ekonomické dopady. Kapitola týkající se domácího násilí vymezuje a charakterizuje pachatele a oběti domácího násilí. V teoretické části je dále zaměřena pozornost na vymezení pojmu senior a na změny, které se stářím souvisejí. V této souvislosti jsem považovala za důležité uvést postoje společnosti k seniorům a problematiku ageismu. Závěr teoretické části je zaměřen na vymezení pojmu postoje.

Empirická část si kladla za cíl zjistit názory seniorů na problematiku domácího násilí. Dále bylo zjišťováno, zda mají respondenti dostatek informací o tomto společenském fenoménu. Pro dosažení cíle byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie. Ke sběru dat byla využita metoda dotazníkového šetření. Do výzkumu se celkem zapojilo 227 respondentů, z toho 138 žen a 89 mužů.

Data získaná z dotazníků byla vyhodnocena pomocí popisné statistiky v programu Microsoft Excel. Následné testování stanovených hypotéz bylo realizováno prostřednictvím statistického programu Statistica en 13. K testování byl využit Mann-Whitneyův test a Welchův t-test.

Tato práce přinesla celou řadu výsledků. Za její hlavní přínos považuji to, že šetření přineslo rozsáhlý pohled na diferenciaci názorů mezi pohlavími.

Celkově výsledky výzkumu ukazují na to, že i přes neustále se zvyšující informovanost přetrvávají v různé míře v názorech seniorské veřejnosti stereotypní představy související s domácím násilím. Předpoklad, že muži budou souhlasit s nepravdivými výroky o domácím násilí častěji než ženy, nebyl v šetření potvrzen. I přesto je z výsledků uvedených v popisné statistice patrné, že určité rozdíly v přijímání nepravdivých výroků lze nalézt. Nejvíce přijímaným nepravdivým tvrzením v rámci

výzkumu bylo, že příčinou domácího násilí je alkoholismus agresora. Toto tvrzení bylo ve vyšší míře přijímáno ženami. Naopak u mužů byl výrazně vyšší souhlas s tvrzením, že situace není tak závažná, jinak by oběť odešla. U ostatních tvrzení týkajících se aktérů domácího násilí byly v odpovědích mezi muži a ženami pouze nepatrné rozdíly. Dále bylo zjištěno, že muži obecně více souhlasí s výroky, které byly zaměřeny na utajení domácího násilí a dávají přednost řešení situace pouze v rámci rodiny. Z výzkumu dále vyplývá, že ženy jsou vnímavější k projevům domácího násilí než muži. Výzkum dále ukazuje, že ženy hodnotily přísněji především formy ekonomického a psychického násilí.

Co se týče informovanosti respondentů v oblasti domácího násilí, jsou z výsledků patrné vysoké rozdíly v informovanosti mužů a žen. Na základě výzkumného šetření bylo prokázáno, že ženy jsou v této problematice více informované. A udávají více organizací, na které se lze obrátit při řešení problémů v souvislosti s domácím násilím. Bez ohledu na pohlaví udávali respondenti jako místo, kam by se obrátili na pomoc při výskytu domácího násilí, Policii ČR. Dále to byly organizace, jako je Bílý kruh bezpečí nebo Linka důvěry; tyto organizace jsou v povědomí veřejnosti, jelikož, jak již bylo uvedeno v diskuzi, mají či v minulosti měly silnou propagační kampaň.

Téma diplomové práce obsahuje mnoho témat, která by mohla být podrobněji rozpracována v dalších výzkumných pracích. Proto si myslím, že práce by mohla sloužit jako podklad pro další výzkum postojů seniorů s konkrétním zaměřením pouze na názory, které ve společnosti přetrvávají a negativně tak ovlivňují přístup k odhalení případů domácího násilí páchaného na seniorech.

Diplomová práce může sloužit jako studijní materiál jak pro studenty humanitních oborů, tak laické veřejnosti jako náhled do problematiky domácího násilí. Dále je možné využít poznatky z práce k osvětové činnosti v rámci neziskových organizací, které pracují s oběťmi domácího násilí, nebo v organizacích poskytující pobytové služby seniorům. Myslím si, že je třeba stále zvyšovat informovanost a to především laické veřejnosti, zejména v menších městech nebo na vesnicích.

Výsledky diplomové práce budou poskytnuty organizacím, službám a spolkům, ve kterých výzkum probíhal a jehož klienti vyjádřili o tento výzkum zájem. Doufám, že diplomová práce může pomoci obětem domácího násilí při orientaci v problému a při

hledání pomoci. Seznam organizací zabývajících se pomocí obětí domácího násilí je uveden v příloze.

7 Seznam použitých zdrojů

- 1) ALMAKKI, Z., E., et al., 2020. *Knowledge and attitudes regarding elder abuse in the community, Eastern Province Saudi Arabia.* BMC Geriatr. 20(85). doi.org/10.1186/s12877-020-1416-4
- 2) AYALON, L., et al., 2019. *A systematic review of existing ageism scales.* Ageing resech reviw. 19(54). doi.org/10.1016/j.arr.2019.100919
- 3) BAŠTECKÁ, B., et al., 2009. *Psychologická encyklopedie: aplikovaná psychologie.* Praha: Portál. 520 s. ISBN 978-80-7367-470-0.
- 4) BEDNÁŘOVÁ, Z., et al., 2009. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám.* Praha: Acorus. 92 s. ISBN 978-80-254-5422-0.
- 5) BOHNER, G., 2006. Postoje. In: HEWSTONE, M., STROEBE, W., *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie.* Praha: Portál, s. 281-328. ISBN 80-7367-092-5.
- 6) BORDENS, K. S., HOROWITZ, I., A., 2002. *Social psychology.* 2. vyd. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates. 509 s. ISBN 08-058-3520-2.
- 7) BURIÁNEK, J., PIKÁLKOVÁ, S., 2013. *Intimate violence: a Czech contribution on International Violence Against Women Survey.* Praha: Karolinum. 221 s. ISBN 978-80-246-2218-7.
- 8) BUSKOTTE, A., 2008. *Z pekla ven: žena v domácím násilí.* Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1786-6.
- 9) CIMRMANNOVÁ, T., 2013. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí.* Praha: Karolinum. 197 s. ISBN 978-80-246-2205-7.
- 10) CONWAY, H., L., 2007. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007.* Praha: Albatros. Albatros Plus. 158 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
- 11) ČÍRTKOVÁ, L., 2010. Muži jako oběti domácího násilí. *Právo a rodina.* 12 (7), 9- 15. ISSN 1212-866X.
- 12) ČÍRTKOVÁ, L., 2013. *Forenzní psychologie.* 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 446 s. ISBN 978-80-7380-461-9.

- 13) ČÍRTKOVÁ, L., 2016. Hledáme správný klíč k identifikaci obětí. In: *Mlčení bolí: postřehy z desetileté praxe intervenčních center*. Ústí nad Labem: Asociace pracovníků intervenčních center ČR, 2016. s. 51-65. ISBN 978-80-270-0459-1.
- 14) ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., 2010. Sociální práce s oběťmi domácího násilí v rodině. In: MATOUŠEK, O., et al. *Sociální práce v praxi: specifiky různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, s. 227-249. ISBN 978-80-7367-818-0.
- 15) ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., et al., 2007. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
- 16) DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., 2005. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku. 121 s. ISBN 80-239-5686-8.
- 17) DUNOVSKÝ, J., et al., 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada. 245 s. ISBN 80-7169-192-5.
- 18) DUTTON, G., D., 2006. *Rethinking Domestic Violence*. UBC Press: 1 edition. ISBN 978-0774810159.
- 19) DVOŘÁČKOVÁ, J., 2016. *Analýza existujících výzkumů v ČR v oblasti partnerského násilí*. Úřad vlády ČR. Interní dokument ÚV ČR
- 20) GRACIA, E., LILA, M., 2015. *Attitudes towards Violence Against Women in the EU*. Luxembourg: Publication Office of the European Union. ISBN 978-92-79-53404-1.
- 21) HAŠKOVCOVÁ, H., 2010. *Fenomén stáří*. 2. vyd. Praha: Havlíček Brain Team. 400 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
- 22) HAŠKOVCOVÁ, H., 2012. *Sociální gerontologie, aneb, Senioři mezi námi*. Praha: Galén. 200 s. ISBN 978-80-7262-900-8.
- 23) HAYES, N., 2013. *Základy sociální psychologie*. 7. vyd. Přeložila ŠTĚPANÍKOVÁ, I., Praha: Portál. 168 s. ISBN 978-80-262-0534-0.
- 24) HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4.vyd. Praha: Portál. 408 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
- 25) HENDRICKS, J., HENDRICKS, C., 2014. *Crisis Intervention in Criminal Justice/social Servic*. 5. Issue. Charles C Thomas. ISBN 978-0-398-08783-8
- 26) HOLÁ, I., et al., 2016. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. 2. přepracované vydání. Brno: Spondea. ISBN 978-80-2701-120-9.

- 27) HOLMEROVÁ, I., et al., 2007. *Vybrané kapitoly z gerontologie*. 3. vyd. Praha: EV public relations. 143 s. ISBN 978-80-254-0179-8.
- 28) HRDÁ, L., 2019. O domácím násilí na seniorech se nedozvíte. *Heroine*. [online]. Partners media. [cit.2019-11-18] Dostupné z : <https://www.heroine.cz/svet/1658-advokatka-hrda-o-domacim-nasili-na-seniorech-se-nedozvite> ISSN 2694-7072.
- 29) CHOMOVÁ, Z., 2014. Co je sexuální násilí? In: KUTÁLKOVÁ, P., KOBOVÁ, L. *Sexuální násilí. Proč se nikdo neptá?* Praha: IUSTITIA. s. 15-31. ISBN 978-80-260-5793-2.
- 30) JEŽKOVÁ, V., VOŇKOVÁ, J., 2017 *Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 9., aktualizované a doplněné vydání. Praha: ProFem. 98 s. ISBN 978-80-904564-8-8.
- 31) KALVACH, Z., 2004. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada. 864 s. ISBN 80-247-0548-6.
- 32) KOSAŘOVÁ, J., 2013. *Přehled problémů v oblasti prevence a poskytování pomoci v oblasti domácího násilí a syndromu týrání a zanedbávání (EAN) páchaného na seniorech s dopadem na sociální a zdravotní oblast*. [online]. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/prehled_problemu.pdf
- 33) KOŤA, J., et al., 2013. *Sociální psychologie: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. 176 s. ISBN 9788074520297.
- 34) KOTKOVÁ, M., 2014. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea. 128 s. ISBN 978-80-260-7191-4.
- 35) KUNC, K., et al., 2012. *Ekonomické dopady domácího násilí v ČR*. Praha: proFem. ISBN 978-80-904564-1-9.
- 36) LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- 37) MACKOVÁ, K., 2009. Definiční vymezení fenoménu domácího násilí strany. In: BEDNÁŘOVÁ, Z., et al. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, s. 6-9. ISBN 978-80-254-5422-0.
- 38) MALÍKOVÁ, E., 2011. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha: Grada Publishing, a. s. 328 s. ISBN 978-80-247-3148-3.

- 39) MARTINKOVÁ, M., et. al., 2009. *Špatné zacházení s osobami pokročilého věku - se zvláštním zřetelem k domácímu násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). 98 s. ISBN 978-80-7338-087-8.
- 40) MARVÁNOVÁ- VARGOVÁ, et al., 2008. *Partnerské násilí*. Praha: Linde. 159 s. ISBN 978-80-86131-76-4.
- 41) MATOUŠKOVÁ, I., 2013. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada. Psyché (Grada). 304 s. ISBN 978-80-247-4580-0.
- 42) MCLEOD, S., A., 2018. *Attitudes and behavior*. [online]. Simply psychology. [2019-12-08]. Dostupné z: <https://www.simplypsychology.org/attitudes.html>
- 43) NAKONEČNÝ, M., 2009a. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Academia. 500 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
- 44) NAKONEČNÝ, M., 2009b. *Psychologie osobnosti*. vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia. 620 s. ISBN 978-80-200-1680-5.
- 45) NEDVĚDOVÁ et al., 2010. *Sborník textů zaměřených na problematiku domácího násilí*. Centrum sociálních služeb Praha.
- 46) NOVOTNÝ, P., et. al., 2017. *Nový občanský zákoník*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). 208 s. ISBN 978-80-271-0431-4.
- 47) OFFICER, A., 2018. *A global campaign to combat ageism*. Perspectives. 96(4), 295–296. doi:10.2471/BLT.17.202424.
- 48) ONDREJKOVIČ, P., 2007. *Úvod do metodológie spoločenskovedného výskumu*. VEDA:vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied Bratislava. ISBN 978-80-224-0970-4
- 49) ORENSTEIN, B., W., 2014. *Understanding Battered Woman Syndrome* [online] © 1996-2020 Everyday Health, [cit.2019-12-02] Dostupné z: <https://www.everydayhealth.com/news/understanding-battered-womens-syndrome/>
- 50) OSKAMP, S., SCHULTZ, P., W., 2005. *Attitudes and Oponions*. New York: Psychology Press. ISBN 978-0-8058-4769-7.
- 51) PACOVSKÝ, V., 1994. *Geriatrická diagnostika*. Praha: Scientia Medica. Medicína a praxe. 152 s. ISBN 80-85526-32-8.
- 52) PROKEŠOVÁ, H., 2011. Domácí násilí a PTSP In:*Posttraumatická stresová porucha u dospělých a dětí ohrožených domácím násilím; práce s osobami ohroženými domácím násilím s psychiatrickou diagnózou*. [online]. Centrum

- sociálních služeb Praha. s. 81-87. [cit.2019-12-02]. Dostupné z: https://www.csspraha.cz/wcd/domaci-nasili/postrauematicka_stresova_porucha_v_kontextu_dn_2012.pdf
- 53) PŘIBYL, H., 2015. *Lidské potřeby ve stáří*. Praha: Maxdorf. Jessenius. 96 s. ISBN 978-80-7345-437-1.
- 54) PUNCH, K., 2008. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál. 152 s. ISBN 978-80-7367-381-9.
- 55) ROHRINGER, T., J., et al., 2020. *Can diagnostic imaging help improve elder abuse detection?* Br J Radiol 93(1110) doi.org/10.1259/bjr.20190632
- 56) ROSA., © 2014. *Domácí násilí: Mýto o domácím násilí*. [online]. Praha: Rosa.[cit. 2019-11-07]. Dostupné z: <https://www.rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>
- 57) ŘEZÁČ, J., 1998. *Sociální psychologie*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. 268 s. ISBN 80-85931-48-6.
- 58) SAK, P., KOLESÁROVÁ, K., 2012. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada. Sociologie (Grada). 226 s. ISBN 978-80-247-3850-5.
- 59) SEDLÁKOVÁ, G., KALÁTOVÁ, D., 2010. *Vybrané ošetrovatelské modely a týrané dítě*. Praha: Triton. 144 s. ISBN 978-80-7387-412-4.
- 60) SKUTIL, M., 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
- 61) STŘÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M., 2009. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing. Právo (Key Publishing). 91 s. ISBN 978-80-7418-020-0.
- 62) STUART-HAMILTON, I., 1999. *Psychologie stárnutí*. Praha: Portál. 320 s. ISBN 80-7178-274-2.
- 63) SÝKOROVÁ, D., 2007. *Autonomie ve stáří: kapitoly z gerontosociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, Studie (Sociologické nakladatelství). 285 s. ISBN 978-80-86429-62-5.
- 64) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál. 187 s. ISBN 978-80-7367-690-2.
- 65) TOPINKA, D., ed. 2016. *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky*. Ostrava: SocioFactor. 176 s. ISBN 978-80-906615-0-9.

- 66) TOŠNEROVÁ, T., 2002. *Ageismus- Průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha. ISBN 80-238-9506-0.
- 67) TRUSINOVÁ, R., 2013. *Stáří mladýma očima: Zdroje nevráživosti mladých k seniorům*. AntropoWebzin, 13(1). s. 27-34. ISSN 1801-8807.
- 68) VÁGNEROVÁ, M., 2007. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
- 69) VÁGNEROVÁ, M., 2007. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum. 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.
- 70) VELIKOVSKÁ, M., 2016. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada. Psyché. 168. s ISBN 978-80-247-4849-8.
- 71) VENGLÁŘOVÁ, M., 2007. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Praha: Grada. 96 s. ISBN 978-80-247-2170-5.
- 72) VITOUŠOVÁ, P., 2006. Pachatelé nejčastěji kombinují psychické a fyzické násilí. *Sociální práce/ Sociálna práca: Domáci násilí*. 06(2). 5-8. ISSN 1213-6204.
- 73) VITOUŠOVÁ, P., VEDRA, V., 2009. *Domáci násilí: (informace a praktické rady pro ohrožené osoby)*. 3. vyd. Praha: MJF. ISBN 978-80-86284-82-8.
- 74) VODÁČKOVÁ, D., 2007. *Krizová intervence*. 2. vyd. Praha: Portál. 544 s. ISBN 978-80-7367-342-0.
- 75) VOJTÍŠKOVÁ, M. 2016. *Mlčení bolí: postřehy z desetileté praxe intervenčních center*. Ústí nad Labem: Asociace pracovníků intervenčních center ČR, 2016. 271 s. ISBN 978-80-270-0459-1.
- 76) VOŇKOVÁ, J., 2010. *Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 6., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: proFem. ISBN 978-80-903626-9-7.
- 77) VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I., 2016. *Domáci násilí z pohledu žen a dětí, Právní stav k 1.1 2016*. ProFem. 253 s. ISBN: 978-80-90-4564-7.
- 78) VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I., 2008. *Domáci násilí v českém právu z pohledu žen*. 2., přeprac. vyd. Praha: proFem. 244 s. ISBN 978-80-903626-7-3.
- 79) VYMĚTALOVÁ, S., 2001. Domáci násilí: přirozený jev?. *Sociologický časopis/ Czech Sociological Review*, 37 (1). s. 103-121. ISSN: 2336-128X.

- 80) VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I., 2008. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). 408 s. ISBN 978-80-247-1428-8.
- 81) WHO, 2018. *Elder abuse*. [online]. © 2020 WHO [cit.2019- 11-10] Dostupné z <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/elder-abuse>
- 82) Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), 2013. [online]. [cit. 2019-10-18].in sbírka zákonů ČR, částka 20, s. 322-348. ISSN 1211-1244.
- 83) ZIMMELOVÁ, P., STOLÍN, M., 2006. *Rizikové faktory špatného zacházení se seniory*. In: BURIÁNEK, J., et al. Domácí násilí na mužích a seniorech. Praha. Triton, s. 83-86. ISBN 80- 7254- 914-6.

8 Seznam obrázků

Obrázek 1: Rozdělení respondentů dle pohlaví	44
Obrázek 2: Rozdělení souboru podle věkových kategorií	45
Obrázek 3: Rodinný stav respondentů	45
Obrázek 4: Rozdělení souboru dle místa bydliště	46
Obrázek 5: Subjektivní názor na dostupnost informací o domácím násilí	46
Obrázek 6: Zdroj informací o domácím násilí dle respondentů	47
Obrázek 7: Potenciální oběti domácího násilí dle názorů respondentů	48
Obrázek 8: Zobrazení skupin ohrožených osob, kterým je dle respondentů věnována největší pozornost veřejnosti.	48
Obrázek 9: Organizace poskytující pomoc při výskytu domácího násilí dle odpovědí respondentů	49
Obrázek 10: Případné zkušenosti respondentů s domácím násilím	50
Obrázek 11: Případná zkušenost s konkrétními formami domácího násilí	51
Obrázek 12: Domácí násilí začíná velmi nenápadně	52
Obrázek 13: Domácí násilí je soukromá věc, kterou je lépe před okolím tajit	52
Obrázek 14: Násilí se týká pouze sociálně slabších vrstev	53
Obrázek 15: V situacích, kdy je toho na člověka hodně, se může stát, že mu „ujede ruka“	54
Obrázek 16: Senioři výskyt domácího násilí často tají	54
Obrázek 17: Nejčastěji se násilí na seniorech dopouštějí jejich děti	55
Obrázek 18: Násilí vůči seniorovi vzniká v důsledku ztráty jeho soběstačnosti	56
Obrázek 19: Příčinou domácího násilí je alkoholismus agresora	56
Obrázek 20: Pachatelem domácího násilí je pouze nevzdělaná a agresivní osoba	57
Obrázek 21: Pachatele domácího násilí lze poznat na první pohled	58
Obrázek 22: Oběť svým chováním agresora k násilí provokuje	58
Obrázek 23: Obětí domácího násilí se stává pouze osoba, která je nesamostatná a nechá si vše líbit	59
Obrázek 24: Situace není tak závažná, jinak by oběť od agresora odešla	60
Obrázek 25: Muž má vždy hlavní slovo a žena ho musí poslouchat	60
Obrázek 26: Partner má právo zakazovat druhému partnerovi kontakt s přáteli a známými	61
Obrázek 27: Při domácím násilí je nutný zásah zvenčí	61

Obrázek 28: Pachatelé domácího násilí by měli být vždy trestně stíháni.....	62
Obrázek 29: Výskyt forem domácího násilí a jejich projevy dle názorů respondentů ...	63
Obrázek 30: Samostatné znázornění - hodnocení pohledu na hádku s druhou osobou dle pohlaví	64
Obrázek 31: Pořadové charakteristiky zobrazující míru souhlasu s nepravdivými výroky	66
Obrázek 32: Pořadové charakteristiky zobrazující počet situací hodnocených jako domácí násilí	69

9 Seznam tabulek

Tabulka 1: Změny ve stáří	36
Tabulka 2: Shapiro-Wilkův test - testování normálního rozdělení.....	65
Tabulka 3: Číselné charakteristiky znázorňující počty souhlasů s nepravdivými výroky	65
Tabulka 4: Tabulka četností.....	67
Tabulka 5: Shapiro-Wilkův test - testování normálního rozdělení.....	68
Tabulka 6: Welchův t-test: p-hodnota a číselné charakteristiky.....	68

10 Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Organizace zabývající se problematikou domácího násilí

Příloha č. 1: Dotazník

Dobrý den,

jsem studentka Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, oboru rehabilitační-
psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory.

Ráda bych Vás tímto požádala o vyplnění dotazníku, který je součástí mé diplomové
práce na téma „Postoje seniorů k domácímu násilí“. Dotazník je zcela anonymní,
odpovědi slouží výhradně pro potřeby diplomové práce. Děkuji za Vaší ochotu a čas.

Markéta Volfová

1. Pohlaví

- Žena
- Muž

2. Věk

- 60-64 let
- 65-69 let
- 70- 74 let
- 75-79 let
- 80-85 let
- 85 let a více

3. Rodinný stav

- Svobodný/á
- Ženatý/ Vdaná
- Vdovec/ Vdova
- Rozvedený/ á

4. Bydliště

- Město
- Vesnice

5. Máte dostatek informací o problematice domácího násilí?

- Ano
- Ne, ale ocenil/a bych více informací
- Ne, nezajímá mě to
- Nevím

6. Kde se setkáváte s informacemi o domácím násilí?

.....

7. Kdo se dle Vašeho názoru může stát obětí domácího násilí?

.....

8. Které skupině ohrožených osob je věnována největší pozornost veřejnosti?

.....

9. Víte kam se obrátit o pomoc při výskytu domácího násilí? (Možnost vybrat více odpovědí)

- Policie ČR
- Intervenční centrum
- Život 90
- Občanské sdružení ROSA
- Bílý kruh bezpečí
- Dona linka
- Linka důvěry
- Jiné.....

10. V jakém případě jste se setkal/a s domácím násilím? (Možnost vybrat více odpovědí)

- Osobní zkušenost, byl/a jsem obětí
- V rodině
- U známých/ přátel

- U sousedů
- Nešel/a jsem se s domácím násilím

11. Pokud jste se setkal/a s domácím násilím, o jakou formu se jednalo? (Možnost vybrat více odpovědí)

- Fyzické násilí
- Psychické násilí
- Ekonomické násilí
- Zanedbávání péče
- Sexuální násilí
- Nešel/a jsem se s domácím násilím

12. Domácí násilí začíná velmi nenápadně.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

13. Domácí násilí je soukromá věc, kterou je lépe před okolím tajit.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

14. Násilí se týká pouze sociálně slabších vrstev.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím

- Naprosto souhlasím

15. V situacích, kdy je toho na člověka hodně, se může stát, že mu „ujede ruka“

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

16. Seniori výskyt domácího násilí často tají.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

17. Nejčastěji se násilí na seniorech dopouštějí jejich děti.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

18. Násilí vůči seniorovi, vzniká v důsledku ztráty jeho soběstačnosti.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

19. Příčinou domácího násilí je alkoholismus agresora.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

20. Pachatelem domácího násilí je pouze nevzdělaná a agresivní osoba.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

21. Pachatele domácího násilí lze poznat na první pohled.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

22. Oběť svým chováním agresora k násilí provokuje.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

23. Obětí domácího násilí se stává pouze osoba, která je nesamostatná a nechá si vše líbit.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

24. Situace není tak závažná, jinak by oběť od agresora odešla.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

25. Muž má vždy hlavní slovo a žena ho musí poslouchat.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

26. Partner má právo zakazovat druhému partnerovi kontakt s přáteli a známými.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

27. Při domácím násilí je nutný zásah zvenčí.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

28. Pachatelé domácího násilí by měli být vždy trestně stíháni.

- Naprosto nesouhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Nevím
- Spíše souhlasím
- Naprosto souhlasím

29. Které chování byste označili jako domácí násilí?

	ANO	NEVÍM	NE
Strkat do druhé osoby			
Vyhrožovat udeřením			
Udeřit druhou osobu			
Neposkytovat potřebnou péči			
Zakazovat návštěvy příbuzných			
Křičet na někoho			
Hádat se s druhou osobou			
Neochota komunikovat a naslouchat			
Vyvolávat pocity viny			
Urážet či zesměšňovat blízkou osobu			
Neoprávněné nakládání s majetkem druhé osoby			
Odebírání výplaty/ důchodu			
Kontrola veškerých výdajů			
Neposkytování finančních prostředků na provoz domácnosti			

Příloha č. 2: Organizace

Přehled organizací poskytující pomoc při řešení problematiky domácího násilí

Bílý kruh bezpečí - poskytuje odborné právní, psychologické a sociální poradenství obětem a svědkům trestných činů

Bílý kruh bezpečí je provozovatelem **DONA Linky** - jedná se o nepřetržitou telefonickou pomoc obětem domácího násilí s celostátní působností
Tel. 251 511 313

ROSA - centrum pro týrané a osamělé ženy - poskytuje obětem domácího násilí odborné sociální poradenství

Tel. 241 432 466

ProFem - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí - poskytuje poradenské služby a podporu osobám ohroženým domácím násilím

ACORUS - odborné psychologické a sociální poradenství pro osoby ohrožené domácím násilím

Tel.283 892 772

Arcidiecézní charita Praha - projekt Magdala - sociální, psychologická a právní pomoc obětem domácího násilí

Krizové centrum RIAPS - komplexní péče, krizová intervence, krizová lůžka, aj.

Organizace působící ve středočeském kraji

Intervenční centrum - Respondeo

Poskytuje odbornou psychologickou a sociální pomoc obětem domácího násilí.

Organizace působí na území Nymburka, Kolína a Mladé Boleslavi.

Linka důvěry Povědej, z. s. - Kutná Hora

Poskytuje odbornou psychologickou a sociální pomoc osobám v krizi.

Tel.: 327 511 111

Intervenční centrum - Kladno

Poskytuje odbornou pomoc osobám ohroženým domácím násilím.

Tel: 312 292 334

Organizace zaměřené na pomoc seniorům

ŽIVOT 90 - provozuje Senior telefon 800 157 157 - bezplatná krizová telefonická pomoc s nonstop provozem pro seniory a jejich blízké s celostátní působností

ELPIDA - provozuje Linku seniorů 800 200 007 - jedná se bezplatnou, anonymní krizovou pomoc pro seniory a osoby v krizi s celostátní působností

11 Seznam zkratek

USA	Spojené státy americké
Sb.	Sbírka
č.	číslo
EU	Evropská unie
FRA	Agentura Evropské unie pro lidská práva
CAN	Child Abuse and Neglect - zneužívání a zanedbávání dítěte
EAN	Elder Abuse and Neglect – zneužívání a zanedbávání seniorů
STEM	Středisko empirických výzkumů
WHO	Světová zdravotnická organizace
ČR	Česká republika